



# KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI FİLOLOJİ VE ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ

## KARAMANOĞLU MEHMETBEY UNIVERSITY INTERNATIONAL JOURNAL OF PHILOLOGY AND TRANSLATION STUDIES



**KARAMAN**

*CİLT / VOLUME: 4 SAYI / ISSUE: 2*  
*ARALIK / DECEMBER 2022*



**UFCEĐ**

**KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ  
ULUSLARARASI FİLOLOJİ VE ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ**

---

**KARAMANOĞLU MEHMETBEY UNIVERSITY  
INTERNATIONAL JOURNAL OF PHILOLOGY AND TRANSLATION STUDIES**

**e-ISSN: 2687-5586  
CİLT/VOLUME: 4, SAYI/ISSUE: 2  
ARALIK/DECEMBER, 2022**





**KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ  
ULUSLARARASI FİLOLOJİ VE ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ**

INTERNATIONAL JOURNAL OF  
PHILOLOGY AND TRANSLATION STUDIES



**CİLT/VOLUME: 4, SAYI/ISSUE: 2  
ARALIK/DECEMBER, 2022  
e-ISSN: 2687-5586**

**Sahibi / Owner**

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Adına  
Owner on Behalf of Karamanoğlu Mehmetbey University  
Prof. Dr. Hüseyin KARAMAN

**Editör / Editor**

Dr. Öğr. Üyesi Pınar TURAN ÖZDEMİR

**Editör Yardımcıları / Editorial Assistants**

Dr. Öğr. Üyesi Ümmügülsüm ALBİZ  
Dr. Öğr. Üyesi Selin TEKELİ  
Dr. Öğr. Üyesi Yakup YAŞAR  
Öğr. Gör. Dr. Umut DÜŞGÜN  
Arş. Gör. Dr. Esin EREN SOYSAL

**Yayın Kurulu / Editorial Board**

Doç. Dr. Funda KIZILER EMER  
Doç. Dr. Turgay ŞAFAK  
Doç. Dr. Mehmet Cem ODACIOĞLU  
Doç. Dr. Serhan DİNDAR  
Dr. Öğr. Üyesi Filiz ŞAN  
Dr. Öğr. Üyesi Seçil VARAL  
Dr. Öğr. Üyesi Eda Havva TAN METREŞ  
Dr. Öğr. Üyesi K. Sinem KÜÇÜK  
Dr. Öğr. Üyesi Kerim Can YAZGÜNOĞLU  
Dr. Öğr. Üyesi Sine DEMİRKIVIRAN  
Dr. Öğr. Üyesi Ümit GEDİK  
Dr. Mehtap YILMAZ

**Sekretarya / Secretariat**

Arş. Gör. Dr. Aysel YILDIZ EROL  
Arş. Gör. Dr. Murat ERBEK  
Arş. Gör. Emre BEYAZ

**İletişim / Contact**

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yunus Emre Yerleşkesi, 70200  
Tel: (0338) 2262000 e-Posta: ufced@kmu.edu.tr  
Lütfen, makale göndermek için DergiPark sistemini kullanınız: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ufced>





**KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ**  
**ULUSLARARASI FİLOLOJİ VE ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ**

INTERNATIONAL JOURNAL OF  
PHILOLOGY AND TRANSLATION STUDIES



**CİLT/VOLUME: 4, SAYI/ISSUE: 2**  
**ARALIK/DECEMBER, 2022**

**Danışma Kurulu / Advisory Board**

**Prof. Dr. Adnan KARAIŞMAİLOĞLU**

(Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Ahmet Cüneyt ISSI**

(İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Ahmet SARI**

(Atatürk Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Alaâttin Karaca**

(Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Ali AKAR**

(Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Ali TİLBE**

(İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Türkiye)

**Prof. Dr. Arif ÜNAL**

(Sakarya Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Bülent KIRMIZI**

(Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Bülent OKAY**

(Ankara Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Elfina SIBGATULLİNA**

(Institute of Oriental Studies of the Russian Academy of  
Sciences, Russia)

**Prof. Dr. Faruk TOPRAK**

(Ankara Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Hasan YILMAZ**

(Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ**

(Ankara Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Huang RENWEI**

(Fudan University, China)

**Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK**

(Sakarya Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Kubilay AKTULUM**

(Hacettepe Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Mehmet Hakkı SUÇİN**

(Gazi Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Mohamed HARİDY**

(Ain Shams University, Egypt)

**Prof. Dr. Muharrem TOSUN**

(Sakarya Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Nâruk AÇIKGÖZ**

(Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Onur KÖKSAL**

(Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL**

(Erciyes Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Sun YİNGGANG**

(Zhejiang University, China)

**Prof. Dr. Türkan OLCAY**

(İstanbul Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Yusuf ÖZ**

(Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye)

**Prof. Dr. Zeynep BAĞLAN ÖZER**

(Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Hassan Akbari BEİRAGH**

(Semnan University, Iran)

**Doç. Dr. İnci İNCE ERDOĞDU**

(Ankara Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Li XIAOLİ**

(Beijing Language and Culture University, China)

**Doç. Dr. Mehmet Cem ODACIOĞLU**

(Bartın Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Nihan DEMİRİYAY**

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Olga N. GRIGORYEVA**

(Moscow State University, Russia)

**Doç. Dr. Orhan OĞUZ**

(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Özlem KASAP**

(Hacettepe Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Rahman AKALIN**

(Trakya Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Reyhan ÇELİK**

(Akdeniz Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Sabire ARIK**

(Ankara Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Serhan DİNDAR**

(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Veli UĞUR**

(Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye)

**Doç. Dr. Z. Gizem YILMAZ KARAHAN**

(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Asya Sakine UÇAR**

(İğdır Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Ayla AKIN**

(Ege Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Ayşe BOZKURT**

(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Ceren ÖZGÜLER**

(Hacettepe Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Fadime ÇOBAN**

(Bartın Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Faruk TÜRK**

(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Fatih ŞİMŞEK**

(Sakarya Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Feyza GÖREZ**

(Erciyes Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Gonca ÜNAL CHIANG**

(Ankara Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi İhsan DOĞRU**

(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Kerim Can YAZGÜNOĞLU**

(Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Nesrin ŞEVİK**

(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye)



**Prof. Dr. Zhang HUA**  
(Beijing Language and Culture University, China)  
**Doç. Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ**  
(Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye)  
**Doç. Dr. Ahmet Hamdi CAN**  
(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye)  
**Doç. Dr. Cem Şems TÜMER**  
(Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Türkiye)  
**Doç. Dr. Derya ADALAR SUBAŞI**  
(Ankara Üniversitesi, Türkiye)  
**Doç. Dr. Emad ALY**  
(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye)  
**Doç. Dr. Emra DURUKAN**  
(Mersin Üniversitesi, Türkiye)  
**Doç. Dr. Fatma Betül ÜYÜMEZ**  
(Anadolu Üniversitesi, Türkiye)  
**Doç. Dr. Hakan YILMAZ**  
(Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye)

**Dr. Öğr. Üyesi Nurcan KALKIR**  
(Erciyes Üniversitesi, Türkiye)  
**Dr. Öğr. Üyesi Pınar TAŞDELEN**  
(Hacettepe Üniversitesi, Türkiye)  
**Dr. Öğr. Üyesi Recep DURGUN**  
(Selçuk Üniversitesi, Türkiye)  
**Dr. Öğr. Üyesi Serkut Mustafa DABBAGH**  
(Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye)  
**Dr. Öğr. Üyesi Ümit GEDİK**  
(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye)  
**Dr. Elif KATİP ÇIRAKLI**  
(Ankara Üniversitesi, Türkiye)  
**Dr. Fatma Ecem CEYLAN**  
(Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkiye)

## TARANDIĞIMIZ İNDEKSLER



## **Editörden**

Değerli Okurlar,

2022 yılına ait bu son sayımızda yedi adet araştırma makalesi bulunmaktadır. Araştırma makalelerimizin ilki “Archaeology As A Specialized Field of Translation: A Preliminary Lesson Plan in Terminology Translation Practice” adlı çalışmadır. Göksenin Abdal’ın kaleme aldığı bu çalışmada çeviri bilim alanında arkeoloji metinlerine olan yaklaşım ve seçilen arkeoloji alanında bir metnin potansiyel kullanımları tartışılmaktadır.

Yağmur Küçükbezirci ve Neslihan Parlak’a ait “A Descriptive and Comparative Analysis of The Two Turkish Translations of *Pride and Prejudice* By Jane Austen” başlığını taşıyan ikinci çalışma, Jane Austen’in Gurur ve Önyargı’nın iki çeviri versiyonunun betimsel bir analizini, esas olarak Gideon Toury’nin çeviri çalışmalarına betimsel yaklaşımından yararlanmayı amaçlayan bir çalışmadır.

Mürüvvet Mira Pınar Dolaykaya’ya ait “Tracing Pollyanna in Turkish Children’s Literature” adlı üçüncü çalışma, Anglofon çocuk edebiyatı ve Türk çocuk edebiyatı arasındaki kesişim noktalarını Pollyanna’nın Türk çocuk edebiyatındaki etkisinin izini sürerek seçili metinler üzerinden irdelemeyi amaçlamaktadır.

Dördüncü çalışma “Çeviride Çoğuldizge Kuramı’na Radikan Bir Yaklaşım” adlı makaledir. Serhan Dindar, Çoğuldizge Kuramı’na radikan kavramı açısından farklı bir şekilde yaklaşarak kuramın radikan bir çeviri kuramı olduğunu göstermektedir.

Beşinci çalışma Halit Alkan’a ait “The Concept of War in the Red Badge of Courage and A Farewell To Arms” başlıklı makaledir. Yazar, Stephen Crane’in “Cesaret Madalyası” (1895) ve Ernest Hemingway’in “Silahlara Veda” (1929) adlı romanlarında savaş kavramını incelemiştir.

Mahmut Caduk’un kaleme aldığı “Nâsır-ı Hüsrev Divanı’nda Şiir ve Şair” adlı altıncı çalışma, Nâsır’ın şiir anlayışını inceleyerek gerek çağdaşı gerek önceki dönemlerde yaşayan şairlere bakışı ortaya koymaya çalışmaktadır.

Araştırma makalelerimizin sonuncusu, “Modern Arap Dilbiliminde Anlam Çeşitleri ve Gelişim Faktörleri”dir. Muhammet Abazoğlu’na ait bu makalede, modern Arap dilbiliminde başta İbrahim Enîs olmak üzere dilbilimcilere göre anlam olgusunun dayandığı çeşitler ve anlam gelişimine etki eden faktörler ele alınıp incelenmeye çalışılmıştır.

Dergimizin bu sayısına katkıda bulunan tüm değerli bilim insanlarına, kıymetli zamanlarını ayırarak görüşlerini bizimle paylaşan hakemlerimize ve derginin yayım hazırlıklarında yardımcı dokunan tüm editör kuruluna teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Pınar TURAN ÖZDEMİR



CİLT/VOLUME: 4, SAYI/ISSUE: 2  
ARALIK/DECEMBER, 2022

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

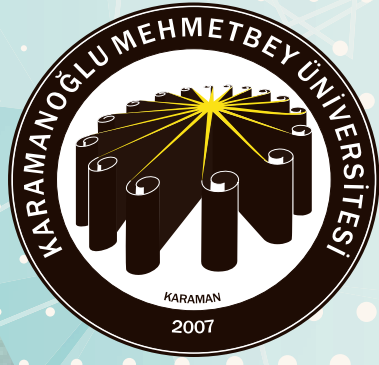
ARAŞTIRMA MAKALELERİ / RESEARCH ARTICLES:

<p><b>ARCHAEOLOGY AS A SPECIALIZED FIELD OF TRANSLATION: A PRELIMINARY LESSON PLAN IN TERMINOLOGY TRANSLATION PRACTICE</b> ÖZEL ALAN ÇEVİRİSİNDE ARKEOLOJİ: TERİM ÇEVİRİSİ UYGULAMASINA DAYALI BİR DERS PLANI TASARISI</p> <p><i>Göksenin ABDAL</i></p>	110-128
<p><b>A DESCRIPTIVE AND COMPARATIVE ANALYSIS OF THE TWO TURKISH TRANSLATIONS OF “PRIDE AND PREJUDICE” BY JANE AUSTEN</b> JANE AUSTEN’İN “GURUR VE ÖNYARGI” İSİMLİ ESERİNİN TÜRKÇEYE İKİ FARKLI ÇEVİRİSİNİN BETİMLEYİCİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ</p> <p><i>Yağmur KÜÇÜKBEZİRCİ, Neslihan PARLAK</i></p>	129-146
<p><b>TRACING POLLYANNA IN TURKISH CHILDREN’S LITERATURE</b> TÜRK ÇOCUK EDEBİYATINDA POLLYANNA’NIN İZİNİ SÜRMEK</p> <p><i>Mürüvvet Mira PINAR DOLAYKAYA</i></p>	147-159
<p><b>ÇEVİRİDE ÇOĞULDİZGE KURAMI’NA RADİKAN BİR YAKLAŞIM</b> A RADICANT APPROACH TO THE POLYSYSTEM THEORY IN TRANSLATION</p> <p><i>Serhan DİNDAR</i></p>	160-176
<p><b>THE CONCEPT OF WAR IN “THE RED BADGE OF COURAGE” AND “A FAREWELL TO ARMS”</b> “CESARET MADALYASI” VE “SİLAHLARA VEDA” ADLI ROMANLARDA SAVAŞ KAVRAMI</p> <p><i>Halit ALKAN</i></p>	177-190
<p><b>NÂSİR-I HÜSREV DİVANI’NDA ŞİİR VE ŞAİR</b> POETRY AND POET IN THE DIVAN OF NASER KHOSROW</p> <p><i>Mahmut CADUK</i></p>	191-208









KARAMANOĞLU MEHMETBEY  
ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI  
FİLOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF  
PHILOLOGY and TRANSLATION STUDIES

## MAKALE BİLGİLERİ ARTICLE INFO

Geliş Tarihi / Submission Date  
15.06.2022

Rapor tarihleri / Report Dates  
Hakem/Reviewer 1 - 04.08.2022  
Hakem/Reviewer 2 - 16.08.2022

Kabul Tarihi / Admission Date  
30.09.2022

e-ISSN  
2687-5586

**Künye:** (Araştırma makalesi) Abdal, Göksenin (2022). “Archaeology as a Specialized Field of Translation: A Preliminary Lesson Plan in Terminology Translation Practice”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, C.4/2, s.110-128. DOI:10.55036/ufced.1131339

## ARCHAEOLOGY AS A SPECIALIZED FIELD OF TRANSLATION: A PRELIMINARY LESSON PLAN IN TERMINOLOGY TRANSLATION PRACTICE

### ÖZEL ALAN ÇEVİRİSİNDE ARKEOLOJİ: TERİM ÇEVİRİSİ UYGULAMASINA DAYALI BİR DERS PLANI TASARISI

**Göksenin ABDAL**

*Assist. Prof., Erzincan Binali Yıldırım University, College of Foreign Languages,  
English Translation and Interpreting, Erzincan-TURKEY,  
[goksenin.abdal@erzincan.edu.tr](mailto:goksenin.abdal@erzincan.edu.tr), Orcid:0000-0002-7122-0516..*

#### Abstract

This study focuses on relations between archaeology as a specialized field of translation and Translation Studies as an interdisciplinary area and draws a framework for a preliminary lesson plan in terminology translation practice through a text that will allow Translation Studies students to get acquainted with term translation strategies in a specialized translation course on archaeology. This study consists of three parts. In the first part, interdisciplinary aspects of translation studies are analyzed from the perspective of different turns in translation research. In the second part, approaches to archaeology texts in translation studies and thoughts on translation practice in this field are brought forward, while the potential uses of a text in archaeology for a specialized translation course are evaluated in the third part. In the study, it has been concluded that background knowledge and terminology translation practice in archaeology texts have the potential improve students' awareness regarding translation of other specialized texts and enhance their perspectives on other cultures in the world.

**Key Words:**Interdisciplinarity, translation studies, archaeology, specialized translation, terminology translation.

#### Öz

Bu çalışma, öteden beri disiplinlerarası bir alan olarak tanımlanan Çeviribilimin disiplinlerarası temellerinden hareketle Çeviribilim ile arkeoloji alanları arasındaki ilişkiye odaklanmakta ve bu alanda eğitim gören öğrencilerin terim çevirisi stratejileri ile tanışmasına aracılık edecek bir metnin ders içi çeviri uygulamasına ilişkin bir ön çerçeve çizmektedir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çeviribilimin disiplinlerarası yanları; ikinci bölümde, çeviribilim alanında arkeoloji metinlerine olan yaklaşım ve söz konusu özel alanda çeviri uygulamasına ilişkin düşünceler; üçüncü bölümde ise bir özel alan çevirisi dersinde çevrilmek üzere seçilen arkeoloji alanında bir metnin potansiyel kullanımları tartışılmaktadır. Çalışmada, çeviri eğitiminde arkeoloji metinleri yoluyla edinilen arkeoloji metinleri yoluyla edinilen arka plan bilgisinin ve terim çevirisi deneyiminin, öğrencilerin diğer özel alan metnlerinin çevirisine ilişkin farkındalığını geliştirme ve dünyadaki diğer kültürlerle ilişkin bakış açısını genişletme potansiyeli taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Disiplinlerarasılık, çeviribilim, arkeoloji, özel alan çevirisi, terim çevirisi.



## **INTRODUCTION**

Translation studies has been an interdisciplinary area since its foundations as a field of inquiry. Although the field seemed to be overshadowed by other disciplines until very recently, interdisciplinary perspectives have made it easier to employ an array of methodologies in translation research. By this way, translation scholars have developed hybridized approaches towards issues that do not seem to relate to translation in the first hand. As such, specialized translation courses can be cited as an example to the use of interdisciplinarity in translation studies.

Specialized translation is mainly at play in cases when readers can access specialized texts in a field of knowledge such as law, politics, economics, philosophy, psychology, etc. However, they generally forget the text was produced in a language that they do not have much knowledge about. Therefore, translation of specialized texts requires translators to gain a strong background in that field, with its own linguistic and contextual elements reflected into terminology use.

This study aims to showcase the interdisciplinary relations between translation studies and archaeology by drawing a framework on a preliminary lesson plan that will be used while teaching archaeology terms to students in a specialized translation course. The first part of this study focuses on turns in translation studies with an extensive perspective that holds translation approaches under an interdisciplinary lens. In this part, the development of translation research methodologies has been chronologically examined from the linguistic turn in the 1960s until the technological turn today. The second part discusses the answers to the questions of what makes archaeology a specialized field of translation and how texts in this field can be translated by reducing terminological problems to a minimum. The third part, however, sets the framework of a preliminary lesson plan based on terminology translation practice in archaeology texts. In this part, six exercises have been formed to teach specialized archaeology terms to translation students on a standard course day with the intent of contributing to their perception regarding term translation strategies for other specialized texts. As this study is drawn upon a preliminary lesson plan<sup>1</sup> and

---

<sup>1</sup> There are two tendencies to teach archaeology-related texts in English Translation and Interpreting departments at Turkish universities. The first tendency is to teach translation of such texts under courses entitled Translation of Tourism Texts. This applies to Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University (TAI326 Translation of Travel and Tourism Texts), Ankara Yıldırım Bayezid University (IMT311 Special Topics In Translation: Tourism), Bartın University (IMT319 Translation of Tourism Texts), Dokuz Eylül University (IMT2103 Translation of Tourism Texts), and Samsun University (IMT457 Tourism Translation). On the other hand, the second tendency is to teach texts from the field of archaeology under general courses entitled Translation of Social Sciences Texts. This is the case for Atılım University (ETI303 Translation of Social Sciences Texts), Başkent University (MTI242 Translation

has not been applied in actual settings, reliability analysis is not done. Therefore, future studies have the potential to fill this gap and extend the framework with fruitful results from alternative studies on specialized translation.

### 1. Translation Studies as an Interdisciplinary Field

Translations have been evaluated with approaches from different disciplines until translation studies emerged as an independent field of social sciences. Translation Studies, positioned as a branch of science with two main fields of study, theoretical and applied, by James Holmes in 1988/1972, has been shaped by studies in linguistic turn (Jakobson, 1959; Catford, 1965; Nida, 1969) in the 1960s, functionalist approach (Vermeer, 1978; Reiss & Vermeer, 1984) in the 1980s, cultural turn (Bassnett & Lefevere, 1990; Venuti, 1995) in the 1990s, power turn (Alvarez & Vidal, 1996; Tymoczko & Gentzler, 2002) at the beginning of the 2000s, technological turn (Pym, 2006; Cronin, 2010) and sociological turn (Woolf, 2007; Angelelli, 2014) today.

In the 1960s and 1970s, the institutionalization period of translation studies, a structuralist approach was developed to analyse formal elements (syntax, modalities, etc.) in translation. During these years, Roman Jakobson pointed to a source-oriented understanding of equivalence with borrowings and implied a target-oriented attitude by resorting to semantic shifts to create more comprehensive translations in the target system (1959). Additionally, John C. Ian Catford included the concepts of cultural difference and communicative function in the scope of translational equivalence (1965). In Catford's perspective, the use of equivalent linguistic elements and textual function is combined in the target text, which enables cultural interplay between source and target systems. Even though the equivalence is positioned as a concept corresponding to the formal aspects of the source text, Catford integrated extra-textual elements into it and paved the way for the emergence of functionalist approach in the 1980s.

Whereas the translation was mainly defined within the limits of textual elements in the late 1960s, different text types, extra-textual and discursive elements were added to its definition in the 1980s. In this period, Hans Vermeer's discussions around the concept of "Skopos" formed the basis of the functionalist approach and brought forward issues such as clients' needs, target readers' expectations, and business processes in translation market, etc. (1978). However, his emphasis on the communications context is deeply affected by the functionalist perspective of Katharina Reiss.

---

of Social Sciences Texts), Haliç University (ETI303 Translation for Social Sciences), İzmir University of Economics (ETI222 Translation of Social Sciences Texts), Cappadocia University (IMT307 Translation of Social Sciences Texts). It has been detected that no courses have been specifically designed for teaching archaeology terminology to English Translation and Interpreting students yet. Thus, the term "preliminary" is used to refer to this case in the article.

***Archaeology as a Specialized Field of Translation: A Preliminary Lesson Plan in Terminology  
Translation Practice***

In their research, Reiss and Vermeer define translation as a complex series of actions in which translators present information about the source language material in a new context, by which it gains a new function in the target culture (1984/2014). In this case, translators should consider both the source readers' characteristics and expectations and the target readers' expectations and needs, and act with a perspective in the focus of two cultures.

Although the cultural context and communicative function still lag one step behind formal elements in translation analysis in this period, the re-contextualization of linguistic elements in terms of function and extra-textual factors brought the concept of culture back to the centre. The socio-cultural framework on literary products in comparative literature, and the extensive observations of socio-cultural indicators in cultural studies led to the conceptualization of translation as a cultural asset that reflects traces of various social, cultural, and political realities. These tendencies laid the groundwork for the emergence of cultural turn in the late 1980s.

In cultural turn, translations are positioned as cultural products rewritten according to a cultural context. In principle, this approach asserts that translator is a target culture-based rewriter rather than an intercultural mediator with subjective reflections on the translated text. Seeing the translator as a kind of 'liberator', Susan Bassnett emphasizes the role of a translator as "[s]omeone who frees the text from the fixed signs of its original shape making it no longer subordinate to the source text but visibly endeavouring to bridge the space between source author and text and the eventual target language readership" (2002/1980, p. 6). In this respect, the target text is created with translators' interpretation and goes beyond the indicators in the source text, rather than being faithful to it. As André Lefevere underlines, translators prefer to either stay within limits set by the target system or rewrite the text by not conforming to the dominant literary norms or ideology (1992, p. 13). This brings with it the notion that translators become visible in the target literature system with the control that they establish over the source text, with the effort that they put into the creation of the target text, and most importantly, with reflections of their subjectivities in this process (Venuti, 1995). The critiques towards the dichotomy of source culture/language/text and target text/translation in cultural turn attempt to invalidate the secondary position attributed to the translator against the author. In this manner, the concept of rewriting opens the possibility of questioning inequalities (cultural, social, economic, political, sexual, etc.) with wider grounds of resistance against oppression (colonialism, cultural hegemony, slavery regime, class conflict, racism, etc.) in the target system. These ideas can be traced in the power turn that has been a topic of debate among translation studies researchers since the beginning of 2000s.



In power turn, translations, products of a translator from a specific culture, are evaluated as works in which hierarchical structures are either directly projected or transformed in the presence of opposition to power relations in a society. As Roman Alvarez and Maria Carmen Africa Vidal suggest, translation is "[a] complex process of rewriting that runs parallel both to the overall view of language and of the 'Other' people have throughout history; and to the influences and the balance of power that exist between one culture and another" (1996, p. 4). Thus, the act of translation bears reflections of resistance against the power cycle in one culture and is shaped with the answers to who the suggested 'other' is. Describing translation as a sum of strategies to reproduce knowledge to shape the counterculture in a society, Maria Tymoczko and Edwin Gentzler position translation "[a]s a deliberate and conscious act of selection, assemblage, structuration, and fabrication – and even, in some cases, of falsification, refusal of information, counterfeiting, and the creation of secret codes" (2002, p. xxi). The conceptualization of translation as a way of dissidence against given binaries creates fresh prospects of debate regarding what elements may be effective in the formation of translated texts. This acquires a technological dimension in technological turn since technological tools are also channels that carry presuppositions and prescriptive thoughts from one culture to another. Therefore, the technological turn adds a material dimension to the ideas on translation based on the discussions in the former turns.

In technological turn, the fact that translation is practiced via communication channels at ever-developing technological devices has laid the groundwork for translation analysis to expand. Social media, TV programs, newspapers and magazines broadcasting online paved the way for translations to be reached by diverse audiences, and therefore caused technological aspects to be included in translation research. As such, Anthony Pym highlights the changes in the concept of translation due to the rise of localization with growing effects of technology in the translation industry as follows (2006, p. 750): "[W]hereas translation is still thought of in terms of language-into-language situations, where is it meaningful to talk about "source" and "target", globalized distribution operates on the basis of a one-to-many geometry, which is a fundamentally different way of working. We find centralized production of the one "internationalized" text or product, which is basically a source text that has had as many as possible source-culture elements removed. The resulting internationalized version is then more efficiently "localized" (translated and adapted) to a wide range of consumer environments ("locales")."

In sociological turn, however, the overall aspects of translation constituted by various linguistic, functional, political, cultural, technological, and social relationalities at different levels are highlighted with reference to its uncanny positioning in a social sphere. As such, Michaela

***Archaeology as a Specialized Field of Translation: A Preliminary Lesson Plan in Terminology  
Translation Practice***

Wolf frames her holistic theoretical views at the intersection of agents, translation process, cultural product in the field, and sociological contributions from outside the field. For Wolf, the bonds among these elements are controlled by power relations "[c]reated around agents who dispose of massive capitals. Not only do these centres have ideological and aesthetic interests, but they also engage in the struggle for acceptance of translation products, for example if translators attempt to anticipate the ideas of critics and the reading public, or if they change their publishing house for a new book in order to increase their economic and symbolic capital" (2007, p. 18). Having regard to the additional complexity of social phenomenon of translation, Claudia V. Angelelli relates the translational process of recreation with a social act as part of "[t]he notion that agency is exercised by constructing and re-constructing other's written and oral words, pauses, silences, and gazes." (2014, p. 4). In this way, Angelelli establishes connections with cultural turn and turns the translation process into a socio-cultural concept of rewriting in a sense.

As is seen, translation is turned from a unilateral linguistic action into a multidirectional and 'internationalized' text production practice in reply to changing customer needs arising from technological advancements. Hence, it has gone beyond the substantially approved notion of being a linguistic transfer and reached the condition of a linguistically, culturally, and technologically blended task-model that is adjusted to and enhanced with customer use and experience. Conceptual differentiations of such brings a well-rounded interdisciplinary outlook into translation studies and are reflected into the positioning of the field in the scientific community.

In the light of the interdisciplinary expansions in the field, Marie Snell-Hornby argues that "[I]t [translation studies] did not only "import" from outside but integrated and coordinated the various new strands of knowledge from within" (2006, p. 104). In this respect, the field of translation studies is deemed to bring different fields of knowledge together by creating integrated analysis grounds for the scientific research. This condition not only set ground for more critical research on the production and process of translation, but also prevented it from being handled with sharp distinctions thanks to an epistemological basis of interdisciplinarity in the field.

Focusing on the relations between autonomy and interdisciplinarity, Mine YAZICI underlines that "[a] discipline gains its autonomy not by isolation, but by interdisciplinary relations" and states that "[a]s long as a field has the methods and means to discern, compare and discuss its position and function in relation to the other, it will survive as a fully-fledged discipline" (2009, p. 8). In this manner, the field has become a "fully-fledged discipline" in the consideration of an array of

interrelated elements in translation research. Whereas the inclusion of social, communicative, cultural, and technological factors contributed to its expansion, the field has become independent of linguistics and literary studies by creating a holistic perspective with its universals.

Interdisciplinarity is not limited to research methodology alone. International events such as workshops, symposiums, conferences, etc. also assist the establishment of interdisciplinary bonds among translation studies researchers. Because they form a basis to find common grounds among methodologies from different fields. With reference to the internationalization of the field, Edwin Gentzler emphasizes the role of interdisciplinarity as "[c]onferences, collections and monographs on topics such talking about crossing boundaries, integrated approaches, and interdisciplinary investigations" have gained prevalence in translation studies, as well (2014, p. 18). Indeed, when published works are considered, research methodologies in translation seem to be affected by a range of disciplines such as sociology, anthropology, political science, cultural studies, etc. with the "hybridization" of different approaches into translation research. As Rosario Martin Ruano emphasizes, "[t]he field of translation studies gained an interdisciplinary character with the application of models from other fields, which are considered rare and outdated" (2006, p. 43). For example, the research methodology that is limited to a linguistic framework in terminology studies can be enriched by adding a socio-communicative perspective that focuses on contextualization of different terms in communication.

In the case of sharing of expertise, tools, and data by various disciplines, Sharon O'Brien highlights that "[c]onsolidation can be achieved by building on the already interdisciplinary nature of the domain, by collaborating more with researchers within the domain, by sharing tools, expertise, data and by inviting researchers from other domains to collaborate" (2015, p. 13). In this context, methodological progress is deemed to have been realized with the contributions of different disciplines with the potentialities of interdisciplinary models in translation research. Therefore, specialized translation, in which interdisciplinarity of the field can be closely observed, has enabled translation researchers to establish appropriate connections between theory and practice.

In the second part, the question of why archaeology prevails as a specialized field of translation and what methods can be used in the translation of archaeology texts will be discussed in the light of the interdisciplinary perspective that is framed in the first part.

## **2. An Interdisciplinary Approach to Archaeology Texts from the Perspective of Translation Studies**

***Archaeology as a Specialized Field of Translation: A Preliminary Lesson Plan in Terminology  
Translation Practice***

When archaeology is examined in the light of text traditions and options, it is noticed that it is a branch of social sciences where texts of different characteristics such as inventories of cultural heritage artifacts, excavation reports, tourist brochures, museum texts, etc. are commonly written. In this field, texts are written either to identify and scientifically describe the features of ancient finds and remains, or to introduce specific cultural heritage sites, finds and historical places to the public. In this respect, two types of texts predominate in the field. The first text type (inventories of cultural heritage artifacts, excavation reports, etc.) includes scientific and academic texts written by researchers working in the field. On the other hand, the second text type (tourist brochures, museum texts, etc.) actualizes the information purposes behind cultural heritage sites in a certain location and is mostly prepared by professionals working in tourism and marketing.

Texts on cultural heritage sites are laden with elements that directly reflect the textual traditions in the source culture. Therefore, translation of such texts requires translators to gain background knowledge and specialize in the textual codes in that very field. As such, Michael Richardson identifies the translation process with anthropological research as "[t]ranslation is equally concerned with cultural difference and the problems involved in maintaining a balance between meanings across different cultures involved in translation are analogous with anthropological enquiry" (2001, p. 268). By this way, differences in the meaning universe of words transform translation into a cultural action by raising it from the lexical level to a discursive zone. This can also be traced in tourist texts since they necessitate the recreation of culture-specific items and rewriting of the source text in the target language.

Addressing the functional use of terminology in tourist texts, Mateusz Szal underlines that "[t]erminology in the form of nouns and adjectives, combined with a few tenses, is a characteristic feature of the functional style of communication for specific purposes" (2014, p. 75). Since terminology use directly gives informative and introductory functions to texts, choosing accurate terms and forming relevant contexts play a vital role in projecting material properties of that specialized field into the target text. In this manner, tourist texts, a subfield of archaeology texts can be positioned as representative items of culture in the public sphere in terms of their visibility and accessibility to people. These are the texts that help tourists get knowledge about the cultural history of a country in the first hand.

With a focus on the culture-specific items in cultural heritage texts, Ali Alizadeh states that cultural differences between source and target languages require attention to "(1) the associative

vs. connotative meanings; (2) the influence of different understandings and thoughts, (3) the effect of metaphors and expressions; (4) religions and myths; (5) the values and lifestyle" (2011, p. 262). These elements have the possibility to determine the meaning universe of terms in cultural heritage texts. Thus, the understanding and approach of the people who compose the text, their political and religious views, value judgments, the connotative elements, and metaphors they appeal to are deemed to establish the level of meaning in those types of texts.

Referring to the use of nouns and phrases in cultural heritage texts, Ana Fernandez Guerra mentions that there are four basic expressions in the field as: "a. Geographic and ethnographic terms; b. Words or expressions referring to folklore, traditions and mythology; c. Names of everyday objects, actions and events (such as food and drinks, clothes, housing, tools, public transport, dances and games, units of measurement, money, etc.) d. Social and historical terms denoting territorial administrative units or divisions; departments, professions, titles, ranks, greetings and treatments; institutions, patriotic and religious organizations, etc." (2012, p. 4). The linguistic elements mentioned above vary from one culture to another and require specializing or having at least a limited range of background knowledge and translation experience in that field. When the terminology is added, it further complicates the act of deciphering the meaning and recreating the context in the target language.

Concerning the formal and informal aspects of tourist texts, He Sanning emphasizes that "[t]he translation of a tourist text should attach importance to the equivalence of the informative contents and stylistic functions between the original and the translated texts, rather than the equivalence in linguistic forms" (2010, p. 126). In this context, a text that appeals to the target readers' knowledge and background is generally easier to read, ensuring interaction in return. In this case, many duties fall on the translator. The translator's task is not only to go beyond the formal equivalence in the translation process, but also to preserve the informative function of the text by employing appropriate levels of style and content in the target text. As such, Seung-jae Lee underlines that translators can create equivalence when "[d]ecoding the target culture, and recoding by the communication mediator (translators, interpreters, or tourist guides), and eventually encoding the receptor's culture" take place (2010, p. 89). Throughout this process, translators reflect on, dip into and recontextualize the source text elements in view of target culture elements and domesticate the text for the benefit of the target reader. For Anne L. Graedler, this can be prevented by "[m]aking up a new word, explaining the meaning of the SL expression in lieu of translating it, preserving the SL term intact, replacing it using any term in the TL that has the same "relevance" as the SL term" during the process of term translation (cited by Guerra, 2012,



***Archaeology as a Specialized Field of Translation: A Preliminary Lesson Plan in Terminology  
Translation Practice***

p. 6). As archaeology texts are laden with field-specific terms that are occasionally encountered due to their limited use in daily life, such methods can be helpful. For this reason, the early experience in the translation of archaeology terms in undergraduate education has the potential to guide students for other specialized texts in their prospective careers as translators.

In the next part, a practical framework is drawn on the questions of how students can be introduced to archaeology as a specialized field of translation and how archaeology texts can be used in a specialized translation course for terminology translation practice.

**3. A Preliminary Lesson Plan For Teaching Field-Specific Terms in Archaeology**

Teaching field-specific terminology to translation students at bachelor's level requires a carefully planned syllabus to be followed and applied each week during a semester. Because translation students generally stand a bare chance of specializing in an area due to the limited time spared for each specific field in bachelor's education. Therefore, it is a good idea to teach the basics of terminology in a range of specialized fields for students' prospective careers. Referring to the planning phase of courses on specific field translation, Galina Ketova underlines that these types of courses have the aims of "[d]eveloping lexical resources in a specific field by means of practical vocabulary exercises; developing information and terminology research skills; providing information on available terminological resources; showing students how to use these tools in practice" (2020, p. 66). In this manner, translation teachers may have to benefit from an array of exercises to cover the above-mentioned aspects of terminology teaching in a class. Since these courses constitute a simulated process of translation task from professional life, it is important to keep in mind what kind of issues translators may encounter while translating specific-field terminology in real life situations. For Silvia Montero Martinez and Pamela Faber, a specific-field of translation course may contain "[a]d hoc terminological exercises, which help students to deal with problems generated by terms in texts; exercises pertaining to terminological description because translators must deal with lexical units in discourse, which often do not correspond to standardized terminological forms; semasiological and onomasiological exercises in which students will organize specialized knowledge units either going from term to concept or from concept to term; exercises on conceptual structures that go beyond traditional hierarchical relations in the partial reconstruction of conceptual systems" (2009, p. 95-96). Before moving on to the exercises, choosing a relevant text and optimizing it to the level of students is the initial step for the class. Thus, deciding upon very specific subjects in encyclopedia type articles and pedagogical

texts will help students get to know the field in a better way because these texts are often rich in definitions and explanations (Maia, 2005).

When students acquire background in archaeology and its terminology, they stand a better chance of solving terminological problems in other fields, as well. This is because each specific field requires specialized knowledge in subject focus and field-specific terms in a broader cultural and linguistic framework. To that effect, an archaeology text on Ancient Greek column capitals has been selected for column capitals are architectural units that require use of distinctive terms to define their features and come to people's minds when they think about Ancient Greek architecture for the first time.

For this specialized translation class in archaeology terminology, the practice has been limited to two hours (each being 45 minutes) on the selected text (Appendix 1), and six exercises have been planned, including translation.

The first exercise is an example of an “*ad hoc* exercise” to introduce the text to students and give them awareness regarding the use of archaeology terms in a textual context. In this exercise, students quickly read the text and underline the archaeology terms. The duration of the exercise is 5 minutes. With this exercise, they are expected to be acquainted with both its lexical and syntactic dimensions. Because there are many terms related to classical archaeology in the text, this exercise is significant for realizing what kind of text is faced with, which contributes to students' reception of textual elements beforehand.

**Exercise 1: Read the text quickly and underline the terms specific to architecture.**

The second exercise has the feature of a “semasiological exercise” in which students will try to figure out the meanings of the terms by matching them with their definitions in the source language. The duration of the exercise is 10 minutes. The visuals that are put into the text not only make it easier for students to guess the meaning, but also make way for the terms to be internalized with the help of visual stimuli. Therefore, this exercise provides a basis for learners to reason about the contextual meaning in the source language before moving on to the translation stage.

**Table 1. Exercise 2: Match the terms with their definitions.**

Term	Definition
1) entablature	a) a strip of contoured wood or other material placed just below the juncture of a wall and a ceiling
2) architrave	b) decorative elements added to something to enhance its appearance
3) frieze	c) a type of interior moulding that sits around the frame of a doorway or window
4) cornice	

## ***Archaeology as a Specialized Field of Translation: A Preliminary Lesson Plan in Terminology***

### ***Translation Practice***

- |                  |   |
|------------------|---|
| 5) molding       | d) a column, especially the main part between the base and capital            |
| 6) ornamentation | e) the wide central section part of an entablature                            |
| 7) shaft         | f) the support on which a statue, obelisk, or column is mounted               |
| 8) base          | g) an ornamental moulding round the wall of a room just below the ceiling     |
| 9) pedestal      | h) a vertically channeled tablet of the Doric frieze                          |
| 10) triglyph     | i) the lower part of a complete architectural design                          |
|                  | j) the upper part of a classical building supported by columns or a colonnade |

The third and fourth exercises are onomasiological exercises that demonstrate how linguistic components may refer to different semantic units at various contexts in a language. In the third exercise, students match the terms with their synonyms in the source language. The duration of the exercise is 10 minutes. This exercise shows the differences between the field terminology and the everyday use by matching everyday words with archaeology terms in the source language. Finding synonyms in the same language will also improve students' ability to intralingually express the definitions of terms in a language.

#### **Table 2. Exercise 3: Match the terms with their synonyms.**

- |                  |                 |
|------------------|-----------------|
| 1) entablature   | a) podium       |
| 2) architrave    | b) body         |
| 3) frieze        | c) strip        |
| 4) cornice       | d) tablet       |
| 5) molding       | e) beam         |
| 6) ornamentation | f) stringcourse |
| 7) shaft         | g) drip         |
| 8) base          | h) bead         |
| 9) pedestal      | i) decoration   |
| 10) triglyph     | j) footplate    |

In the fourth exercise, students guess the Turkish equivalents of the terms based on their definitions and synonyms that they have learned in the previous exercises. The duration of the exercise is 10 minutes. Matching the dictionary definitions and synonyms allows students to get help from their background knowledge that is sequentially built in the previous activities. Thus, no matter how well they know the source language and culture before the class, they will understand that having background knowledge in the target language and culture is equally important. Questioning the ability of reasoning in the context of the target language also allows them to be more careful while making lexical and syntactic decisions and to consider more than

one issue (context of both cultures, everyday uses, and specialized terminology in both languages) during their translatorial processes.

**Table 3. Exercise 4: Try to guess the Turkish equivalents of the terms.**

1) entablature	1) .....
2) architrave	2) .....
3) frieze	3) .....
4) cornice	4) .....
5) molding	5) .....
6) ornamentation	6) .....
7) shaft	7) .....
8) base	8) .....
9) pedistal	9) .....
10) triglyph	10) .....

In the fifth exercise, students translate the text into Turkish. The duration of the exercise is 30 minutes. When this exercise has been finished, only twenty-five minutes is left for the class to be ended. Having background information regarding the source text from the previous exercises, students are asked to translate the text and underline the terms in their translations. Thus, they will have observed how the terms are differently used in the source language from the context of the target language.

**Exercise 5: Translate the text into Turkish. Underline the terms in the translated text.**

In the sixth exercise, students describe their translation process. The duration of the exercise is 10 minutes. This exercise aims to bring students self-reflexivity on their translation processes. By evaluating their own processes, students will have the opportunity to look back at the translated text and project into what terminological problems they may encounter in their future translations.

**Exercise 6: Describe the translation process with a focus on the problems encountered while translating the text into Turkish.**

The last 10 minutes of the class is devoted to the discussion of the translated text. Each student will read sentences in turn. After seeing the translatorial decisions of their peers, they will realize that there is no single translation of a text. At the end of the class, the instructor distributes his/her version of the translated text and asks students to write an evaluation (750 words at most) for the next week, identifying differences and similarities between their translations and the translated version that they have been given. By that, they can develop their self-reflexivity by reviewing the translatorial decisions that they have taken during the class.

## **CONCLUSION**

Translation scholars have developed hybridized research models with the help of approaches from different disciplines, which gave an interdisciplinary characteristic to the field of translation studies. Carrying traces of interdisciplinarity, the specialized translation research provides grounds for translation studies and other specific fields to be melted in one pot. Thus, archaeology texts, a subtype of specialized texts, are of great importance in guiding students through lexical problems arising from the field terminology and lack of cultural background in other specialized texts they will encounter in their future careers.

Translation experience in such texts has the potential of improving their awareness, as well as widening their viewpoints in that very specific field. Therefore, a range of exercises devoted to various aspects of archaeology texts are formed to make it easier for translation students to develop translatorial strategies and get help from their cultural and technical background while dealing with terminological issues in other specialized texts. As this research is limited to a preliminary lesson plan on terminology translation practice in a specialized translation course on archaeology, the question of whether fruitful results can be achieved once it has been applied in a class has not been answered yet. In the future, this study can be improved with the contributions of practical applications that are performed with students in actual settings.



## REFERENCES

- Alizadeh, A. (2011). Bridging cultures: Tourism and the art of translation. *2011 International Conference on Social Science and Humanity IPEDR* 5, 261-264.
- Alvarez, R. & Vidal, M. C. (1996). Translating: A Political Act. *Translation, Power, Subversion* (Eds. Roman Alvarez, M. Carmen-Africa Vidal), 1-9. Philadelphia, the USA: Multilingual Matters Ltd.
- Angelelli, C. V. (2014) Introduction: The sociological Turn in Translation and Interpreting Studies. *The Sociological Turn in Translation and Interpreting Studies*, 1-5. Amsterdam, the Netherlands: John Benjamins Publishing Company.
- Bassnett, S. & Lefevere, A. (1990). *Translation, History and Culture*. London, the UK: Printer Publishers.
- Catford, J. C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics*. Oxford, the UK: Oxford University Press.
- Cronin, M. (2010). Globalization and translation. *Handbook of Translation Studies* (Eds. Yves Gambier, Luc van Doorslaer), 134-140. London, the UK: Routledge.
- Dietsch, D. K. & Stern, R. A. M. (2021, 16 December) Greek Architecture: Doric, Ionic, or Corinthian? *Architecture for Dummies*. <https://www.dummies.com/article/academics-the-arts/art-architecture/architecture/greek-architecture-doric-ionic-or-corinthian-201218/>. Access: 15 May 2022.
- Gentzler, E. (2014). Translation Studies: Pre-Discipline, Discipline, Interdiscipline, and Post-Discipline. *International Journal of Society, Culture and Language (IJSCL)*, 13-24.
- Graedler, A. L. (2010). Cultural shock. *Oslo Studies in English on the Net - Translation course*. University of Oslo. Web. Access: 2 June 2012
- Guerra, A. F. (2012). Translating culture: problems, strategies and practical realities. *[sic] - a journal of literature, culture and literary translation* 12/1, 1-27.
- Holmes, J. S. (1988/1972). The Name and Nature of Translation Studies. *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies*, 66-80, Amsterdam, the Netherlands: Rodopi.
- Jakobson, R. (1959). On Linguistic Aspects of Translation, *On Translation* (Ed. Reuben A. Browner), 232–239. Massachusetts, the USA: Harvard University Press.
- Ketova, G. (2020). Mastering Terminology through Translation in English for Specific Purposes Classroom. *Science, Engineering & Education*, 5/1, 64-72.
- Lee, S. (2010). Cultural Heritage and Translation: Rethinking Website Information of Palaces. *Journal of Language & Translation*, 11/1, 73-90.
- Maia, B. (2005). Terminology and Translation — Bringing Research and Professional Training Together Through Technology. *Meta*, 50(4). <https://doi.org/10.7202/019921ar>

- Montero Martínez, S. & Faber, P. (2009). Terminological Competence in Translation. *Terminology*, 15/1, 88-104. <http://dx.doi.org/10.1075/term.15.1.05mon>.
- Nida, E. (1969). *The Theory and Practice of Translation*, Boston, the USA: Brill.
- O'Brien, S. (2015). The borrowers: Researching the cognitive aspects of translation. *Interdisciplinarity in Translation and Interpreting Process Research*, 5-17, Amsterdam, the Netherlands; Philadelphia, the USA: John Benjamins Publishing Company.
- Pym, A. (2006). Globalization and the Politics of Translation Studies. *Meta* 51(4), 744–757.
- Reiss, K. & Vermeer, H. (1984/2014). *Towards a General Theory of Translational Action: Skopos Theory Explained* (Trans. Christiane Nord). New York, the USA: Routledge.
- Richardson, M. (2001). Translation as a Means of Cultural Transmission. *Crossing Cultural Borders, Toward an Ethics of Intercultural Communication – Beyond Reciprocal Anthropology*, 267-286. Tokyo, Japan: International Research Center for Japanese Studies.
- Ruano, M. R. M. (2006). Conciliation of disciplines and paradigms: A challenge and a barrier for future directions in translation studies. *Translation Studies at the Interface of Disciplines*, 43-54. Amsterdam, the Netherlands; Philadelphia, the USA: John Benjamins Publishing Company.
- Sanning, H. (2010). Lost and Found in Translating Tourist Texts: Domesticating, Foreignising or Neutralising Approach. *The Journal of Specialised Translation* 13, 124-137.
- Snell-Hornby, M. (2006). *The Turns of Translation Studies*. Amsterdam, the Netherlands; Philadelphia, the USA: John Benjamins Publishing Company.
- Szal, M. (2014). Translating Cultural Elements in Specialised Texts. *Zeszytnaukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego Seria Filologiczna Studia Anglica Resoviensia* 11, 72-80.
- Tymoczko, M. & Gentzler, E. (Eds.). (2002). *Translation and Power*. University of Massachusetts Press/Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press.
- Venuti, L. (1995). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London, the UK: Routledge.
- Vermeer, H. J. (1978). Ein Rahmen für eine allgemeine Translationstheorie. *Lebende Sprachen* 23, 99-102.
- Wolf, M. (2007). Introduction: The Emergence of a Sociology of Translation. *Constructing a Sociology of Translation*, 1-36. Amsterdam, the Netherlands: John Benjamins Publishing Company.

YAZICI, M. (2009). Translation Studies as a Fully-Fledged Discipline. *Perspectives in Translation Studies*, 6-19. Newcastle upon Tyne, the UK: Cambridge Scholars Publishing.

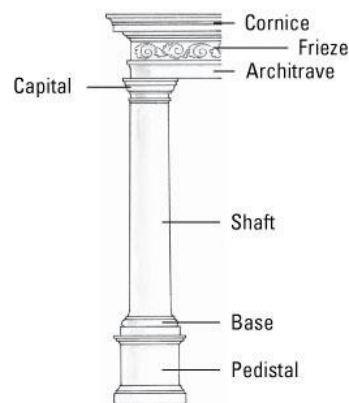
## Appendix 1

### The Classical Order of Columns in Ancient Greek Art<sup>2</sup>

Greek architecture followed a highly structured system of proportions that relates individual architectural components to the whole building. This system was developed according to three styles, or orders. Each order consists of an upright support called a column that extends from a base at the bottom to a shaft in the middle and a capital at the top — much like the feet, body, and head of the human figure. The capital was often a stylized representation of natural forms, such as animal horns or plant leaves. It, in turn, supports a horizontal element called the entablature, which is divided further into three different parts:

- The architrave (lowest part)
- The frieze (middle)
- The cornice (top)

These elements, in turn, were further elaborated with decorative moldings and ornamentation. Each component of a classical order was sized and arranged according to an overall proportioning system based on the height and diameter of the columns.



**Figure 1:** Parts of a column.

The Greeks first constructed their orders with wood, and then switched to stone using the same forms. The ends of the wooden beams holding up the roof, for example, were translated into

---

<sup>2</sup> Dietsch, D. K. & Stern, R. A. M. (2020) *Greek Architecture: Doric, Ionic, or Corinthian?* <https://www.dummies.com/article/academics-the-arts/art-architecture/architecture/greek-architecture-doric-ionic-or-corinthian-201218/>. Access: 15 May 2022.

stone as a decorative element, called a *triglyph* ("three grooves"), in the entablature above the column capital.

The Greeks started out using only one order per building. But after a few hundred years, they got more creative and sometimes used one order for the exterior and another for the interior. The proportions of the orders were developed over a long period of time — they became lighter and more refined.

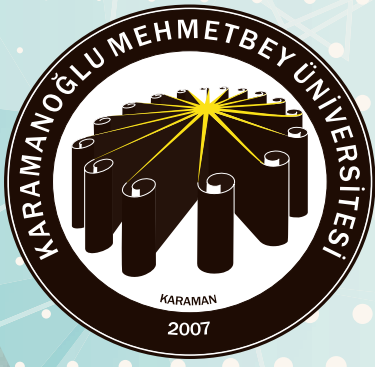
**Answers:**

Exercise 2 (from top to bottom): j c e g a b d i f h

Exercise 3 (from top to bottom): g e c f h i b j a d

Exercise 4 (from top to bottom): saçaklık, baştaban (arşitrav), friz, korniş, pervaz, süsleme, sütun gövdesi, ayaklık, sütun tabanı (altlık), triglif





KARAMANOĞLU MEHMETBEY  
ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI  
FİLOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF  
PHILOLOGY and TRANSLATION STUDIES

MAKALE BİLGİLERİ  
ARTICLE INFO

Geliş Tarihi / Submission Date  
03.09.2022

Rapor tarihleri / Report Dates  
Hakem/Reviewer 1 - 21.10.2022  
Hakem/Reviewer 2 - 05.12.2022

Kabul Tarihi / Admission Date  
27.12.2022

e-ISSN  
2687-5586

A DESCRIPTIVE AND COMPARATIVE ANALYSIS OF THE TWO TURKISH  
TRANSLATIONS OF *PRIDE AND PREJUDICE* BY JANE AUSTEN  
JANE AUSTEN'İN *GURUR VE ÖNYARGI* İSİMLİ ESERİNİN TÜRKÇEYE İKİ  
FARKLI ÇEVİRİSİNİN BETİMLEYİCİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Yağmur KÜÇÜKBEZİRCİ

Assoc. Prof. Dr, Konya Technical University, Vocational School of Technical Sciences,  
Department of Visual Auditory Techniques and Media Productions, Konya-TURKEY,  
[ykucukbezirci@ktun.edu.tr](mailto:ykucukbezirci@ktun.edu.tr), Orcid: 0000-0001-6588-1775.

Neslihan PARLAK

Lecturer, Konya Technical University, Common Courses Department, Konya-TURKEY,  
[nparlak@ktun.edu.tr](mailto:nparlak@ktun.edu.tr), Orcid: 0000-0002-2927-2435.

Abstract

Translation norms have an important place in descriptive translation theory and these norms concern not only the translated texts but also the society and culture to which the texts belong. Norms are related to the behaviour and choices of translators in the translation process and therefore determine translation decisions. The decisions taken in translation process as lexical choices and preferred translation strategies determine which of the translators will be closer to the source or target languages and cultures. Thus, it becomes clear which of the poles of adequacy or acceptability is closer to translated text. The concepts of 'adequacy and acceptability' have recently been associated with the concepts of 'overt translation' and 'covert translation'. In overt translation, the translator's choices are in accordance with the values of the source text and its culture and therefore the translation text is conveyed without changing the foreign-the cultural elements- given in the source text. In this context it can be claimed that the reader can obtain information about the source text culture. On the other hand, in covert translation, the cultural elements given in the source text are domesticated and presented to the reader with expressions familiar to the reader. In this context, the translator's choices prioritize the reader and the values of target culture.

This study aims to provide a descriptive analysis of the two translation versions of Jane Austen's *Pride and Prejudice*, in the light of Gideon Toury's descriptive approach to the translation studies. Through making a comparative analysis between the source text and the two translation versions (target texts) via selecting sentences randomly from the source text and comparing them with the target texts in terms of lexical choice, revealing a comparative and objective analysis in terms of their equivalences is the main focus of this study without searching for translation errors in comparison to the source text. In order to present a descriptive analysis, Gideon Toury's norms will be used as a guide and on a macro level, Toury's equivalence theory; "adequacy or acceptability" and the terms overt and covert translation will be used for the comparison of the target texts in terms of word level.

**Key words:** Jane Austen, *Pride and Prejudice*, Translation Norms, Descriptive Translation, Comparative Analysis

Öz

Betimleyici çeviri kuramında çeviri normlarının önemli bir yeri vardır ve bu normlar sadece çevrilen metinleri değil aynı zamanda metinlerin ait olduğu toplumu ve kültürü de ilgilendirir. Normlar, çevirmenlerin çeviri sürecindeki yaklaşımları ve seçimleriyle ilgilidir. Çeviri sürecinde alınan kararlar, çevirmenlerden hangisinin kaynak ya da hedef dil ve kültürlere daha yakın olacağını belirler. Böylece yeterlilik veya kabul edilebilirlik kutuplarından hangisinin tercüme metne daha yakın olduğu ortaya çıkmaktadır. 'Yeterlilik ve kabul edilebilirlik' kavramları son zamanlarda 'açık çeviri' ve 'kapalı/örtük çeviri' kavramlarıyla ilişkili anılmaktadır. Açık çeviride çevirmen seçimleri kaynak kültüre ait değerlerin korunması ve dolayısıyla çeviri metnin kaynak metinde verilenleri-okura yabancı olan unsurları- değiştirmeden aktarması yönündedir. Bu bağlamda, açık çeviri aracılığıyla okur kaynak kültür hakkında bilgi edinebileceği söylenebilir. Kapalı/örtük çeviride ise kaynak metinde yer alan kültürel unsurlar yerleştirilerek okurun aşına olduğu ifadelerle aktarılır. Bu bağlamda çeviride çevirmen seçimleri okur ve kültürünün ön planda tutulması yönündedir. Bu çalışma, Jane Austen'in *Gurur ve Önyargı* adlı eserinin iki çeviri versiyonunun betimsel bir analizini, esas olarak Gideon Toury'nin çeviri çalışmalarına betimsel yaklaşımından yararlanmayı amaçlamaktadır. Kaynak metinden rastgele cümleler seçilerek ve hedef metinlerle karşılaştırılarak kaynak metin ile iki çeviri versiyonu (hedef metin) arasında sözcük seçimi düzeyinde karşılaştırmalı bir analiz yapılarak, eşdeğerlikleri açısından karşılaştırmalı ve objektif bir analizin ortaya konulması ana odak noktasıdır. Bu çalışmanın, kaynak metne kıyasla çeviri hatalarını aramadan betimsel bir analiz sunmak için Gideon Toury'nin normları bir rehber olarak kullanılacak ve makro düzeyde Toury'nin eşdeğerlik teorisi; hedef metinlerin sözcük düzeyinde karşılaştırılmasında "yeterlilik veya kabul edilebilirlik" ve açık ve örtük çeviri kavramları kullanılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Jane Austen, *Gurur ve Önyargı*, Çeviri Normları, Betimleyici Çeviri, Karşılaştırmalı Analiz

## INTRODUCTION

Jane Austen is one of the most popular names in English Literature whose many books have been adapted into films such as *Sense and Sensibility*, *Mansfield Park*, *Pride and Prejudice*, *Emma*, *Northanger Abbey*, etc. Her first novel was published under the title of “By a Lady” without revealing the name of the author. Her second and most popular book *Pride and Prejudice* was written between 1796 and 1797 and was also published anonymously with the expression “By the author of *Sense and Sensibility*” in 1813, with its social themes as social distance, distinctions, sense, existence, concerns, acceptability and unacceptability, values and conventions, being social temperamentally, etc., implicit meanings lying under the surface of the text and extraordinary characters seemingly very traditional and ordinary (Morgan, 1975, p.54-68). In the nineteenth century the social position of women is mostly depicted in the book. The total social structure is depicted on the one hand and specifically the position and the role of the women on the other. While the men have the opportunity to have an education in order to improve themselves both socially and economically, the women were not allowed to have a profession so the only honourable way to reach a better life standard was to make a profitable marriage (Akman, 2018, p.1102).

The plot of *Pride and Prejudice* develops around the Bennet family in nineteenth century England and the five daughters of the Bennets are expected to make appropriate marriages that will give honour and contribute to the welfare and future life of the family. The mother Mrs. Bennet’s main aim is to marry her daughters and this is ironically and sometimes ridiculously narrated by the author especially in her conversations with her husband and daughters throughout the book (Andersson, 2011, p. 4). The complicated and difficult happenings are all faced by the two main couples; Elizabeth Bennet-Mr. Darcy and Jane Bennet- Charles Bingley. The issues and problems experienced by the protagonist couples are related to the class distinctions and accordingly the socio-economic statues each has and the corresponding moral implications. For instance, for Mr. Darcy and Elizabeth the prejudice about class differences is compatible with personal manners and personal conflicts. In such cases the figure of change of mind is successfully constructed that ends up with a happy ending (Ramiselli, 2019, p. 4). These conflicts and changes of mind in relationships reflect the general overview of nineteenth century Bourgeois characteristics of the nineteenth century England.

As the original text has such a depiction of the social structure of the society, the writer uses many literary figures and motives to create a vivid and realistic picture of the social relations thus giving a deeply hidden sense between the lines. As the work is a literary work, the translation(s) of the source text is (are) expected to reach a close sense of intended meaning using. According to Toury's translation approach; once the translation work is translated in a free manner and aims to give joy to the reader and becomes easy to read, it is called target-oriented and an acceptable translation but if the translation work is close to the source text, in other words if the source text norms are adopted in the translation process and the translation text reflects the characteristics of the source text, then it is called as source-oriented and adequate translation.

In Turkish Literature, translation works have an important place in addition to the original works. In Turkish written tradition, five of Jane Austen's novels had become available by the year 2005. "Pride and Prejudice" was of course among those translation books as one of the most beloved works of Austen (Tekcan, 2008). Target text 1 means the text translated by Nihal Yeğınobalı revealed by Can Publishing in 2007 and target text 1 means the text translated by Hamdi Koç revealed by Turkish Is Kultur series in 2021. The names of the two-translation works show difference. Yeğınobalı's translation is published with the name of "Aşk ve Gurur" and Koç's translation with "Gurur ve Önyargı". The latter has the meaning that Austen intended to mean (Tekcan, 2008). Before the comparison of the two translation texts, it can be clearly stated that the two translators use different narratives and naturally this causes the texts to become different from each other. Both translators seemingly have different translation norms, use different translation strategies and have different word choices and in sum; both texts show different characteristics from the very beginning- the title of the book.

## **AIM**

The aim of this study, which is thought to contribute to translation education, especially in terms of applied translation studies, is presented in the light of descriptive translation theory within the scope of translation norms, based on the source text, in line with the translator's decisions. The aim of this study is to investigate whether there is a loss or a shift in terms of lexeme, form, stylistic and semantic in the texts.

## **METHOD**

The aim of this study is to analyze translator decisions within the scope of translation norms in the light of the theory descriptive translation studies. In this context, the evaluation will be made according to the comparison of the sample sentences taken from the source and the

translation texts by examining the differences in word level. In order to investigate whether there is a loss or a shift in terms of lexeme, form, stylistic and semantic in the translation texts and to determine the choices of the translators in the translation process, the research method of this study is determined as a descriptive and a comparative survey model. As the study is a descriptive and a comparative analysis study, the method of the study has also an analytical quality.

## **DISCUSSION**

In the light of descriptive translation theory, in line with the translator's decisions within the scope of translation norms, two Turkish translation texts of Jane Austen's novel *Pride and Prejudice* is analysed in terms of form and semantics. The texts one of which is translated with the title of “Aşk ve Gurur” by the translator Nihal Yeğinoğlu and the other “Gurur ve Önyargı” by Hamdi Koç are compared and tried to determine which translation text is an overt translation and which is a covert translation and accordingly, whether they are close to the “acceptability” pole or the “adequacy” pole in their equivalency relationship with the source text. The main focus is on a comparative analysis between the source text and the two translation versions (target texts) via selecting sentences randomly from the source text and comparing them with the target texts with a motivation to reveal an objective comparative analysis in terms of their equivalences in the light of Toury’s Descriptive Translation studies.

The number of samples is limited with fourteen in terms of readability of the study and the evaluations made in this study are based on this limited number of examples.

## **THEORETICAL FRAME**

Translation consists of a number of decisions made by the translator considering some conflicting issues. The requirements of the source text and source culture on the one hand, and the requirements of the target language and target culture on the other hand. In the light of these issues, it aims to provide intercultural communication.

In Translation Studies, Gideon Toury has great importance and is one of the pioneer names of Hebrew Tradition in Translation studies. He was born in 1942 and died in 2016; almost throughout his life, he studied translation studies and became one of representators of Tel Aviv Schools, with his two very successful works that offer a different perspective and contributed to the cultural turn in the translation studies; *The Role of Norms in Literary Translation* (1980) and *A Rationale for Descriptive Translation Studies* (1985).

Toury's Descriptive Translation approach is based on the concept of equivalence. Equivalence is based on differences and the structural distinction between languages and it emerges as an existing feature in every translation in practice" (Aksoy, 2002, p.46). Equivalence is a "historical", "variable" and "abstract" concept (Toury, 1980, p.115; Bengi-Öner, 2004, p.163; Berk, 2005, p.122). Since each translated text will naturally be different from the other, naturally equivalence will appear in different forms in the translated text. DTS (Descriptive Translation Studies) brings an 'inclusive' approach to the equivalence. It is concerned with how the translation is, not how it should be. The important thing that DTS is searching for is not whether there is equivalence between the source text and the target text, but the type and degree of already existing equivalence (Toury, 1980, p.115; Bengi-Öner, 2004, p.163).

DTS consists of the following steps (Tahir Gürçağlar, 2011, p.135):

- 1) The position of the translated text in the target culture system and the level of how much it is accepted in the target culture are determined.
- 2) Source and target texts are compared; translation shifts are detected; the relationships between text units are described and generalizations are made.
- 3) It is possible to reach conclusions that can be used while taking decisions in the translation process.

It can be stated that translation is subject to some restrictions in different types and degrees in social and cultural dimensions. These constraints are far beyond the differences in the literary systems of source and target texts and the differences between the text traditions of source and target texts and the limits and possibilities of the translator's cognitive equipment that the source text is systematically linked in the translation activity between the target language and text traditions. Social and cultural factors affect cognition itself, and even change it (Ünsal, 2020, p.1007). In any case, translators working under different conditions mainly adopt different translation strategies and the products they produce emerge quite differently (Toury, 2004, p.150). It can be said that norms are in the form of thoughts that are internalized by translators about how individuals should behave in certain situations and what kind of choices they should make about the values accepted within a certain cultural system (Zeytinkaya, 2016, p.37).

The translation norms from the Tourian perspective in DTS are divided into three; preliminary, initial and operational norms (Tahir-Gürçağlar, 2019, p.136). First, the preliminary norms deal with such decisions as the language selection; from which language to which language the translation activity will be made and the directness of the translation, the source text selection;



from which author and which text of that author will be translated and whether there is translation policy to be followed. Second the operational norms comprise the whole translator's choices and decisions taken by the translator during the translation process. The operational norms are divided into two in itself as: the metrical norms and textual-linguistic norms. The metrical norms are related to the target language materials as the sentence structure, whether there is a change in sentences or structures, whether there is any kind of addition or abbreviation, etc. The textual-linguistic norms are related to the words or phrases and they search for formal structures of the language on a word or a phrase level (Toury 1995, p.58-59). In other words, the metrical norms commonly deal with the completeness of or the changes in translation text and the textual-linguistic norms mainly deal with the specific units of text as lexical choices, stylistic decisions, syntactic selections (Schäffner, 1998, p.238 ; Rosa, 2010, p.101). Finally, the initial norms are about the translator's decisions about adhering to the source system or adhering to the target system while translating the text (Yalçın, 2015, p.59). If the translator chooses the first option the translation is accepted as "adequate translation" and if the choice is the latter then the result is "acceptable translation" (Berk-Albachten & Meriç, 2005, p.30-31).

In the field of descriptive translation studies, it is tried to reveal what kind of decisions are made and what kind of equivalence relationship is established between the source text and the target text by examining the translated texts (Ece, 2007, p.52). In order to determine the level of equivalence between the source text and the target text(s), Toury does not negatively evaluate changes such as shifts and deviations in the target text, on the contrary, he looks at such differences positively and sees them as helpful elements in understanding the principles related to the internal structure of the work examined (Demircioğlu, 2016, p.64).

In the following section of this study, the literary work "Pride and Prejudice" by Jane Austen will be analysed as the source text and two Turkish translation versions by Nihal Yeğınobalı (TT 1) and Hamdi Koç (TT 2) will be compared to the source text in terms of adequacy and acceptability by taking the translation norms into account in the comparison and analysis process.

## THE COMPARISON AND ANALYSIS OF THE SOURCE AND THE TARGET TEXTS

### Sample 1

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
-------------	---------------	---------------

‘Oh! Single, my dear, to be sure! A single man of large fortune; four or five thousand a year. What a fine thing for our girls!’ (p.5)	"Aa, bekar elbette, hayatım! Hem de zengin bir bekar; yıllık geliri dört-beş binin üzerindeymiş. Kızlarımıza gün doğdu, vallahi!"(p.12)	"Aa! Bekar şekerim, bekar tabii! Çok Zengin, Yıldı dört beş bin kazanan bir bekar. Kızlarımız için ne hoş bir şey!" (p.4)
--	---	---

In the source text, the example taken from the very beginning of the book contains Mrs. Bennet's idiosyncratic statement about the wealthy and single candidate that she sees as an opportunity for her daughters' possible marriages in the future. Yeğınobalı prefers a translation close to the target culture by transferring it with an idiomatic expression by translating the expression "What a fine thing for our girls!" as "Kızlarımıza gün doğdu, vallahi!". Koç, prefers the word-for-word translation method and being loyal to the source text with his translation as "Kızlarımız için ne hoş bir şey!"

### Sample 2

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
Oh! my dear, I am quite delighted with him. He is so excessively handsome! And his sisters are charming women. I never in my life saw anything more elegant than their dresses. I dare say the lace upon Mrs. Hurst's gown—' (p.15)	Bayan Bennet, "ah, canımın içi, pek hoşuma gitti bu çocuk," diye sözünü sürdürdü. "Öyle görülmedik derecede yakışıklı ki! Kız kardeşleri de çok hoş kızlar. Ömrümde öyle şık kılıklar görmedim! Yemin ederim ki Bayan Hurst'ün elbisesindeki dantel..."(p. 24)	"Ama hayatım," diye devam etti Mrs. Bennet, "adamı çok beğendim. Acayip yakışıklı! Kız kardeşleri de çok alımlı kadınlar. Hayatımda daha zarif elbiseler görmedim. Bence Mrs. Hurst'ün tuvaletindeki dantel..."(p. 13)

In the second sample, another statement from Mrs. Bennet is taken from the source text. It can be seen that she uses exaggerated expressions. In target text 1, Yeğınobalı makes some additions like "Yemin ederim ki.." and she prefers to use "kızlar" meaning "girls" in English instead of "kadınlar" which is stated in the source text as "women". So it can be said that there are some deviations in Yeğınobalı's translation and this contributes to the acceptability of her translation. In target text 2, Koç prefers to preserve the boundaries of the source text both at the word level and in terms of semantics.

**Sample 3**

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
'I do not believe a word of it, my dear. If he had been so very agreeable, he would have talked to Mrs. Long. But I can guess how it was; everybody says that he is eat up with pride, ...'(p.23)	"Taş çatlasa inanmam, güzelim. Öyle iyi huylu olsaydı Bayan Long'la iki çift söz ederdi. Ama ben işin iç yüzünü kestirebiliyorum. Bay Darcy'nin kibriden yanına varılmadığını herkes söylüyor. (p. 31)	"Tek kelimesine inanmıyorum şekerim. O kadar cana yakın olsaydı Mrs. Long'la konuşurdu. Nasıl olduğunu tahmin edebiliyorum; herkes onun gurur delisi olduğunu söylüyor;..."(p.20)

In the third sample, Yeğınobalı uses again an idiomatic expression to state the intended meaning of “I do not believe a word of it,” as “Taş çatlasa inanmam,”. She manages to reflect the feeling of the source text statement. In addition she preferred to use “kestirebiliyorum” for “I can guess” which is a connotation in Turkish. In target text 2, Koç prefers to use the words with their first and the most common lexical meanings

**Sample 4**

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
'From all that I can collect by your manner of talking, you must be two of the silliest girls in the country. I have suspected it some time, but I am now convinced.'(p.35)	"Konuşmalarınızdan anlayabildiğime göre sizler dünyanın en saman kafalı kızlarından ikisi olsanız gerek! Epey zamandır bundan kuşkulanıyordum zaten, ama şimdi artık iyice inanç getirdim."(p. 43)	"Konuşma şeklinize bakılırsa, vilayetteki en aptal iki kız olmalısınız. Bir süredir kuşkulanıyordum zaten, ama şimdi eminim."(p.31)

In the fourth sample, the expression of the source text “you must be two of the silliest girls in the country” is translated as “sizler dünyanın en saman kafalı kızlarından ikisi olsanız gerek” by Yeğınobalı and she uses a local idiomatic expression and communicative translation strategy in her translation. In target text 2, the expressions used by Koç are shorter and clearer and thus it can be claimed that Koç preferred to stay close to the source text.

**Sample 5**

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
‘THAT is a failing indeed!’ cried Elizabeth. ‘Implacable resentment IS a shade in a character. But you have chosen your fault well. I really cannot LAUGH at it. You are safe from me.’(p.71)	Elizabeth, “İşte bu gerçek bir kusur,” dedi. “Bu tür bir kincilik bir insan için leke sayılabilir. Gene de kusurunuzu iyi seçtiniz: Bu benim alaya alabileceğim bir kusur değil; çünkü gene elimden kurtuldunuz.”(p.79)	“Bu bir kusur işte!” diye haykırdı Elizabeth. “Katı kincilik karakterdeki bir gölgedir. Ama hatanızı iyi seçmişsiniz. Buna gerçekten gülemem. Benden yana emniyettesiniz.” (p.61)

In the fifth sample, Yeğınobalı in target text 1, prefers to translate the idiomatic statement of the source text “a shade in a character” like “bir insan için leke sayılabilir” while Koç prefers to use “karakterdeki bir gölgedir” that is exactly what its lexical meaning. In another part of this sample she prefers to make some additions that do not exist in the source text and she uses the idiomatic expression “elimden kurtuldunuz” for “You are safe from me while Koç uses “Benden yana emniyettesiniz” with the word for word translation approach.

**Sample 6**

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
Mr. Bennet’s expectations were fully answered. His cousin was as absurd as he had hoped, and he listened to him with the keenest enjoyment,...(p.84-85)	Bay Bennet’in beklentileri baştan sona doğru çıkmıştı. Yeğeni gerçekten de sandığı kadar gülünç bir insandı ve Bay Bennet kendi ciddiliğini hiç bozmayarak çok derin bir zevkle onu dinliyordu. (p.92)	Mr. Bennet’in tahminleri tümüyle haklı çıkmış oldu. Yeğeni tahmin ettiği kadar salaktı; onu zekice bir keyifle dinledi, yüzündeki ciddi ifadeyi koruyarak ve ...(p.72)

In sample six, the statement of the source text “absurd” is translated with a connotation meaning comic as “gülünç” by Yeğınobalı while it is translated as “salak” meaning stupid in English. Similarly, Yeğınobalı prefers to use “sanmak” for “hope” in the source text and Koç uses “tahmin etmek” which lexically means “to guess”, and for “expectation in the source text,

Yeğınobalı prefers to use its lexical meaning while Koç prefers to use “tahmin” with another connotative meaning of the word. Accordingly, it can be said that both the translators try to reach the same or similar meanings with different lexical choices.

### Sample 7

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
‘This is quite shocking! He deserves to be publicly disgraced.’ (p.100)	“İğrenç bir şey bu! Bu adamı tüm dünyaya karşı kepaze etmek gerek.” (p.106)	“Şoke oldum!.. Herkesin önünde küçük düşürülmeyi hak ediyor.” (p.84)

In this sample, the statement “This is quite shocking” from the source text is translated with a deductive strategy by Yeğınobalı as “İğrenç bir şey bu!” she translates this statement with an inference of the tone of the statement as if it is disgusting. Koç translates it with a lexical approach and uses the lexical meaning of the statement. Both of the translators use idiomatic expressions having the same meaning but with different words. Yeğınobalı prefers “kepaze etmek” and Koç prefers to use “küçük düşürmek” for “to be disgraced”. Both use different lexical material but they convey similar meanings.

### Sample 8

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
‘Now, I do insist upon it, that you, all of you, hold your tongues, and let me and Mr. Collins have a little conversation together.’(p.142)	... “Haydi bakalım,” dedi. “Onu bunu dinlemem hepiniz dilinizi tutun. Bay Collins’le benim baş başa konuşacak bir çift sözümüz var.” (p.146)	“Şimdi hepiniz dilinizi tutun ve bırakın Mr. Collins’le ben baş başa küçük bir sohbet edelim.”(p.117)

In sample eight, in target text 1 Yeğınobalı uses “Haydi bakalım” as an equivalent for “Now” in the source text with a reformative approach while Koç uses the lexical meaning of the statement. Both translators use the same expression “dilini tutmak” for “hold tongues” of the source text. Finally in this sample Yeğınobalı uses “bir çift söz” meaning a couple of sentences and Koç uses the lexical meaning “sohbet etmek” for the source text expression “conversation”. The translator’s choices and decisions display differences again.

**Sample 9**

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
‘But that expression of ‘violently in love’ is so hackneyed, so doubtful, so indefinite, that it gives me very little idea. It is as often applied to feelings which arise from a half-hour’s acquaintance, as to a real, strong attachment. Pray, how VIOLENT WAS Mr. Bingley’s love?’(p.177)	“Ama şu deli gibi sevmek deyimi de öyle beylik, öyle bayat, öyle ortada bir söz ki insana tam bir fikir vermiyor ne yazık ki. Bu deyim, gerçek ve derin sevgilerin yanı sıra bir anda parlayıveren duyguları tanımlamak için de kullanılabilir. Kuzum, Bay Bingley’nin sevgisi ne derece deli gibiydi?”(p.178)	“ Ama bu ‘şiddetle aşık olduğu’ ifadesi öyle basmakalıp, öyle belirsiz ki bana pek az fikir veriyor. Yarım saat tanışılıktan doğan duygulara olduğu kadar gerçek, güçlü bağlılıklara da uyabilir. Lütfen Mr. Bingley’nin aşkı ne kadar şiddetliydi, söyler misin?”(p147)

In the ninth sample, in target text 1, the translator prefers to use an addition translation strategy and extends the meaning by using “ne yazık ki” which means “unfortunately” in English. In target text 2, the translator prefers to stay loyal to the source text and organize his translation accordingly. In both translations, both translators prefer different word choices for the statement “violently in love” but they manage to reach close meanings through their choices.

**Sample 10**

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
When Mr. Collins said anything of which his wife might reasonably be ashamed, which certainly was not unseldom, she involuntarily turned her eye on Charlotte. Once or twice she could discern a faint blush; but in general Charlotte wisely did not hear. (p.196)	Bay Collins karısını küçük düşürecek herhangi bir şey söylediği zaman (ki bu, pek sık olmaktadır), Elizabeth’in gözleri ister istemez arkadaşına kayıyordu. Bir iki kez onun belli belirsiz kızardığını gördü, ama genellikle Charlotte kocasının devirdiği çamları bilmezlikten	Mr. Collins normal olarak karısının utanabileceği bir şey söylediği zaman, ki besbelli seyrek oluyor değildi, Elizabeth elinde olmadan gözlerini Charlotte’a dikiyordu. Bir iki kez hafif bir kızarıklık seçer gibi oldu; ama Charlotte akıllılık ediyor, çoğunlukla duymazdan geliyordu. (p. 162)

	geliyordu ki bu akıllıca bir tutumdu. (p.196)	
--	---	--

In this sample, Yeğınobalı uses parentheses for the descriptive expression given between two commas in the source text, while Koç uses two commas as in the source text for the source text statement “which certainly was not unseldom”. In addition, Koç prefers to be loyal to the source text by using a negative verb in his translation while Yeğınobalı prefers to use a positive verb in her parenthesized statement. In the first target text she prefers not to use the meaning of the statement “wisely” via using omission strategy, and she also uses the extension strategy by adding the idiomatic expression “çam devirmek”. On the other hand, in his translation, Koç uses the idiomatic expression “duymazdan gelmek” which provides the lexical meaning for “not hear” in the source text.

### Sample 11

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
‘I have never known a cross word from him in my life, and I have known him ever since he was four years old.’(p.305)	“Ömrümde Bay Darcy’nin bir acı sözünü duymuş değilim. Oysa dört yaşındaydı elime geldiğinde.”(p.299)	“Hayatımda ağzından tek bir ters kelime çıktığını duymadım, ben ki onu dört yaşından beri tanırım.”(p.252)

In this sample, the statement “a cross word” in the source text is translated as “bir acı söz” by Yeğınobalı and “tek bir ters kelime” by Koç in target text 2. Here in this sample, Koç prefers to use the addition of “tek” which means “single” in English. In the following lines the statement “I have known him ever since he was four years old” is translated as “Oysa dört yaşındaydı elime geldiğinde..” by Yeğınobalı via adaptation as the statement of “eline gelmek” has common usage in the target text while it is translated as “ben ki onu dört yaşından beri tanırım” by Koç with a literal translation strategy. Both of the translations have different lexical choices but manage to reveal similar meanings.

### Sample 12

Source Text	Target Text 1	Target Text 2

<p>‘—I know very well that nothing can be done. How is such a man to be worked on? How are they even to be discovered? I have not the smallest hope. It is every way horrible!’(p.341)</p>	<p>“...Hiçbir şey yapamayacağımızı ben bal gibi biliyorum. Öyle bir adam yola getirilebilir mi? Zaten Londra’da onları nasıl bulacağız? En ufak bir ümidim bile yok. Ulu Tanrım, ne korkunç!” (p.331)</p>	<p>“...Ama yapacak bir şey yok; biliyorum, yok. Böyle bir adam nasıl ikna edilir? Nasıl bulacağız onları? Hiç umudum yok. Her yanıyla korkunç!” (p.281 )</p>
--	---	--

In this sample, the source text statement “I know very well that” is translated as “bal gibi biliyorum” in target text 2, which is a local idiomatic expression in the target culture and accordingly it can be said that Yeğınobalı prefers to use domestication translation strategy in her translation and in addition she uses modulation strategy by using an active verb instead of the passive voice statement of the source text. When it comes to target text 2, this statement is translated with only a single word “biliyorum”. Here it can be said that Koç prefers to use omission in the source text statement, instead he uses repetition of “yok” in order to increase the emphasis of the meaning. In the following lines Yeğınobalı uses a statement that does not exist in the source text “Ulu Tanrım” which means “God almighty” in English. This can be stated that she uses both expansions in the target text and foreignization strategy since the statement “Tanrım” is not familiar to the target culture. Koç uses a lexical translation again.

### Sample 13

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
<p>‘As often as I can. But you know married women have never much time for writing. My sisters may write to ME. They will have nothing else to do.’(p. 406)</p>	<p>“Elimden geldiği kadar yazırım. Ama biliyorsun, evli hanımların işleri başlarından aşkın olduğu için mektup yazmaya pek zamanları kalmıyor. Ablalarım bana her fırsatta yazsınlar artık. Nasılsa işleri güçleri yok. (p. 385)</p>	<p>“Her fırsatta yazırım. Ama bilirsin evli kadınların mektup yazacak fazla zamanları olmaz. Ablalarım bana yazabilirler. Yapacak başka işleri yok.” (p.333)</p>

In this sample, Yeğınobalı uses “elimden geldiği kadar” and Koç uses “her fırsatta” for the source text statement “as far as”. Both translators prefer to use different lexemes but they manage



to organize a similar meaning to the source text. In the following lines there is a modal verb “may” which is used to express “possibility” in the source text, but in target text 1, Yeğınobalı does not use such a modal verb in her statement while in the target text 2, Koç uses a possibility statement as in the source text. It can be said that in target text 1, the feeling of contempt of Lydia because of her pride for being a married woman in the source text is successfully reflected; however, target text 2 is not able to pass the same feeling to the reader.

#### Sample 14

Source Text	Target Text 1	Target Text 2
‘I am certainly the most fortunate creature that ever existed!’ cried Jane. ‘Oh! Lizzy, why am I thus singled from my family, and blessed above them all!...’ (p.431)	“Ben dünyanın en mutlu kızırım,” diyordu. “Ah, Lizzy, bu devlet kuşu neden yalnızca benim başıma kondu sanki?...”(p.407)	“Dünyanın en talihli insanıyım!” diye haykırdı Jane. “Ah, Lizzy, niye ailemin içinden ben seçildim, talih bana güldü!...”(p.353)

In this sample the statement “I am certainly the most fortunate creature” of the source text is translated as “Ben dünyanın en mutlu kızırım” by Yeğınobalı and “Dünyanın en talihli insanıyım!” by Koç in the target text 2. Both translators prefer to use different statements but they both successfully organize similar meaning to the source text. In the following lines the statement “why am I thus singled from my family, and blessed above them all” in the source text is translated as “bu devlet kuşu neden yalnızca benim başıma kondu sanki?” by Yeğınobalı and “, niye ailemin içinden ben seçildim, talih bana güldü!” by Koç. Both translators use a different idiomatic expression and both are commonly used in the target culture. Here in this sample both translators seem to use domestication strategy in their translations. According to Toury’s theory, both of the translations seem close to the acceptability pole with a covert translation by using local idiomatic expressions.

## CONCLUSION

Limited number of randomly selected fourteen sample sentences are compared and analysed in word level and thus the translator choices are tried to be determined. According to the results of this study;

- there are some slight deviations and differences between the source and the target texts,

- both Turkish versions are translated according to the norms of the target language and culture as much as possible in terms of the formal, semantic stylistic features of the source text,

- according to the fourteen sample sentences translation by Yeğınobalı seems close to the “acceptability” pole, since the translation is made according to the norms of the target language and target culture with mainly such translation strategies as; addition, omission, expanding, domestication, and the uses of idiomatic expressions commonly used in the target culture. This translation brings the source text to the reader by making the unfamiliar familiar,

- the translation by Koç seems close to the “adequacy” pole according to the examined sample sentences since the translation is made according to the norms of source text with mainly such translation strategies as lexical/word-for-word translation, omission and the use of common idiomatic expressions. This translation takes the reader to the source text by protecting the characteristics of the original text.

- from the examples given, it seems possible to say that both translators manage to balance between the source and the target texts and both of their translations are adequate in form and acceptable in the use of language according to the language characteristics of the target language. Thus, it can be said that both of the translators provide not only adequate but also acceptable translations. They conveyed overt translation in some parts of the book and covert translation in other.

In sum, according to the evaluation made of these fourteen examples, it can be claimed that the initial norms of the two translators can be different, the processes of reading and interpreting the source text were different, and therefore there are some slight deviations in their translations. These deviations were generally observed in small text units as words or phrases and did not cause major changes that changed the course of the whole work. In this context, it is possible to state that both translators adhere to the integrity of the source text and do not reflect their own judgments in their translations. Last but foremost, in the present study, the aim is not to figure out the better-

translated version of this masterpiece but to determine the level of equivalence. In the Translation Studies field in Turkey, there are many other studies dealing with comparative analysis of *Pride and Prejudice* as literary work in terms of such issues as; linguistic competence, character analysis, translation analysis according to feministic perspective, etc. However, none of those studies include a comparative translation analysis on the two Turkish translation versions translated by Yeğınobalı and Koç. In this perspective this study aims to present an applied sample for a comparative analysis that will be beneficial for those who are interested in applied translation studies field.

## REFERENCES

- Aksoy, N.B. (2002). *Geçmişten günümüze yazın çevirisi*. İmge.
- Andersson, K. (2011). “The Pride and Prejudice of the Characters in Jane Austen’s Novel “Pride and Prejudice”. [Unpublished C Essay]. *University of Gothenburg*. Retrieved from: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/29159>
- Barın Akman, F. (2018). “An Investigation of Socio-Economic Incentives and Implications of Matrimony on Women's Lives In Jane Austen's Novels”. *DTCF Journal*, 58(1), p.1101-1127. <http://dx.doi.org/10.33171/dtcfjournal.2018.58.1.51>
- Bengi-Öner, I. (2004). *Çeviribilimde Bireysel Kuramlardan Geniş Ölçekli Bir Bakış Açısına Doğru*. M.Rifat (Ed.), *Çeviri seçkisi I - çeviriyi düşünenler* (s.159-174). İstanbul: Sel.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar ışığında açıklamalı Çeviribilim terimcesi*. İstanbul: Multilingual.
- Berk-Albachten, Ö. & Meriç, A. (2005). “Kaynak ve Erek Metinler Arasındaki Çizgide Çeviri Stratejileri”. *Çeviribilim ve Uygulamaları*, 0(15), p.27 - 44.
- Demircioğlu, C. (2016). *Çeviribilimde Tarih ve Tarih Yazımı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Ece, A. (2007). “Erek-Odaklı Kuram, Skopos Kuramı Ve Bağlantı Kuramı Bağlamında Çeviri Eğitimi”. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 0(52), pp.49-58.
- Morgan,S.(1975). “Intelligence in Pride and Prejudice”. *Modern Philology*, 73(1), p.54-68. <https://doi.org/10.1086/390617>
- Ramicelli, M.E. (2019). “Stages of modernity in perspective: Jane Austen’s Pride and prejudice and José de Alencar’s Senhora”. *Language and Culture*, 41(2), p.1-14. <https://doi.org/10.4025/actascilangcult.v41i2.45472>
- Rosa, A. A. (2010). “Descriptive Translation Studies” (DTS). (Eds.), Gambier, Y. & Van Doorslaer, L., In *Handbook of Translation Studies*, Volume I, (pp.94-104). John Benjamins.
- Schaffner, C. (2010). “Norms of Translation”. (Eds.), Gambier, Y. & Van Doorslaer, L., In *Handbook of Translation Studies*, Volume I, (pp.235-244). John Benjamins.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2019). *Çevirinin ABC’si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Tekcan, R. (2008). “Notes on a Turkish Edition of Pride and Prejudice: an Editor's Perspective”. *Persuasions: The Jane Austen Journal*, 30(1), pp.

235+. <https://go.gale.com/ps/i.do?id=GALE%7CA199801415&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=08210314&p=AONE&sw=w&userGroupName=anon%7Ec59411e4>

Toury, G. (1980). *In search of a theory of translation*. Porter Institute for Poetics and Semitics.

Toury, G. (1995). *Descriptive translation studies and beyond*. John Benjamins.

Toury, G. (2004). “Çeviri normlarının doğası ve çevirideki rolü” (Çev.: A. Eker). M. Rifat (Ed.), *Çeviri seçkisi II - çeviri(bilim) nedir?* İstanbul: Sel, p.149-164.

Ünsal, G. (2020). “Betimleyici çeviri kuramı ışığında bir öykü incelemesi: ‘Mademoiselle Perle’ örneği”. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21(1), p.1005-1016. <https://doi.org/10.29000/rumelide.843475>.

Yalçın, P. (2015). *Çeviri Stratejileri Kuram ve Uygulama*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Zeytinkaya, D. (2016). “Gideon Toury’nin Erek Odaklı Kuramı Işığında Bedrettin Tuncel’in İnsandan Kaçan Başlıklı Çevirisi”. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*.1(35), p.35-47.

**Künye:** (Araştırma makalesi) Pınar Dolaykaya, Mürüvvet Mira (2022). "Tracing Pollyanna in Turkish Children's Literature", *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, C.4/2, s.147-159. DOI:10.55036/ufced.1179368

## TRACING POLLYANNA IN TURKISH CHILDREN'S LITERATURE\* TÜRK ÇOCUK EDEBİYATINDA POLLYANNA'NIN İZİNİ SÜRMEK

**Mürüvvet Mira PINAR DOLAYKAYA**

Res. Assist. Dr., Manisa Celal Bayar University, Faculty of Science and Letters,  
English Language and Literature, Manisa-TURKEY,  
[muruvvetmirapinar@gmail.com](mailto:muruvvetmirapinar@gmail.com), Orcid: 0000-0001-8047-1504.

### Abstract

Eleanor H. Porter's eponymous Pollyanna with her famous glad game has undoubtedly become a phenomenon denoting an attitude and perspective rather than simply being a literary character. Pollyanna is a prototype of well-behaved, modest, and content children in children's literature, and she embodies not only an adult nostalgia for the naivety and pure goodness of childhood but also the merry and kind child that is wished for. Pollyanna has, in time, transformed into a cultural icon which has found different names in literatures of different cultures. Porter's novel's far-reaching influence can also be seen in Turkish children's literature and screen adaptations through child protagonists that voice ideas surrounding Pollyanna. This can be related to the development of Turkish children's literature that has occurred on the same axis with children's literature in Western countries. Modern Turkish children's literature started with the translations and adaptations of classics in Tanzimat Era (1839-1876) and this tradition continued almost until the mid 20<sup>th</sup> century. Therefore, Anglophone as well as French children's classics became a model for modern Turkish children's literature where the writers adopted and adapted outstanding themes, motifs and characters for Turkish child readers. This paper explores the intersections of Anglophone and Turkish children's literature by tracing the influence of *Pollyanna* in Turkish children's literature through the analyses of selected texts.

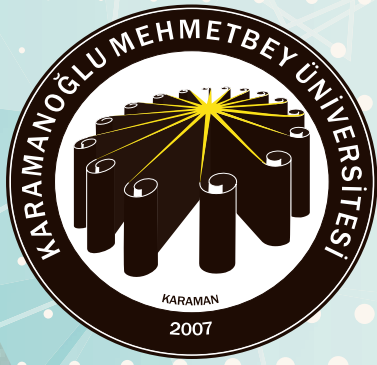
**Keywords:** *Pollyanna*, Turkish Children's Literature, Anglophone Children's Literature, Cultural Adaptation

### Öz

Eleanor H. Porter'ın eserine de ismini verdiği karakteri Pollyanna, meşhur mutluluk oyunu ile salt bir edebi karakter olmaktan öteye gitmiş bir duruş ve bakış açısını temsil eden bir fenomene dönüşmüştür. Pollyanna, çocuk edebiyatında resmedilen iyi huylu, alçakgönüllü ve memnuniyet duygusu yüksek çocuk temsillerinin bir prototipi olmakla birlikte çocukluk döneminin saflığı ve iyiliğine karşı hissedilen yetişkin nostaljisini ve arzu edilen mutlu ve nazik çocuk imgesini kendinde barındırmaktadır. Pollyanna farklı kültürlerde farklı isimler bularak zamanla kültürel bir ikona dönüşmüştür. Porter'ın eserinin geniş çaplı etkisi Pollyanna ile ilişkilendirilen fikirleri temsil eden çocuk karakterler aracılığı ile Türk çocuk edebiyatında ve çeşitli ekran uyarlamalarında da görülür. Bu durum Türk çocuk edebiyatının gelişimini Batı ülkelerinin çocuk edebiyatlarıyla aynı ekseninde gerçekleştirmesiyle de ilişkilendirilebilir. Modern Türk çocuk edebiyatı, Tanzimat Döneminde (1839-1976) klasiklerin çevirileri ve uyarlamaları ile başlar ve bu gelenek yirminci yüzyılın ortalarına kadar devam eder. Özellikle Anglofon ve Fransız çocuk edebiyatı klasiklerinin model teşkil ettiği modern Türk çocuk edebiyatında yazarlar öne çıkan tema, motif ve karakterleri Türk çocuk okuyucular için benimseyip uyarlamışlardır. Bu çalışma, Anglofon çocuk edebiyatı ve Türk çocuk edebiyatı arasındaki kesişim noktalarını *Pollyanna*'nın Türk çocuk edebiyatındaki etkisinin izini sürerek seçili metinler üzerinden irdeler.

**Anahtar kelimeler:** *Pollyanna*, Türk Çocuk Edebiyatı, Anglofon Çocuk Edebiyatı, Kültürel Adaptasyon

\*This article is presented at the European Society for the Study of English (ESSE) Conference 2022 Mainz. My participation was funded by TUBITAK 2224-A Grant Program for Participation in Scientific Meetings Abroad.



**KARAMANOĞLU MEHMETBEY  
ÜNİVERSİTESİ**

**ULUSLARARASI  
FİLOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ**

**INTERNATIONAL JOURNAL OF  
PHILOLOGY and TRANSLATION STUDIES**

**MAKALE BİLGİLERİ  
ARTICLE INFO**

**Geliş Tarihi / Submission Date**  
23.09.2022

**Rapor tarihleri / Report Dates**  
Hakem/Reviewer 1 - 08.11.2022  
Hakem/Reviewer 2 - 25.10.2022

**Kabul Tarihi / Admission Date**  
05.12.2022

**e-ISSN**  
**2687-5586**

## INTRODUCTION

First published in 1913 in the USA, Eleanor H. Porter's *Pollyanna* is one of the most read and loved children's classics in the English-speaking world. Its title protagonist became an icon with her famous glad game and has come to represent an attitude and mindset. As in many other countries, *Pollyanna* has become one of the most selling children's classics in Turkey "undergoing numerous print translations and reincarnations, even inspiring theatric and cinematic adaptations" which all "reflect their respective time periods socially and politically" (Tunç, 2014, p. 246).<sup>1</sup> As Taner Emin Tunç indicates, "in Turkey, *Pollyanna* has similarly gained social currency as an empowering icon who, over a number of generations, has conveyed a message of acceptance, optimism, and forgiveness that has provided young Turkish readers with personal motivation and inspiration" (2014, p. 246).

As Tunç hints, *Pollyanna*'s popularity in Turkey and its influence in Turkish culture and children's literature did not simply occur as a result of readers' attention to and embracement of the story after its first translation. *Pollyanna* and its titular protagonist as well as the values they represent have pierced Turkish readers, writers, and eventually Turkish culture at a gradual pace through many acts of translation and adaptation. Today, there is even an idiom that is commonly used in modern Turkish, "to play *Pollyanna*", which proves the influence of the novel in Turkish culture. The idiom is used in both negative and positive context depending on the case. Apart from emphasizing the optimism of a certain individual, the phrase is also used pejoratively to refer to those people who cannot see the reality and are sure to fail or end up disappointed because they are extremely and unfavorably optimistic. *Pollyanna*'s reception in Turkey since its first translation and its influence in other original works of Turkish children's literature were in close relationship with the ideological, historical, and social background of the translation activities at a certain time. Therefore, in order to trace *Pollyanna*'s reception in Turkey since its first arrival, we first need to look at the development of Turkish children's literature.

The birth and development of Turkish children's literature cannot be considered separate from children's literature of the Western countries. Turkish children had already been consuming literature for a very long time but there was not a literary production specifically for children until the mid-nineteenth century. Before that period, children were enjoying traditional oral pieces such as Turkish fairy tales, riddles, folkloric stories, and Nasreddin Hodja jokes (Genç and Yalınkılıç,

---

<sup>1</sup> All of the quotations from Turkish sources were translated by the author of this study.

2011, p. 99). There were also some examples of verse, conduct books, and alphabet books written for children such as *Hayriya and Sümbülzade* by Nabi and *Nuhbetü'l Eftal* (1859) by Rüştü (Koyuncuoğlu, 2001, p. 9).

In the mid-nineteenth century, the Ottoman Empire yet entered a new period, called Tanzimat Era, which caused changes in many areas including literature. Inspired by the French Revolution, Tanzimat Era (1839-1876), which is also known as the Ottoman Reform, was a period of modernization and innovation in various fields including justice system, human rights, culture, and other social issues. During this period, the Ottoman Empire turned its face to the European countries to reorganize its legal, cultural, and social activities. In accordance with this Westernization project, Turkish literati started to translate the classical works of Western countries specifically that of France and England into Ottoman Turkish. The purpose of these translations was first to create models for literature which was national but modern and Western at the same time. The first translations made in this period included works that were written for children, that were associated with children, or that were adapted for children in Europe.

One of the earliest translations made in this period was the fables of *La Fontaine* by Şinasi. Other significant translations included the translation of *Robinson Crusoe* by Ahmet Lütü Efendi and the translation of *Gulliver's Travels* by Mahmut Nedim ("Türk edebiyatında ilk çeviriler"). According to Necdet Neydim, that "*Robinson Crusoe* and *Gulliver's Travels* were the initial works to be chosen for translation from among so-called children's literature" was "an attempt to follow in the trajectory of western Enlightenment" (2020a, p. 48). Jules Verne's *Mysterious Island* (1869), *Around the World in Eighty Days* (1889), *Two Years' Vacation* (1891), *Journey to the Centre of the Earth* (1885), *Five Weeks in a Balloon* (1888) were also among the children's books translated in this period ("Türk edebiyatında ilk çeviriler"; Koyuncuoğlu, 2001, p. 10). With such translations, the idea that children need literature that was specifically produced for them and literature is an important factor in the education of children emerged in the Ottoman Period. In order to emphasize this, the critics, writers, and educators such as Satı Bey and Ali Nusret wrote articles, which emphasized the necessity of children's literature in the education of children (Koyuncuoğlu, 2001, p. 10). As Neydim writes, "These works, published as a result of an increasing interest in European culture, industrialisation and the enlightenment processes, were evidence of an effort to create a new culture within a given society and furthermore, to educate generations in this new culture" (2020a, p. 49). As a result of these developments, a new culture of children's literature was born in Turkish culture, but it was a slow-going process as the Ottoman



### ***Tracing Pollyanna In Turkish Children's Literature***

Empire was being dragged into a dissolution period, and the geography was in political and economic turmoil.

The collapse of the Ottoman Empire in 1922 and the foundation of Turkish Republic were followed by reforms in education and language in modern Turkey. Around this period, Turkish children's literature saw works with nationalistic undertones, and there were also works about historical characters, as well as social problems especially in rural areas. The period also witnessed the revival of Turkish folklore. The highlight of the early twentieth century was the Alphabet Reform of 1928 which replaced Arabic alphabet with Latin alphabet. Westernization, modernisation, and secularism were still key words in literary production including children's literature and "westernization efforts were rooted in state ideology" in this period (Neydim, 2020a, p. 52). Accordingly, with modernization and refinement in Turkish language and the Alphabet Reform, literary translations gained a dramatic impetus in modern Turkey (Yıldız, 2016, p. 438). Genç and Yalınkılıç argue that for about one hundred years, Turkish literature did not produce many original works for children, and most of the written materials remained to be translations or cultural adaptations (2011, p. 100). According to Neydim, children's authors "tried to produce original pieces" but they were composing their works "mimicking the repertoire of the West" (2020a, p. 52). In both cases, Turkish literature was creating its very own tradition in the field of children's literature.

Only after the 1950s, Turkish children's literature entered a new period with the emergence of texts with socialist and political undertones (Genç and Yalınkılıç, 2011, p. 100). However, the history of Turkish children's literature which was rooted in Western literature had already shaped much of Turkish children's literature thematically and technically. Children's writers borrowed didacticism, as well as certain themes, morals, character traits from the classical works of Western children's literature and combined them with cultural, social and folkloric elements of Turkey and the values of Islam. As Neydim emphasizes, "One of the most important developments in the 1970s was a prevailing tendency to publish translation, adaptations and original works advocating or embodying leftist ideologies" (2020a, pp. 52-53). In a period of political and economic chaos, Pollyanna's egalitarian and participative character would be more than appropriate for such a leftist propaganda, indeed.

Turkish children's literature has been producing original works since the 1990s portraying child characters that are sophisticated and changeable. Moreover, it engages with varied contemporary themes such as environmental problems, technological developments and its manifold effects. However, the majority of Turkish children's books still follow a strict

didacticism and prioritize moral education and moral consistency, which may stem from the country's political, social and economic agenda, as well as its demography and its tendency to preserve Islamic values. This also explains the ongoing popularity of certain classical works of Anglophone children's literature in Turkey including *Pollyanna*. Specifically, *Pollyanna* has enabled translators and writers to reinscribe it in ways that may serve different ideologies due to its celebration of universal morals, engagement with universal themes, as well as its portrayal of a protagonist who can be cherished by everyone. Therefore, the following section traces *Pollyanna*'s various translations and cultural adaptations and examines some original works of Turkish children's literature with the aim of showing the role of historical, social, cultural, and ideological background of Turkey in its reception.

### **POLLYANNA'S INFLUENCE IN TURKISH CHILDREN'S LITERATURE**

Even though Elanor H. Porter's *Pollyanna* saw significant popularity in Turkish culture in the 1970s, its entrance to the Turkish scene was much earlier than that period. *Pollyanna*'s Turkish translation came only fourteen years after its first publication in the USA in 1927 and it was "the first work from American literature to be translated into Turkish" (Karantay, 1995, p. 154).<sup>2</sup> This first translation was in Ottoman Turkish with Arabic letters. In 1931, three years after the Alphabet Reform of 1928, *Pollyanna*'s first translation in Latinized Turkish script was published with the title of *Poli Anna* (Tunç, 2014, p. 252). Two other translations appeared in 1948 and 1958 under the supervision of the Turkish Translation Bureau which was functioning "as a tool of the state-governed modernizing force" in Turkey (Kansu-Yetkiner, 2011, p. 83). However, "a major shift occurred between the 1930s-1950s and 1970s" (Kansu-Yetkiner, 2011, p. 79). This was a shift from "foreignization" and "westernization attempts" to "domestication" in the translations of *Pollyanna* (Kansu-Yetkiner, 2011, p. 79).

In 1973, *Pollyanna* with its proper names and locations was adapted to Turkish culture by Kemal Bilbaşar. New York became İstanbul and *Pollyanna* became Gülenay Haksever, which literally means "Smiling Moon Justice-Lover" to indicate her optimism as well as her just nature. As Kansu Yetkiner notes, this specific adaptation was the beginning of the literary "Turkification and Islamization process" with which *Pollyanna* has become a "glocalized product" and "Christian positivism is substituted by Islamic tolerance" (2011, pp. 85-87).

---

<sup>2</sup> The second literary translation into Turkish from American literature was "The Mask of the Red Death" by Edgar Allan Poe (Karantay, 1995, p. 154).

### ***Tracing Pollyanna In Turkish Children's Literature***

What brought Porter's *Pollyanna* a significant recognition in the 1970s was actually a loose film adaptation of the novel. In 1971, Turkish musical drama, *Hayat Sevince Güzel*, the title of which can be translated as *Loving Makes Life Beautiful* or *Life is Beautiful When You Love* became very successful and it turned out to be one of the classics of Turkish cinema. The film portrays Ayşe or Ayşecik as an extremely optimistic and cheerful girl who starts to live with her wealthy and aggressive aunt after the death of her parents. In the 1960s and 1970s, film adaptations of children's classics were quite popular in Turkish cinema. In most of these films, Ayşecik appeared as the main character; and played by the same child actress, Zeynep Değirmencioğlu, Ayşecik had become a kind of icon in Turkey. Like *Pollyanna*, Ayşe or Ayşecik was characterized by her optimism, endurance, tolerance, and cheerfulness in all of these movies featuring her.

*Hayat Sevince Güzel (Loving Makes Life Beautiful)* follows the same plotline of Porter's novel only with cultural adaptations and minor changes. Ayşe is older than *Pollyanna*, and she is a peasant girl with local clothes and a distinct local countryside accent for which she is constantly mocked by the elite youngsters. In Turkish film adaptation, "religion is deemphasized and class difference, modernity, and the country/city divide are emphasized far more than in the original novel" (Tunç, 2014, p. 249). The film is full of scenes which highlight certain elements unique to Turkish culture. When Ayşe is found dirty and possibly with flea, she is sent to a traditional Turkish bath and when she is invited to a party by the wealthy young people, she dances to a folkloric music with traditional costumes. Such changes may be read as part of the Turkification project followed by Westernization of the previous period; but, despite the changes in the scenery, details and the language, the film preserves the main messages in *Pollyanna* proving the universal and timeless nature of the values it promotes. As such, the film celebrates "not only an ideology of forgiveness [...] but also one of modernity, suggesting that personal transformations – whether they involve sentiments, or even class standing and comportment – are possible and even desirable" (Tunç, 2014, p. 251). In the end, Ayşe achieves to make a change in people's lives in her environment like *Pollyanna*, and she also matures and becomes a young woman who is more aware, educated, and refined.

Values such as contentment, gratefulness, humbleness as well as the celebration of the peasantry, and hard work as offered in *Pollyanna* seemed to be a perfect formula for Turkish children's literature in the 1970s as proven by the success of the film adaptation, *Hayat Sevince Güzel*. 1970s was a period of military coup attempts, economic regression, and domestic migration in Turkey. Amid such chaos, Turkish children's authors produced children's books where didacticism was combined with the values of Turkish culture, and which gave references to the

political and social turmoil of the country at the time. Unsurprisingly, the child protagonists created around this period in Turkish children's literature were reminiscent of Pollyanna.

In 1971, the same year *Hayat Sevince Güzel (Loving Makes Life Beautiful)* came to the theatres, Gülsen Dayıoğlu, an acknowledged Turkish children's author, published her first novel, *Fadiş* (1971). *Fadiş* stands out with its eponymous child character's content and cheerful nature under harsh circumstances. Even though the novel is not an adaptation of *Pollyanna*, or there is not a statement as to it was inspired by *Pollyanna*, Fadiş, as a character, is a Pollyanna. Her parents are absent, and she has to live with her relatives. Even though she is exposed to verbal and psychological abuse, she remains optimistic, and she is also able to change her environment.

Fadiş, the name, is a shortened version of traditional Turkish name Fadime or Fatma. Fadiş is intentionally used in the novel to indicate the young age as well as the cuteness, loveliness, and happiness of the character. Even the title and the cover of the book remind the reader of Porter's *Pollyanna* emphasizing the background of Fadiş who was born in the village and who loves and appreciates every living being. Having to live in some of the metropolitans in Turkey such as İstanbul and Ankara, Fadiş can feel that she does not speak and behave like the children of the rich and cultivated people and her clothes are not proper. Fadiş is never ashamed of her background and appearance; but she often mentions her desire to receive education.

By portraying characters from different layers of society, the novel yet promotes the dignity of being peasant and the dignity of poverty: "those who know to share turn out to be poor people" (Şengül, 2018, p. 77). Fadiş is loved by her neighbors; because she helps the old and the disabled with shopping and she carries water for them from the shared top (Dayıoğlu, 2021, p. 77). Just like Pollyanna meets with the coldness and arrogance of rich and intellectual people like Aunt Polly and the Doctor, Fadiş is abused by some of the rich people of the city. In one case, Fadiş is abused and treated badly by the spoiled son of a doctor, called Aydın, which literally means intellectual in Turkish. Fadiş can make real friends only in the village. In the village, Fadiş and her friend Hasan change 'work' to a game, which is also comparable to Pollyanna's glad game. The question "whose harvest should we go to help?" equals "who do you want to play with?" in the novel (Şengül, 2018, p. 77). They consider working at a farm not a burden but an opportunity to spend time with friends while helping them. As such, the novel juxtaposes children's commune in the village with the arrogant children in the city, which eventually reverberates the ideological conflicts of the period, namely the conflict between the capitalist city and the laboring farmers as well as the conflict between the intelligentsia and the peasantry.

### ***Tracing Pollyanna In Turkish Children's Literature***

Fadiş does not have a glad game, but her reactions reveal that she “plays Pollyanna” as it can be put in Turkish. When she has to walk too long, she comforts herself with the idea that walking is good for the legs (Dayıoğlu, 2021, p. 61). When it is cold inside the house, she says that cold keeps her awake and when she recognizes that her dress is too small for her -for she does not have any other dress- she rejoices at the thought that she has grown up (Dayıoğlu, 2021, pp. 85-129). When Fadiş's mother sends her some other children's old clothes, she again finds a reason to be happy about: “When her mother sent Fadiş various stuff, she rejoiced. She used to kiss, smell each and every item, in this way, she fulfilled her longing for her mother. She did not feel a bit disappointed by the fact that the clothes, the shoes sent by her mother were worn out or faded (Dayıoğlu, 2021, p. 49). Fadiş's mindset as well as her ability to find goodness in everything make her much closer to her Anglophone counterpart, Pollyanna. In the meantime, they help highlight the sensibilities and values of Turkish culture. As Sinar Çılgın points out, “Despite all these negative circumstances, Fadiş remains optimistic. She loves people, she helps them, and she never escapes from work. The only thing she desires turns out to live in a single place with people to whom she feels attached” (2005, p. 40). After all, Dayıoğlu's novel exemplifies a children's literature culture which emulates a tradition that receives worldwide acknowledgement while it simultaneously tries to create and preserve its own identity.

Six years after *Pollyanna's* Turkified movie adaptation and Dayıoğlu's *Fadiş*, in 1977 Kemalettin Tuğcu (1902-1996) - the prolific author of melodramatic children's novels - wrote *Küçük Besleme*, the title of which can be translated as *Little Handmaid*. The novel was about an orphan girl, Bilge, who finds herself as a servant in the house of a cruel wealthy woman when she thinks that she is being adopted. Tuğcu's novel draws heavily on the values that are celebrated in *Pollyanna*, and his protagonist, Bilge resembles Pollyanna in many ways.

Even though *Küçük Besleme* is quite different from *Pollyanna* in terms of its plot, there are distinct similarities between two books. Just like Pollyanna, Bilge cherishes her memories with her family, which gives her strength. She also builds a very close relationship with the main servant of the house, which is comparable to the relationship between Nancy and Pollyanna. When Bilge first starts school, she is mocked by her friends; but, she is even able to change her school friends' perception with her loving nature as is the case with Pollyanna. One significant similarity between Pollyanna and Bilge turns out to be their compassion for other orphans. Bilge's care for Esmâ, the orphan servant, parallels the relationship between Pollyanna and Jimmy Bean. In short, Tuğcu's novel advocates endurance, patience, optimism, gratefulness, and forgiveness through Bilge, and shows that these assets not only help one increase one's economic and social status, but they also

create changes in their environment. The similarity between Porter's *Pollyanna* and Tuğcu's novel cannot be considered a coincidence because Tuğcu was also the creator of Ayşe/Ayşecik character, the Turkish counterpart of *Pollyanna* and he wrote scripts for some of Ayşecik movies. Therefore, Tuğcu was not only a significant figure in the formation of children's literature culture in Turkey, but he was also a writer who directly contributed to the popularization and circulation of Porter's *Pollyanna* in Turkey.

Tuğcu has become "one of the most read and also controversial writers of Turkish children's literature" (Şirin, 2018, p. 9). Tuğcu's novels were also adapted to the television between 1990s and 2000s. Even though the television adaptations were huge success at the time, they also received harsh criticism putting Tuğcu's novels under scrutiny for the scenes of physical and psychological violence (Kılıçkaya, 2021, p. 66). Although he created lovable memorable child characters and helped incorporate Anglophone children's literature into Turkish culture through his adaptations and scripts, his works continue to be remembered with their extremely melodramatic and tragic scenes.

*Pollyanna* has become one of the most translated children's classics between 1960-2010 in Turkey (Neydim, 2020b, p. 862). It has become much more popular among the 90s children in Turkey with the Japanese anime adaptation by Nippon Animation in 1986 (Demirhan, 2018, p. 9). In 2005, Ministry of National Education in Turkey shared a list with schools, publishers and the general public titled the *MEB's 100 Fundamental Works* for primary school students.<sup>3</sup> MEB encouraged educators to incorporate these books into their curriculum and also parents to help their children reach and read those books. That Porter's *Pollyanna* was also included in this list proves not only its educational quality and its universality but also the fact that the novel has been found quite relatable to Turkish culture and its values.

According to a recent research on the role of award-winning Turkish children's books since 2007 in sensitivity education, the majority of the award-winning books primarily tend to inculcate in children the happiness, in other words, the contentment of the individual (Çinpolat, 2021, pp. 868-869). It is followed by sensitivity to nature and environment, and sensitivity to family members (Çinpolat, 2021, pp. 868-869). This research also explains the reason behind ongoing popularity of *Pollyanna* in Turkey as well as the reason why Turkish children's literature is full of characters that are reminiscent of *Pollyanna*.

---

<sup>3</sup> There is also another list of *100 Fundamental Works* for secondary school students recommended by MEB.

### ***Tracing Pollyanna In Turkish Children's Literature***

Indeed, staying content and happy under difficult circumstances and being grateful are assets that are also highly valued in Turkish culture specifically when we consider the close history of Turkey which witnessed a bloody independence war, and then a couple military coups, and periods of economic depression. In addition to this, the demography of Turkey - which simultaneously includes an elite and privileged class in metropolitans and people who live in the countryside engaging in agriculture - makes *Pollyanna's* content quite familiar for the Turkish readers from different sections of the society.

## CONCLUSION

In conclusion, as the examples given above show, *Pollyanna*'s reception has usually been in interaction with the social agenda of Turkey. While its first translations served modernization project, its localized translations and cultural adaptations were aimed to create a national identity in the field of Turkish children's literature, which found its source in Anglophone and Francophone tradition. Additionally, its loose adaptations as well as original works which adopted thematic concerns of *Pollyanna* successfully represented ideological concerns of their periods. In the meantime, they brought *Pollyanna* to the fore as a text of all times, all cultures, and all purposes. It is without doubt that every culture in the world would appreciate morals and values in *Pollyanna* as they are universal and timeless; but there seems to be a special bond between *Pollyanna* and Turkish children's literature considering *Pollyanna*'s contribution to the development of Turkish children's literature and its influence in Turkish cinema, children's culture and even contemporary Turkish cartoons. *Pollyanna*'s countryside background as well as verbal and psychological abuse she witnesses in Aunt Polly's house yet her endurance, self-confidence, and ability to make a change continue to seem and sound quite authentic and encouraging for the Turkish readers even today who still glorify the peasantry, the poor or any individual who works hard and achieves to remain modest, virtuous and grateful even in the face of corruption. To sum up, approaching the hundredth-anniversary of *Pollyanna*'s arrival to Turkey, *Pollyanna*'s influence still resonates in Turkish children's culture and it is still one of the classics Turkish children read and love. I anticipate that this preliminary study will evolve into other studies which discuss what has become in the last decade as the publishing houses continue to publish abbreviated versions of the novel for different age groups or continue to make changes in line with their ideological standing.



**REFERENCES**

- Çinpolat, E. (2021) "Examination of the works that won the novel of the year award at the Gülten Dayıoğlu children's and youth literature awards in terms of sensitivity education". *Karadeniz Social Sciences Journal*, 13(25), 854-872.
- Dayıoğlu, G. (2021) *Fadiş*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Demirhan, H. (2018). Önsöz. *Pollyanna* (pp. 7-9). İstanbul: İletişim.
- Genç, H. N. and Yalınkılıç, K. (2011). "Effects of the properties of design and content of the works named *Fadiş* and *Küçük Prens* on the educational manner of these works". *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, 9, 99-114.
- Kansu-Yetkiner, N. (2011). "Anthroponym translation in children's literature: Chasing E. H. Porter's *Pollyanna* through decades in Turkish". *Interactions*, 20(1/2), 79-90.
- Karantay, S. (1995). "Anthologies of translated American short stories in Turkey". In H. Kittel (Ed.), *International Anthologies of Literature in Translation* (pp. 154-163). Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Kılıçkaya, D. (2021). "Examination of a poetry with a newspaper story on the journey from 'Ahretlik' to *Small Feed*". *Edebi Eleştiri Dergisi: Takvim-I Vekayi'den 1928 yılına Süreli Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı*, 66-81.
- Koyuncuoğlu, A. (2001). "The historical development of children's literature in the world and Turkey". *Spor, Eğitim ve Çocuk*, 1(1), 1-16.
- Neydim, N. (2020a). "History of children's literature translation in Turkey". *İstanbul University Journal of Translation Studies*, 13, 47-55.
- Neydim, N. (2020b). "Translation approaches to children's classics: Adaptation, rewriting, cultural interference". *RumeliDe Journal of Language and Literature Studies*, 19, 851-858.
- Sınar Çılgın, A. (2005). "Çağını anlatan bir çocuk edebiyatçısı: Gülten Dayıoğlu". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(8), 35-46.
- Şengül, M. B. (2018). "Gülten Dayıoğlu's novel *Fadiş* in the context of children's literature". *Hacettepe University Journal of Faculty of Letters*, 33(1), 72-84.
- Şirin, M. R. (Ed.) (2018). *Kemalettin Tuğcu: Çocuklara okumayı sevdiren yazar*. İstanbul: İmak.
- Tuğcu, K. (2019). *Küçük besleme*. İstanbul: Uçan At.
- Tunç, T. E. (2014). "Pollyanna in Turkey: Translating a transnational icon". In R. Harde and L. Kokkola (Ed.), *Eleanor H. Porter's Pollyanna: A Children's Classic at 100* (pp. 246-262). Mississippi: The University Press of Mississippi.
- Türk edebiyatında ilk çeviriler. (n.d.). Retrieved from <https://www.turkedebiyati.org/turk-edebiyatinda-ilk-ceviriler/>

Yıldız, D. (2016). An examination of popular translated novels for children in terms of content. *SEFAD*, 36, 435-466.

**Künye:** (Araştırma makalesi) Dindar, Serhan (2022). “Çeviride Çoğuldizge Kuramı'na Radikan Bir Yaklaşım”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, C.4/2, s.160-176. DOI:10.55036/ufced.1181903

## ÇEVİRİDE ÇOĞULDIZGE KURAMI'NA RADIKAN BİR YAKLAŞIM A RADICANT APPROACH TO THE POLYSYSTEM THEORY IN TRANSLATION

**Serhan DİNDAR**

*Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, Karaman-TÜRKİYE, [serhandindar@kmu.edu.tr](mailto:serhandindar@kmu.edu.tr), Orcid: 0000-0001-7138-672X.*

### Öz

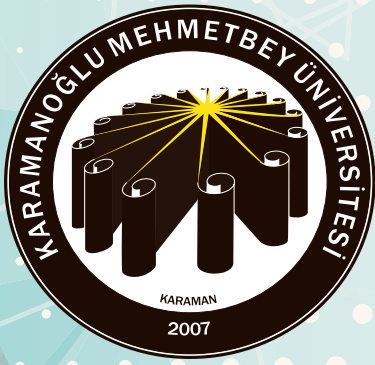
Radikan kavramı son dönemlerde özellikle de çağdaş sanatlar ve sosyoloji alanlarında sıkça kullanılan bir kavramdır. “Kök salma” olarak tanımlanan radikan aynı zamanda içerisinde değişim, gelişim ve ilerlemeyi de barındırmaktadır. Radikanda kökler ilk ortaya çıkışta değil sonradan oluşmaktadır çünkü radikan olan şey, farklı durumlar arasında hatta farklı dil, düşünce ve kültürler arasında bir geçiş yaparak ilerleyen, gelişen ve kök salandır. Radikanın doğasında hep bir ilerleme, gelişme ve bu yolla kök salma vardır. Radikan durumu aynı şekilde doğasında yer değiştirme, ilerleme, geçiş yapma ve gelişme olan dillerarası çeviride de kendini göstermektedir. Doğasında radikan olma durumu olan dillerarası çeviri sürecinden hareketle, çeviribilim açısından bakacak olursak çeviri kuramının da radikan olma özelliği gösterebileceğini söyleyebiliriz. Çeviribilim alanının en önemli kuramlarından biri olan Çoğuldizge Kuramı yazınsal metin çevirisi üzerine yoğunlaşan bir kuramdır. Kaynak bir dilde, belirli bir kültür için yazılmış olan orijinal metnin erek bir dil aracılığı ile erek kültüre aktarılması onun erek kültürdeki konumunu da belirlemektedir çünkü çeviri metin, erek kültürde merkez konuma gelip daha popüler bir durumda olabilir ve erek kültür yazınına katkıda bulunabilir. Hatta erek kültür yazınına etkisi altına alarak şekillendirebilir. Böylece erek kültürde yeni yazınsal türlerin ortaya çıkmasını veya onların daha popüler bir hale gelmesini sağlayabilir. Diğer bir deyişle, kaynak metin erek metne dönüşerek başka bir dil ve kültürde kök salıp gelişimine devam etmektedir. Kuramsal düzeydeki bu çalışmanın amacı, Çoğuldizge Kuramı'na radikan kavramı açısından farklı bir şekilde yaklaşarak kuramın radikan bir çeviri kuramı olduğunu göstermektir.

**Anahtar kelimeler:** Radikan, Dillerarası çeviri, Çeviri kuramı, Kök salma, Çoğuldizge Kuramı.

### Abstract

The radican is a frequently used concept in recent years, especially in contemporary arts and sociology. Radican, which is defined as “taking root” (radication), also includes change, development and progress. Roots in the radican are formed afterwards, not at the beginning because the radican is something that progresses, develops and takes root by making a transposition between different situations and even between different languages, thoughts and cultures. In the nature of radican, there is always progress, development and radication. The radican also shows itself in interlingual translation, which is itself characterized by progression, transposition and development. Taking into consideration the radican character of interlingual translation, we can say that translation theory can also show a radican quality if we look at it from the perspective of translation studies. The Polysystem Theory, one of the most important theories in translation studies, is a theory that focuses on literary translation. The transmission of an original text written in a source language for a specific culture to the target culture through a target language also determines its position in the target culture because the translated text can occupy a central position in the target culture and become more popular and contribute to its literature. It can even shape the literature of the target culture by influencing it. Thus, it can provide the emergence of new literary genres in the target culture or make them more popular. In other words, the source text, turning into a target text, takes root in another language and culture and continues its development. The objective of this theoretical study is to show that the Polysystem Theory is a radican translation theory by approaching the theory from the perspective of the concept of radican in a different way.

**Keywords:** Radican, Interlingual Translation, Translation Theory, Taking root, Polysystem Theory.



**KARAMANOĞLU MEHMETBEY  
ÜNİVERSİTESİ**

**ULUSLARARASI  
FİLOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ**

**INTERNATIONAL JOURNAL OF  
PHILOLOGY and TRANSLATION STUDIES**

**MAKALE BİLGİLERİ  
ARTICLE INFO**

**Geliş Tarihi / Submission Date**  
29.09.2022

**Rapor tarihleri / Report Dates**  
Hakem/Reviewer 1 - 07.10.2022  
Hakem/Reviewer 2 - 05.10.2022

**Kabul Tarihi / Admission Date**  
17.10.2022

**e-ISSN**  
**2687-5586**

## GİRİŞ

Yüzyıllardır var olan çeviri eylemi başlarda sadece bir uygulama veya insana özgü bir aktivite olarak kendini göstermiştir. İlerleyen zamanlarda bilimsel platformda da tartışılmaya başlayan çeviri eylemi üzerine kuramsal söylemlerde bulunulmuştur. Önceleri çoğunlukla filozoflar, dilbilim kuramcıları ve edebiyat kuramcıları tarafından üzerine söylemler yapılan çeviri zaman içerisinde kendine özgü bir çalışma alanına dönüşerek bilimsel düzeyde çeviribilim adını almıştır. Böylece ortaya, alanda çalışmalar yapan çeviribilim kuramcıları tarafından çeşitli çeviri kuramları atılmıştır ve bu sayede çeviri farklı açılardan ele alınmış, kuramsal bir zemine oturtulmuş ve bir bilim alanı olarak gelişmeye başlamıştır. Kuramsal söylemlerin en önemlilerinden biri de Rus biçimcilerinin önde gelen isimlerinden biri olan dilbilim kuramcısı Roman Jakobson tarafından yapılmıştır. Çeviriyi diliçi, dillerarası ve göstergelerarası çeviri olarak üç türe ayıran kuramcı, diliçi çeviriyi aynı dilsel göstergeler arasında yapılan aktarım, dillerarası çeviriyi farklı dilsel göstergeler arasında yapılan aktarım ve göstergelerarası çeviriyi ise farklı gösterge sistemleri arasında yapılan aktarım olarak tanımlamıştır<sup>1</sup> (Jakobson, 1963, s. 79). Bu ayırım gerek kuramsal düzeyde gerekse çeviri üzerine yapılan çalışmalarda önemlidir. Çünkü çeviri genel anlamda bir kavram olmanın ötesinde farklı şekillerde yapılabilen bir eylemdir ve işleyiş süreci olarak da yapılan çeviri türüne göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bu yüzden kuramsal söylemlerde de bunu belirtmek gerekmektedir. Biz de çalışmamızda kuramsal düzeyde dillerarası çeviri türünü temel alacağız.

Jakobson'un da belirttiği gibi, dillerarası çeviri, farklı dil ve kültürler arasında yapılan gerek yazılı gerekse sözlü çeviri türüdür. Günümüzde de diğer çeviri türlerine kıyasla daha sık yapılmaktadır. Farklı dil ve kültürler arasında yapılan çeviride devreye birçok parametre girmektedir. Söz konusu parametrelere örnek olarak çevirisi yapılacak dil çifti, metin türü, metnin kaleme alındığı dönem ve özellikler, kaynak dil ve kültür özellikleri, erek dil ve kültür özellikleri, çevirmenin donanımı gibi durumları gösterebiliriz. Dillerarası çeviri sürecinde söz konusu ölçütlerin fazlalığı çeviri eylemine buna bağlı olarak da çeviribilime disiplinlerarası bir özellik yüklemektedir. Çünkü bahsi geçen ölçütler farklı açılardan çeşitli çalışma alanları aracılığı ile incelenebilmektedir. Örneğin, metin türü olarak yazımsal bir metin çevirisi yapılıyorsa çeviri sürecinde edebiyat devreye girmektedir veya metin türü felsefe, tıp, hukuk

---

<sup>1</sup> Çalışma boyunca, yabancı kuramcılardan yapılan alıntıların çevirisi aksi belirtilmedikçe yazar tarafından yapılmıştır.

sosyoloji gibi özel bir alana ait ise özel alan çevirisi bağlamında o disiplinin özellikleri ve çevirmenin konuyla ilgili özel alan bilgisi devreye girmektedir. Genel anlamda sürecin birincil öznesi olan çevirmenin birikimi yani eğitimi, yaşı, sosyo-kültürel ve ekonomik durumu, ideolojisi, dünya görüşü, okuduğu, izlediği şeyler, bulunduğu yerler hatta hobileri bile duruma göre dillerarası çeviri sürecinde etki göstermektedir. Bu da çevirmenin performansını doğrudan etkilemektedir. Böylece çeviri sürecinde etkili olan bunca durum çeviri eyleminin çok yönlü olduğunu göstermektedir. Buna bağlı olarak da kuramsal düzeyde çeviribilim de sosyoloji, dilbilim, göstergebilim, edebiyat ve psikoloji gibi diğer disiplinlerle iletişim halinde bulunmaktadır.

Çevirinin ve çeviribilimin diğer alanlarla ilişki içinde olması kapısını sürekli açık tutmakta ve yelpazesini genişletmektedir. Bu disiplinlerarası veya çokdisiplinli olma durumu da kuramsal düzeyde diğer alanlar ile benzeşmesini, ilişkilendirilmesini böylece de farklı bakış açıları ve yaklaşımlar ile çeviribilim perspektifinin genişlemesini sağlamaktadır. Biz de bu düşünceden hareketle çalışmamızda, önemli çeviri kuramlarından biri olan Çoğuldizge Kuramı'nın çağdaş sanatlar ve sosyoloji çalışmalarında öne çıkan "radikan" kavramı üzerinden okuması ve analogisini yaparak söz konusu ilişki bağlamında Çoğuldizge Kuramı'nın radikan bir çeviri kuramı olduğunu göstermeye çalışacağız. Teorik düzeyde olacak çalışmamızda öncelikle radikan kavramının nasıl ortaya çıktığına, çağdaş sanatlarda nasıl ele alındığına ve bu bağlamda nasıl tanımlandığına genel olarak değineceğiz. Daha sonra Çoğuldizge Kuramı'nı temel hatlarıyla ele alıp kuramın öneminden bahsettikten sonra kuramdaki radikan işleyişi göstermeye çalışacağız.

## RADIKAN

Radikan (fr. *radicant* / ing. *radicant*) kavramının ortaya çıkışı aslında botanik bilimine dayanmaktadır. Kavramın kökeni de Latince *radicantis* sözcüğünden gelmektedir. Fransız diline yerleşmiş ve hem isim hem de sıfat olarak kullanılabilen bu kavram Fransız dilinde, "herhangi bir bitkinin toprağa farklı boyutlarda kök salması"<sup>2</sup> olarak tanımlanmaktadır. Çağdaş sanatlarda kullanılan radikan kavramını ilk olarak Fransız küratör, çağdaş sanatlar kuramcısı ve yazar Nicolas Bourriaud ortaya atmıştır ve kuramcı radikan kavramı üzerine *Radicant: Pour une esthétique de la globalisation* (2009) adlı bir kitap kaleme almıştır. Söz konusu eser Talat Mehmet Öngün tarafından *Radikan: Küreselleşmenin Bir Estetiği İçin* (2019) olarak Türkçeye çevrilmiştir.

<sup>2</sup> Dictionnaire CNRTL, çevirisi yazar tarafından yapılmıştır.

Bourriaud, radikan kavramını tanımlarken radikal ve radikan şeklinde bir ayrım yapmaktadır. İlk olarak radikal kavramına değinecek olursak, günlük kullanımda aniden olan temel değişimler veya dönüşümler anlamına gelen bu sözcüğün Bourriaud'da daha farklı bir anlama büründüğünü söyleyebiliriz. Radikal denen şey, kökene dönüş ya da geriye dönüştür. Adından da anlaşılacağı gibi keskin, net ve oldukça katı bir yaklaşımdır. Bourriaud'ya göre radikallik, köktencilik, ayırım, ötekileştirme, şiddet ve ırkçılık gibi sert durumları beraberinde getirmektedir<sup>3</sup> (Bourriaud, 2019, s. 62). Radikallik de bir kök salma biçimidir fakat kimliksel olarak bir geriye dönüştür. Radikal, sanatçının ve buna bağlı olarak da sanatın kendi kimliğini geçmişine yani köklerine geri dönerek bulmasıdır. Söz konusu dönüş tamamen gerici bir yönelime işaret etmektedir. Eğer bir sanatçı veya sanat eseri radikal olarak köke dönüyorsa o kişi veya ürün gelişime kapalı demektir. Böylece dinamik bir şekilde kök salarak gelişemez ve ilerleyemez. Oysa gelişmek ve asıl kimliği bulmak daima ilerlemekle mümkündür.

Radikanda ise gelişim ve ilerleme, radikaldeki gibi tek bir köke bağlı değildir. Radikan durumda kök salarak ilerlemek ve gelişerek yola devam etmek söz konusudur (Bourriaud, 2019, s. 63). Diğer bir deyişle, radikanda sürekli bir akış mevcuttur. Böylece dinamik ve devingen bir özellik göstermektedir. Bourriaud, radikanı ayırık otu ve çileğin köküne benzetmektedir. Çünkü bu bitkiler ana kök ile birlikte ikincil kökler salmaktadırlar. Radikan da onun bağlı olduğu toprak ile gelişir. Radikan, toprağın kıvrımlarını takip eder, onun yüzeyine ve jeolojik yapısına uyum sağlar (Bourriaud, 2019, s. 63). Yani radikan dediğimiz şey, radikal gibi tek bir kökten çıkar fakat devamında tek bir köke bağlı kalmak yerine ikincil kökler salarak toprağın içinde ilerleyip gelişimine devam eder. Radikan asla geriye dönmez, ilerleyerek gelişir ve kimliğini bu şekilde şekillendirir. Kısacası radikan olmak tek bir köke bağlı olmak değil andaş ve birbirini izleyen, bazı durumlarda kesişen bir kök salmadır. Köklerini oluşturduğu ve kaynağını aldığı yerden ya da coğrafyadan almaz, yollarda kök salıp ilerleyen, diğer bir deyişle asıl kökünü sonradan salandır (Akay, 2019, s. 9).

Radikan özellik gösteren sanat eseri veya sanatçı, köklerini hareket ettiği noktada değil ilerleyip vardığı noktada salmaktadır. İlerleyerek kök salma da sonradan oluşan bir durumdur ve bu sırada radikan olan ürün kendine yeni nitelikler katarak gelişir. Bu durumda, Bourriaud için kök, ilk olan değil, daha sonra gelişen ve kazanılandır. Sanat ve sanatçı üzerindeki radikan etkiler doğuştan gelmek yerine, yaşamışlıktan veya duyulanımdan gelmektedir. Radikan bir

---

<sup>3</sup> Çalışma boyunca Bourriaud'ya yapılan referansların çevirisi Talat Mehmet Öngüt tarafından yapılmıştır.

yapıya sahip olmak, köklerini heterojen olarak sürdürmek ve sergilemektir. Böylece de asıl kimliğimizi radikal köklerin belirlemesine izin vermemektir. Radikan olmak, fikirleri tercüme ederek aktarmak, imgeleri tekrar kodlamak, davranış biçimlerini farklı ve yeni alanlara taşımaktır. Bir fikri, bir durumu ya da bir şeyi dayatmak yerine değişime açık olmaktır (Bourriaud, 2019, s. 31). Bourriaud radikan olma durumu için çağdaş sanatların önemli temsilcilerinden biri olan Marcel Duchamp'ın *Bisiklet Tekerleği* (1913, fr. Roue de Bicyclette) enstalasyonunu ve *L.H.O.O.Q.* adlı tablosunu göstermiştir. Sanatçının bir bisiklet tekerleğini baş aşağı bir mutfak taburesinin üstüne monte etmesiyle oluşan *Bisiklet Tekerleği* eseri, sanatta hazır nesne kullanımı konusunda sonrasında büyük etkiler bırakan bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Duchamp'ın bu eseri, kullanılan nesnelere sanat eseri olarak gösterdiği için plastik sanatlara yeni olanaklar sunarak alandaki dağarcığı genişletmiştir (Bourriaud, 2019, s. 172). Bu bağlamda radikan özellik gösteren yenilikçi eser, var olan nesnelere farklı bağlamda yorumlanıp yer değiştirmesi ile farklı kültürlerde yer edinmiş ve yeni yaklaşımların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Sanatçı, *L.H.O.O.Q.* adlı diğer eserinde ise Leonardo da Vinci'nin *La Jaconde (Mona Lisa)* adlı eserine sakal ve bıyık ekleyerek onu gülünç bir şekilde sergilemiştir. Duchamp'ın buradaki amacı, kültürel bir ikonun yüceliğini göz ardı etmek ve önemsizleştirmektir (Bourriaud, 2019, s. 176). Böylece daha önceden var olan hazır bir nesneye veya esere yeni bir anlam yükleyerek onu kökeninden veya toprağından koparmıştır. Söz konusu eser de farklı kültürlerde yer etmiş, çeşitli varyasyonları yapılmış ve benzer çalışmaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Başka bir deyişle, radikal olan klasik eser radikan bir duruma geçmiş ve yenilikçi bir şekilde etki göstererek yoluna devam etmiştir.

Öte yandan, radikan olan şey zarar görmeden köklerinden kopabilir. Böylece daha sonra bulunacağı yeni konum ve ortama rahatlıkla uyum sağlayabilir. Diğer bir deyişle radikan, yeni koşullara uyum sağlayıp kendi kimliğini şekillendirebilir. Amaç yola koyulmak olmalıdır ve radikan için geri dönüş, belirli bir başlangıç veya son yoktur. Daha önce de belirttiğimiz gibi devingen ve dinamik bir yapıda olması, onun sürekli bir dönüşümü kabul etmesinden ve bu dönüşümden beslenmesinden gelmektedir. Söz konusu dinamiklik ve devingenlik aslında değişim, dönüşüm, ilerleme ve bu yolla kök salarak şekillenmektir. Kısacası radikan, bir çeşit ruh göçü hatta kılık değiştirmedir (Bourriaud, 2019, s. 64).

Çağdaş sanatlarda, resim, müzik, heykel gibi alanlarda ortaya çıkan eserlerin üretildikleri kendi kültürel kodları içinde değerlendirilmeleri bütün kültürleri tanıyan bir hedef kitle beklentisine işaret eder. Bu da oldukça zor bir durumdur (Bourriaud, 2019, s. 40). Çünkü bütün

kültürel kodları tanıyan bir hedef kitlenin var olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu yüzden, herhangi bir sanat yapıtını sadece kendi kültürü içinde düşünmek ya da yorumlamak sınırlı bir yaklaşım olduğu gibi dar ve yanlış yorumlamalara da sebep olabilir. Bu da erek kitlenin yenilikçi ve gelişime (radikana) kapalı olmasına neden olur. Çünkü her kültürün farklı ve özgün kodları vardır. Bu fikirden hareketle, radikanın özellikle de kültürler arasında geçiş yaptığını, ilerlediğini ve gelişerek kök saldıgını söyleyebiliriz. Başka bir deyişle, radikanda erek odaklı ve kültürlerarası bir dönüşümün söz konusu olduğunu belirtebiliriz. Kültürlerarası dönüşümün olduğu bir yerde farklı kültürleri buluşturabilecek bir eylemin de olması gerekmektedir. İşte Bourriaud için bu eylem çeviridir. Bourriaud, radikan olmanın çeviriden geçtiğini belirtmektedir. Çünkü onun için çeviri bir ortak kanal niteliğindedir. Kuramcı için çeviri bir yer değiştirme, bir metnin içeriğini bir dil yapısından başka bir dil yapısına aktarmaktır ki bu da anlamı ortaya koymaktır (Bourriaud, 2019, s. 66). Bourriaud için çeviri, bir ürünü öteki ile buluşturmak ya da yabancıyı tanıdık hale getirmektir (Bourriaud, 2019, s. 66).

Bourriaud, ayrıca derin yapıda ve soyut düzeyde sanatçının zihnindekileri, düşüncelerini ve hissettiklerini bir yapıta dönüştürme sürecinin de aslında bir çeşit çeviri olduğunun altını çizer (Bourriaud, 2019, s. 156). Çünkü sanatçının zihnindeki kodlar estetik bir aşamadan geçip başka bir kod sistemine veya sanat yapıtına dönüşürken yeniden kodlanmış olur. Bu da bizi Jakobson'un göstergelerarası çeviri tanımına götürmektedir. Çünkü zihindeki soyut fikirleri gerek resim gerek heykel gerekse yazı gibi görsel bir dizgeye aktarmak aslında farklı gösterge sistemleri ya da dizgeleri arasında yapılan bir aktarımdır.

Bourriaud için genel anlamda çeviri, eğreti bir kök salma, keşfedilmemiş bir şey ya da bir yer ile ilişki kurmaktır (Bourriaud, 2019, s. 66). Buradan da anlaşılıyor ki, genel anlamda ve kuramsal bir düzeyde olmasa da Bourriaud'nun, çeviriyi radikan olmak için gerekli bir eylem olarak gördüğünü söyleyebiliriz. Çünkü kuramcı, çeviriyi tıpkı radikanda olduğu gibi bir yer değiştirme, ötekiyle ilişki kurma, onu tanıma olarak değerlendirmektedir. Çeviri de tıpkı radikan gibi dinamik ve devingen bir süreç olduğundan gelişime ve ilerlemeye açıktır. Öyle ki, Bourriaud için çeviri, "bir önceki yüzyılın kurucu fikri olan "ilerleme" kavramının bu yüzyılda yerini almıştır" (Bourriaud, 2019, s. 156). Buradan da anlaşılıyor ki Bourriaud, özellikle de dillerarası çeviriyi bir eylem veya uygulama olarak üst konuma yerleştirmiş ve çeviriyi ilerlemenin bir ön koşulu, ötekini tanımanın mutlak yolu olarak görmüştür. Böylece, çevirinin çeşitli toplumları tek bir ortak paydada buluşturabildiğini, kökenini tamamen göz ardı etmeden dinamik bir şekilde dönüşebildiğini ve bunu yaparken de ilerleyerek geliştiğini söyleyebiliriz.



Tıpkı radikan gibi dillerarası çeviri de bir yer değiştirmedir. Bir dilden başka bir dile, bir toplumdaki farklı bir topluma yer değiştirerek geçiş yapan çeviri sürekli olarak geliştirmeye açıktır. Diğer bir deyişle, çeviri sayesinde farklı dil ve toplumlar gelişim sağlamaktadır. Bu fikir bize Alman çeviribilim kuramcısı olan Friedrich Schleiermacher'ın 19. yüzyılda “okuru yazara götüren çeviri” ve “yazarı okura götüren çeviri” ayrımını hatırlatmaktadır. Okuru yazara götüren çeviri yöntemi günümüzdeki “yabancılaştırma” (ing. foreignisation /fr. défamiliarisation) yöntemine, yazarı okura götüren çeviri yöntemi ise “yerelleştirme” (ing. domestication/ fr. domestication) yöntemine eşdeğerdir (Munday, 2001, s. 27-28). Yazarı okura götüren ve onun için kaynak metni yerelleştiren çeviri yöntemi erek kitlenin kendi kültüründe yazılmış biçimsel erek odaklılığın yanı sıra anlamsal olarak da erek odaklı bir uyarlaması gibidir. Anlamsal açıdan fazla erek odaklılık kaynak metinde içerik olarak kayıplara ve anlamsal sapmalara yol açabileceğinden hedef kitleyi geliştirici bir özellik gösteremeyebilir. Fakat okuru yazara götürerek yabancılaştıran çeviri yöntemi içerik yani anlamsal olarak kaynak metnin anlamına daha sadık olduğundan erek kitleyi kaynak kültüre (yazara) taşıyıp onun dünya görüşüne katkıda bulunma ve ona yeni şeyler öğretme potansiyeline daha çok sahiptir. Schleiermacher'ın de destekleyip tercih ettiği bu yöntem erek kitle üzerinde kaynak kitle üzerindeki etkiyi uyandırmaya dayalıdır (Yazıcı, 2005, s.73). Burada önemli olan nokta, kaynak metne dilsel sadakat ile anlamsal sadakat ayrımının yapılmasıdır. Çünkü dillerarası çeviride daha çok olması gereken şey dilsel açıdan erek odaklılığı, anlamsal ve içerik açısından kaynak odaklılığı olabildiğince korumaktır. Böylece çevirmen, kaynak metnin anlamını, içeriğini, söylemek istediği şeyi (mesajı) ve vermek istediği etkiyi erek dil aracılığı ile erek kitle üzerinde sağlayabilir.

Tüm bu bilgilerden hareketle, radikan kavramı ve çeviri arasında bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Bourriaud'nun söylemlerine baktığımızda, radikan kavramı içerisinde dillerarası çevirinin izlerine rastlamaktayız. Bu noktada, süreç olarak radikan bir çeviri sürecinden bahsedebiliriz. Bourriaud her ne kadar çeviriyi sadece dilsel bir kod aktarımı aracılığıyla anlamın aktarılması olarak yüzeysel bir şekilde tanımlamış olsa da radikan-çeviri ilişkisini fazla detaya inmeden kurmuştur. Fakat detaya indiğimizde kurulan ilişkinin fazla genel kaldığını ve içinin çeviri kuramı açısından da doldurulması gerektiğini belirtebiliriz. Radikan bir çeviri sürecinden bahsedebileceğimiz gibi bu süreci kuramsal bir zemine taşıyıp çeviri kuramı-radikan ilişkisi kurarak radikan bir çeviri kuramından da bahsetmek mümkündür. Söz konusu ilişki için en uygun çeviri kuramı Çoğuldizge Kuramı'dır. Bu kuramın radikan bir kuram olduğunu göstermeden önce genel hatlarıyla kuramdan bahsetmek faydalı olacaktır.

## ÇOĞULDİZGE KURAMI

Çeviribilim alanının önemli ve güncelliğini koruyan kuramlarından biri olan Çoğuldizge Kuramı (ing. Polysystem Theory / fr. Théorie du Polysystème) Itamar Even-Zohar tarafından ortaya atılmıştır. 80'li yıllarda ortaya çıkan bu kuram daha çok yazınsal metinlerin çevirisi üzerine yoğunlaşmıştır. Çoğuldizge Kuramı'nda Even-Zohar çoklu dizgeyi, birbiriyle kesişen ve kısmen örtüşen, aynı anda farklılıklar gösterebilen ancak parçaları birbirine bağımlı olarak yapılanmış tek bir bütün gibi işleyiş gösteren çeşitli dizgelerden oluşan bir sistem bütünü olarak tanımlamıştır (Even-Zohar, 1979, s. 290). Even-Zohar'ın bu tanımı, kuramcının edebiyatı ve edebiyat çevirisini çoklu bir dizge olarak ele almış olduğunu göstermektedir. Bir bütün olarak edebiyat başlı başına bir dizgedir fakat kendi içinde bağımsız gibi görünen, farklı fakat birbiriyle kesişip kısmen örtüşen yapı(t)lara sahiptir. Kendi içinde dizgesi olan yazınsal düzeydeki her metin türü bir dizgedir ve her dizgenin de bir konumu vardır. Çoklu dizgeden oluşan ve kendileri de bir dizge olan yazınsal metinler genel bir açıdan bakıldığında edebiyat dediğimiz bir bütünü oluşturur ve onun parçası olma özelliği gösterir. Söz konusu dizgeler sürekli etkileşim ve hareket halindedir. Bu bağlamda işlevsel bir yaklaşımda bulunan Even-Zohar, yazınsal metinlerde bir “devingen katmanlaşma” (ing. dynamic stratification / fr. stratification dynamique) olduğunu savunur. Bu katmanlaşma merkez-çevre ilişkileri temelinde oluşmaktadır ve merkez-çevre arasında yazınsal metinlerin dinamik ve devingen bir hareketi söz konusudur (Even-Zohar, 1990, s. 14). Devingen katmanlaşmadaki hareket hem merkezden çevreye hem de çevreden merkeze doğru olabilmektedir. Söz konusu dinamik ve devingen hareket tek bir kültüre ait yazınsal metinler arasında olabileceği gibi farklı dil ve kültürler arasındaki türlere bağlı olarak da gerçekleşebilmektedir. Bu da dillerarası çeviri (çeviri edebiyat) yoluyla olmaktadır. Örneğin, geçmişte Türk edebiyatı çoğuldizgesinde Divan edebiyatı uzunca bir süre merkez konumda kalmıştır. Halk edebiyatı ise çevre konumda yer almıştır. Fakat Tanzimat Dönemi ile birlikte Divan edebiyatı merkezde olan konumunu çeviri yazınına bırakmıştır (Güzelyürek, 2002, s. 24). Çünkü Tanzimat Dönemi'nde Avrupa edebiyatından gerek klasik eserlerden gerekse diğer türlerden Türkçeye çeviriler sıklıkla yapılmıştır. Çevirisi yapılan eserler de Türk yazınında yer edip popülerleşmiş ve yazına etkide, buna bağlı olarak da katkıda bulunmuştur. Böyle bir güce sahip olan çeviri yazın veya edebiyatın içinde kendine has özellikleri olan çeviri metinler bulunmaktadır. Yani çeviri yazın sadece çevirisi yapılan metinlerden ibaret değildir, kendine ait yapısı ve işlevi olan metinlerdir (Even-Zohar, 2008, s. 126). Çeviri yazının merkeze yerleşmesi çoğuldizgenin merkezini biçimlendirmektedir. Böylece çeviri yazın büyük ölçüde yenilikçi bir güç olma özelliği göstermektedir (Even-Zohar, 2008, s. 128).

Öte yandan, merkezde olan yazınsal metinler “saygın görülen” (ing. canonized/ fr. canonique) metinlerdir. Saygın olan metinler de iyi edebiyat kategorisine girmektedir. Çevre konumunda olan metinler ise “saygın görülmeyen” (ing. non-canonised/ fr. non-canonique) metinler yani kötü edebiyat metinleridir. Bu durum metnin biçimsel özellikleri ile ilgili değildir (Even-Zohar, 1990, s. 15). Daha çok metin dışı özellikler ile ilgilidir. Bu belirleyici özellikler duruma göre, yazınsal metnin dönemi, konusu, içeriği, popülerliği, yazarın ve çevirmenin donanımı veya başarısı gibi durumlar olabilmektedir. Merkezde olan saygın metinler daha çok klasik edebiyat olarak görülen ve erek kitle tarafından doğrudan kabul edilmiş sabit metinlerdir. Çevre konumdakiler ise saygın olarak kabul görmeyen yazınsal değeri çok olmayan metinlerdir. Bu metinler daha çok popüler, fantastik, bilim-kurgu ve polisiye vb. içerikli edebi olmayan edebiyat (ing. paraliterature/ fr. paralittérature) metinleridir. Söz konusu ayırım güçlü ve güçsüz edebiyat olarak da yapılabilmektedir (Even-Zohar, 2008, s. 129). Bu durumda, saygın edebiyat güçlü, saygın olmayan edebiyat ise güçsüz edebiyat olmaktadır.

Güçlü (saygın) ve güçsüz (saygın olmayan) edebiyat arasında daha önce de belirttiğimiz gibi zaman içerisinde yer değişimleri olabilmektedir. Söz konusu değişime neden olan üç koşul vardır: (1) Coğuldizgenin henüz oluşmamış veya edebiyatın henüz çok yeni ve yerleşme sürecinde olması, (2) edebiyatın çevre ve güçsüz konumda olması, (3) edebiyatta dönüm noktaları, bunalımlar veya boşluklar yaşanıyor olması, bu değişimlere sebep olmaktadır (Even-Zohar, 2008, s. 128). Böylece güçlü görülen edebiyat zamanla işlevini yerine getirememeye başlar. Çünkü yukarıda belirttiğimiz koşullar, yazınsal metnin popülerliğinin azalmasına, zaman içinde değişen erek kitle okuyucusuna bağlı olarak konusuna ve edebi değerine olan ilginin azalmasına ve böylece de metnin işlevinin azalmasına hatta kaybolmasına neden olmaktadır. İşlevini yitiren, toplumun ilgisini kaybeden ve ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalan merkez (saygın-güçlü) konumdaki metin zamanla çevre (saygın olmayan-güçsüz) konuma kayabilir. Öte yandan, çevre konumundaki saygın olmayan metin de tam tersi şekilde zaman içinde ilgi görek işlevsel bir hal alıp merkez konuma kayabilir ve saygın bir duruma gelebilir. Toplum tarafından kabul gören bu metin işlevini sürdürdüğü sürece merkez konumda kalmaya devam eder. İşte bu yer değiştirme durumu da yine çeviri edebiyat sayesinde olmaktadır. Çünkü genellikle saygın olmayan bir metin türü çeviri yoluyla erek kültüre girip orada popüler olarak kendine bir yer edinebilir. Böylece merkez konuma geçerek saygın bir edebiyat olur ve ilerlemesine devam eder. Diğer bir deyişle, çeviri yazın erek kültürde merkezde bulunan edebiyat eserinden bile daha merkezi bir konuma yükselebilir (Even-Zohar, 2008, s. 129). Bu durum, çevirisi yapılan metnin

seçimi ile de ilgilidir. Söz konusu seçim, erek kültür çoğuldizgesinin koşullarına ve ihtiyaçlarına bağlıdır (Aksoy, 2002, s. 44).

Even-Zohar'ın yapmış olduğu bir başka sınıflama da “birincil” (ing. primary/ fr. primaire) ve “ikincil” (ing. secondary/ fr. secondaire) edebiyat ayrımıdır (Even-Zohar, 2008, s. 127). Söz konusu ayırım daha çok yenilikçi ve tutucu nitelikler ile şekillenmektedir. Bir edebiyat, yerleşik bir şekilde ya da belirli kalıplar içinde oluşuyorsa tutucudur yani ikincildir. İkincil edebiyat, belirli klasik standartlar çerçevesinde üretilir ve bu standartların dışında kalan metinler kabul görmez. Buna örnek olarak yine belirli edebi akımlar ve kurallar dâhilinde oluşmuş klasik edebiyat metinlerini gösterebiliriz. Diğer yandan, birincil olan edebiyat ise, kalıpların ve standartların dışında kalan yenilikçi, deneysel, gelişimi ve ilerlemeyi temel alan edebiyat türüdür (Even-Zohar, 2008, s. 127). Bu gruba fantastik, bilim-kurgu, polisiye veya post-modern edebiyat metinlerini örnek gösterebiliriz. İlk bakışta, birincil olan edebiyat saygın, ikincil olan saygın olmayan gibi algılansa da tam tersi bir şekilde birincil olan çevre konumundaki saygın olmayan, ikincil olan ise merkez konumundaki saygın olan edebiyattır (Dindar, 2020, s. 17). Çünkü sadece yenilikçi nitelikte olan bir edebiyat birincil olma özelliği taşıyabilir (Tahir Gürçağlar, 2011, s. 131). Her ne kadar ikincil durumda olsa da çevre konumunda bulunan saygın olmayan edebiyat çeviri metinleri de zamanla işlevselliklerini yitirip merkeze kayarak ikincil edebiyat durumuna gelebilir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, başka bir dil ve kültürden çevirisi yapılmış yenilikçi ve birincil durumdaki yazınsal metinler erek kültürde popüler olup hatta erek kültür yazınına da etkisi altına alıp merkez konuma gelebilir. Nadiren de olsa bazı durumlarda ikincil olan saygınlığını yitirmiş tutucu edebiyat da yeniden çeviriler yoluyla ya da çevirisi çok sonradan yapılmış ise bir dönem tekrar popüler olup merkez konumuna geçebilir. Söz konusu geçiş yine tamamen erek kültür veya kitlenin koşullarına ve ihtiyaçlarına bağlı bir durumdur. Görüldüğü gibi, birincil-ikincil, saygın olan-olmayan, merkez-çevre gibi karşıt katmanlar arasında sürekli dinamik ve devingen bir süreç bulunmaktadır. Diller ve kültürlerarası çeviri bağlamında, bu durum sadece çeviri edebiyat yoluyla gerçekleşmektedir. Diğer bir deyişle, edebiyat çoklu bir dizgeden oluşmaktadır ve (dillerarası) çeviri de çoğuldizgenin önemli bir parçasıdır.

Genel olarak baktığımızda, Çoğuldizge Kuramı'nın sadece metin düzeyinde kalmayıp çeviri edebiyatı toplumsal ve kültürel bir bağlamda incelediğini söyleyebiliriz. Bu kuram ile birlikte, yazınsal çeviri metinleri edebi, toplumsal ve tarihsel bağlam gibi çoklu bir dizge içerisinde, metin dışı unsurlar ve kültürel normlar arasındaki farklar açısından ele alınmaya başlanmıştır. Böylece, çeviribilimde betimleyici çalışmalar yoğunluk kazanmış, araştırmalar

kaynak dil ve kültürden daha çok erek odaklı bir şekilde erek dil ve kültüre yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte, yaklaşımlar daha devingen ve dinamik bir sistem içinde ele alınmıştır (Yazıcı, 2005, s. 129). Kuramın amacı, toplumsal dönüşüm içinde edebiyatın önemini ve rolünü vurgulamak, toplumları şekillendirmede önemli bir görev üstlenen çeviri edebiyatı bir alan olarak sunmaktır. Ayrıca Çoğuldizge Kuramı, yazınsal bir çeviri metnin ortaya çıktığı kendi kültüründeki popülerliğini erek kültürde geçebileceği potansiyelinin de her zaman olabileceğini vurgulamaktadır (Dindar, 2020, s. 18). Böylece kuramın erek odaklı bir kuram olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü ancak bu yolla kaynak metin erek bir kültürde merkez konuma geçebilir.

Çoğuldizge Kuramı, çeviribilimde yazınsal çeviri sürecine farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Öte yandan, (dillerarası) çevirinin sadece dilsel bir kod aktarımı olmadığını, çeviri sürecinin toplumsal ve kültürel yönleri de olduğunu ve çevirinin daima işlevsel olması gerektiğini vurgulamaktadır. Tüm bu bilgilerden hareketle, Çoğuldizge Kuramı'nın hangi açılardan radikan bir kuram olma özelliği gösterdiğini ele alacağız.

### **RADİKAN BİR KURAM OLARAK ÇOĞULDİZGE KURAMI**

Radikan kavramı açısından baktığımızda Çoğuldizge Kuramı'nda bu kavramın yansımalarına rastlamaktayız. Daha önce de belirttiğimiz gibi, zaten genel anlamda çeviri sürecinin doğasında radikan izler bulunması da Çoğuldizge Kuramı'nın radikan bir kuram olmasını destekler niteliktedir. Fakat detaya indiğimizde radikan kavramı ve Çoğuldizge Kuramı arasındaki ilişki birçok açıdan kendini daha net bir şekilde göstermektedir. İlk olarak, radikan kavramının ilerleme, geriye dönmeme ve daima gelişime açık olma özelliğini Çoğuldizge Kuramı'nın erek odaklı bir kuram olmasıyla ilişkilendirebiliriz. Çünkü erek odaklı bir kuram olarak Çoğuldizge Kuramı, erek dil ve kültür normlarına öncelik veren bir kuramdır. Çevirmenin kaynak metni tamamen erek dil ve kültür şartlarını göz önüne alarak çevirmesi erek kültüre kabul edilebilir bir metin sunmasını sağlamaktadır. Böylece kaynak metin erek kültürde kendine bir yer edinmektedir.

Metin boyutunda baktığımızda, Çoğuldizge Kuramı'ndaki yazınsal metin çevirisi için kaynak metni Bourriaud'nun radikal kavramına erek metni ise radikan kavramına yerleştirebiliriz. Çeviri edebiyatta kaynak metin, belirli bir dilde belirli bir kültür için oluşturulmuş orijinal bir metindir. Her ne kadar yeni ve özgün olma özelliği gösterse de kendi kültürü içinde kök salarak yerleşir ve ondan beslenir çünkü yazınsal metin içinde bulunduğu

kültürün etkisi altında meydana gelir. Bu durum genelde kaçınılmazdır fakat her ne kadar başta özgün olma özelliği gösterse de bir süre sonra yenilikçi özelliğini eskiyerek yitirebilir. Radikallik durumunda olduğu gibi bu da yazınsal kaynak metni zaman içinde katı, tutucu ve gelişime kapalı kılabilir. Fakat dillerarası çeviri ile başka bir dil ve kültüre aktarılması sonucu erek metne dönüşmesi ona radikan bir özellik yükler. Bu durumda erek metnin radikan olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü erek metne dönüşen kaynak metin bir dil, kültür ve hatta dizge değişimine uğramaktadır. Her ne kadar, içerik ve anlam olarak aynı kalsa da farklı bir dile geçmesi, farklı bir kültürde konumlanması ve farklı bir edebiyat dizgesinde yer edinerek hedef kitle tarafından yorumlanması ona yenilikçi bir özellik katar. Böylece yazınsal değer açısından gelişimine ve ilerlemesine devam eder ve bu sayede kendine de yeni özellikler katar. Yazınsal bir kaynak metin ne kadar çok farklı dil ve kültüre çeviri yoluyla aktarılıyorsa o kadar çok farklı edebiyat dizgesine girer ve gelişime, yeniliğe açık olur. Böylece hem kendi kimliğine hem de erek kültür ve erek dizgeye katkıda bulunur.

Kök salma durumunda ise, çeviri edebiyat bağlamında kaynak metnin farklı bir dil ve kültüre erek metin olarak aktarılması onun radikan olarak erek kültüre ve erek edebiyat dizgesine kök salmasını sağlayabilir. Örneğin, farklı bir dile çevirisi yapılan kaynak metnin çevre konumda olan ve saygın olmayan ikincil edebiyat (fantastik, polisiye, korku, bilim kurgu vb.) türünde bir ürün olduğunu düşünelim. Söz konusu metin, Çoğuldizge Kuramı'nda Even-Zohar'ın da belirttiği gibi, kendi kültüründe popüler olsun ya da olmasın başka bir kültürde çok daha fazla popüler bir duruma gelebilir. Böyle bir durumda, yazınsal metnin konusu, içeriği, yazarı, çevirmenin ortaya çıkardığı iş gibi birçok ölçüt etkilidir. Söz konusu ölçütler sağlandığı takdirde çeviri edebiyat ürünü olan erek metin, erek kitle ve kültür açısından ilgi görerek yenilikçi bir nitelik kazanabilir. Böylece erek edebiyat dizgesine radikan bir şekilde kök salarak merkez konuma yerleşir ve hatta birincil edebiyat olarak erek kültür edebiyat dizgesini de etkileyebilir. Bu sayede, erek edebiyat dizgesinde benzer yeni metinlerin ortaya çıkmasını sağlayarak dizgeyi şekillendirebilir. Buna örnek olarak, son yıllarda diğer dillerden Türkçeye yapılan polisiye roman çevirilerini ya da fantastik (vampir) edebiyat çevirilerini gösterebiliriz. Özellikle de Fransız polisiye roman yazarı Jean-Christophe Grangé'nin romanlarının çevirileri Türk kültüründe ve edebiyat dizgesinde fazla popüler olarak kök salıp birincil edebiyat olarak merkez konuma geçmiştir. Bunun sonucunda da Türk edebiyat dizgesinde benzer türde (polisiye-cinayet) romanlar daha sık ortaya çıkmaya başlamıştır. Buna örnek olarak, daha çok öne çıkan Ahmet Ümit'in romanlarını gösterebiliriz. Öte yandan Orhan Pamuk, *Benim Adım Kırmızı* adlı polisiye-cinayet türündeki çok tutulan ve diğer dillere çevirisi çokça yapılan romanını yazarken İtalyan

yazar Umberto Eco'nun *Gülü'n Adı* (it. *Il nome della rosa*) adlı yine çok tutulan ve birçok dile çevrilen romanından etkilendiğini belirtmiştir. Ayrıca, fantastik türdeki vampir edebiyatı da özellikle *Alacakaranlık* (ing. *Twilight*) serisinin çevirileri ile (çeviri edebiyat olarak) Türk kültürü ve edebiyat dizgesini son yıllarda etkilemiş ve bu türün yeniden popüler olmasını sağlamıştır.

Tüm bu bilgilerden hareketle, erek kültüre kök salan yazınsal erek metnin radikan bir şekilde geri dönmeden gelişimine ve ilerlemesine devam ettiğini belirtebiliriz. Kök salarak yoluna devam eden yenilikçi özellikteki çeviri edebiyat metninin böylelikle hem varış noktası olan erek kültür ve dizgeye hem de kendine katkıda bulunarak kimliğini de şekillendirmeye devam ettiğini söyleyebiliriz.

## SONUÇ

Son yıllarda çağdaş sanatlar ve sosyoloji alanlarında sıkça kullanılan radikan kavramının, kendi alanı içinde düşünürsek, klasik kuralların ve kalıpların dışına çıkan bir kavram olduğunu belirtebiliriz çünkü radikan, daima yenilikçi olmayı ve bu yenilikçilik ile birlikte ilerlemeyi de beraberinde getirmektedir. Farklı dil ve kültürleri deneyimleyen radikan ilerlemeyi bir yolculuk gibi gören Bourriaud, bu yolculukta radikan olarak ilerleyen sanat, sanatçı ya da eserin kendi kimliğini (kökünü) de diğer kültürlerle kök salarak şekillendirdiğini savunmaktadır. Böylece radikan olan kendine bir şeyler katarak ilerleyip kimliğini de bu şekilde zenginleştirerek oluşturur. Bu yüzden de radikan olan, yeni ortamlara, dizgelere, kültürlerle ve düşünce biçimlerine kolaylıkla uyum sağlayabilir. Yani yeniliğe her zaman açıktır. Radikana özgü tüm bu durumları göz önüne aldığımızda, radikanın aynı zamanda bir yaklaşım biçimi de olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü radikan olan şey, yenilikçi, açık, ilerleyici ve bu yolla kök salarak ait olduğu kimliği oluşturan bir yaklaşımı da içinde barındırmaktadır. Radikan olan, radikan bir yaklaşımla da yorumlanıp aynı şekilde kök salarak yoluna devam edebilir.

Çoğuldizge Kuramı'na baktığımızda ise, bu kuramın çeviribilim açısından öneminin yadsınmaz olduğunu görmekteyiz. Özellikle de yazınsal metinlerin (dillerarası) çevirisi üzerinden çeviri edebiyatı irdeleyen Even-Zohar, yazınsal çeviri sürecinde erek metnin diğer dil ve kültürlerdeki edebiyat dizgesinde konumlanmasının, yer edinmesinin ve hatta onu etkisi altına almasının mümkün olduğunu vurgulamıştır. Bu açıdan, erek odaklı olarak nitelendirebileceğimiz Çoğuldizge Kuramı, erek metnin diğer kültürlerdeki veya yazın dizgesindeki potansiyel gücünü ortaya çıkarmaktadır. Kuramda sadece yazınsal çeviri metin içindeki dilsel, yapısal ve biçimsel öğeler değil metin dışında kalan normlar yani kültürel etmenler, yazarın ve çevirmenin durumu,

metnin alımlanması gibi ölçütler de ön plana çıkmaktadır. Öte yandan söz konusu kuramda Even-Zohar, merkez-çevre, saygın-saygın olmayan ve birincil-ikincil edebiyat gibi çeviri edebiyat sınıflandırmaları ile çeviri sürecinin dinamik ve devingen bir süreç olduğunu çoğuldizge üzerinden farklı bir yaklaşım ile irdelemiştir. Ayrıca kuramcının Çoğuldizge Kuramı'nda, farklı dil ve kültürlerin edebiyat dizgesinde yazınsal erek metnin çeviri edebiyat olarak belirli ve etkili bir şekilde yer edinebileceğini öne sürmesi erek metnin aslında erek kültür dizgesinde kök saldığını da göstermektedir. Bunu yaparken, erek kültürdeki kimliğini de kaynak ve erek kültürün homojen bir karışımı olarak melez bir şekilde oluşturabilir. Böylece, erek yazınsal metin (çeviri edebiyat) farklı dil ve kültürlerle yerleşerek hem onlara hem de kendi kimliğine (köküne) katkıda bulunmaktadır. Kısacası dillerarası çeviri bağlamında, erek metin radikan, kaynak metin ise radikal olma özelliği göstermektedir.

Radikan kavramı ve çeviri kuramı ilişkisi başka farklı yaklaşımlarla da genişletilip geliştirilebilir. Fakat çalışmamızın sınırlarında bakarsak gerek içerik ve süreç olarak gerekse kavramsal olarak özellikle de Çoğuldizge Kuramı'nın radikan bir çeviri kuramı olduğunu söyleyebiliriz. Bu da söz konusu kuram özelinde (dillerarası) yazınsal çeviri sürecinin radikan olarak başka bir dil, kültür ve dizgeye yolculuk, yer değiştirme ya da göç etme anlamına geldiğini göstermektedir.



**KAYNAKÇA**

- Akay, A. (2019). Türkçe Basıma Önsöz. *Radikan, Küreselleşmenin Bir Estetiği İçin*. İçinde, 7-16, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Aksoy, B. (2002). *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Bourriaud, N. (2019). *Radikan, Küreselleşmenin Bir Estetiği İçin*. Talat Mehmet Öngüt (Çev.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Demircioğlu, C. (2016). *Çeviribilimde Tarih ve Tarihyazımı, Doğu-Batı Ekseninde Bir Karşılaştırma*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Dindar, S. (2020). *Göstergelerarası Çeviride Yenidenyazma ve Yenidenyaratma Kavramları*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Even-Zohar, I. (1979). Polysystem Theory. *Poetics Today*, 1, 1-2, 287-310.
- Even-Zohar, I. (1990). The position of translated literature within the literary polysystem. *Poetics Today*, 11, 1, 45-51.
- Even-Zohar, I. (2008). Yazınsal Çoğuldizge İçinde Çeviri Yazının Durumu. Saliha Paker (Çev.). *Çeviri Seçkisi II, Çeviri(bilim) Nedir?* İçinde, Mehmet Rifat (Ed.), 125-132, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Göktürk, A. (1994). *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul: YKY.
- Güzelyürek, P. (2002). *Polisistem Kuramı'na Göre Türkiye'de 1940'lı Yıllar Çeviri Etkinliğinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Jakobson, R. (1963). *Essais de linguistique générale*. Paris: Les Éditions de Minuit.
- Munday, J. (2001). *Introducing Translation Studies, Theories and Applications*. London&New York: Routledge.
- Tahir-Gürçağlar, Ş. (2011). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Yalçın, P. (2015). *Çeviri Stratejileri, Kuram ve Uygulama*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*. İstanbul: Multilingual.
- “Radicant”. CNRTL Dictionnaire: <https://www.cnrtl.fr/lexicographie/>.

## **EXPANDED SUMMARY**

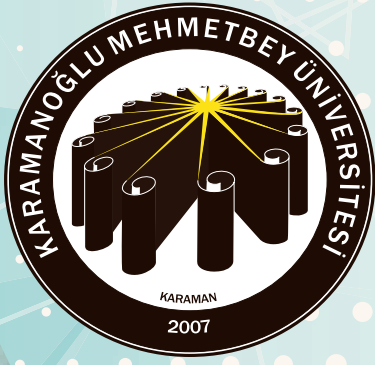
The emergence of the concept of radican (fr. radican) is actually based on botanical science. Its origin comes from the Latin word *radicantis*. This word, which has settled in the French language and can be used both as a noun and as an adjective, is defined in French as "any plant taking root in the soil in different sizes". The concept of radican used in contemporary arts was first introduced by French curator, contemporary arts theorist and writer Nicolas Bourriaud. Bourriaud makes a distinction between radical and radican while defining the concept of radican. What is radical is a return to origins or going back. It is a sharp, clear and rather rigid approach as can be understood from the word itself. According to Bourriaud, radicalism brings with it harsh situations such as discrimination, alienation, violence and racism (Bourriaud, 2019, p. 62). Being radical is also a form of taking root, and it is retrogression in identity. Radicals are the artist's and, accordingly, art's finding their own identity by going back to their past, that is, to their roots. The said return points towards a completely conservative orientation. If an artist or work of art as radical goes back to the roots, that person or product is closed to development. Thus, it cannot develop and progress by taking root dynamically. Development and finding one's own identity is only possible by always moving forward.

Polysystem Theory (fr. Théorie du Polysystème), one of the most important and current theories of translation studies, was first put forward by Itamar Even-Zohar. This theory, which emerged in the 80s, mostly focused on the translation of literary texts. Before the Polysystem Theory, Even-Zohar defined the polysystem as a whole system consisting of various systems that intersect and partially overlap which can show differences at the same time, but whose parts operate as a single whole and are, structured interdependently (Even-Zohar, 1979, p. 290). At the literary level, every type of text that has a system in it is a general system, and every system has a position. The systems in question are in constant interaction and movement. In this context, Even-Zohar, who takes a functional approach, argues that there is "dynamic stratification" (fr. stratification dynamique) in literary texts. This stratification is formed on the basis of center-periphery relations and there is a dynamic movement of literary texts between center and periphery (Even-Zohar, 1990, p. 14). Movement in dynamic stratification can be both from the center to the periphery and vice versa. This is possible through interlingual translation (translated literature or translation-literature). Translated literature is not only translated texts, but also texts with their own structure and function (Even-Zohar, 2008, p. 126). The centralization of the

translated text forms the center of the polysystem. Thus, translation-literature is largely an innovative force (Even-Zohar, 2008, p. 128).

When we look at the concept of radican, we encounter the reflections of this concept in Polysystem Theory. First, we can associate the radican concept's feature of being open to progress, not going back, and always being open to improvement, with Polysystem Theory's target-oriented approach. When we look at it from the point of text, for literary text translation in Polysystem Theory, we can link the source text to Bourriaud's concept of radical and the target text to the concept of radican. In the case of taking root, the transposition of the source text as a target text to a different language and culture in the context of translation-literature may enable it to take root in the target culture and the target literary system as a radican.

When we look at all these aspects, we can say in general terms that Polysystem Theory is a radican translation theory, both in terms of content and process, and conceptually. This shows that in the context of the theory in question the (interlingual) literary translation process means radicanly travelling, transposition or migrating to another language, culture and system.



**KARAMANOĞLU MEHMETBEY  
ÜNİVERSİTESİ**

**ULUSLARARASI  
FİLOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ**

**INTERNATIONAL JOURNAL OF  
PHILOLOGY and TRANSLATION STUDIES**

**MAKALE BİLGİLERİ  
ARTICLE INFO**

**Geliş Tarihi / Submission Date**  
24.10.2022

**Rapor tarihleri / Report Dates**  
Hakem/Reviewer 1 - 24.11.2022  
Hakem/Reviewer 2 - 22.12.2022

**Kabul Tarihi / Admission Date**  
26.12.2022

**e-ISSN**  
**2687-5586**

**Cilt:4 Sayı:2, (2022): 177-190**

**Künye:** (Araştırma makalesi) Alkan, Halit (2022). "The Concept of War in *The Red Badge of Courage* and *A Farewell to Arms*", *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, C.4/2, s.177-190. DOI:10.55036/ufced.1193592

**THE CONCEPT OF WAR IN  
THE RED BADGE OF COURAGE AND A FAREWELL TO ARMS  
CESARET MADALYASI VE SİLAHLARA VEDA  
ADLI ROMANLARDA SAVAŞ KAVRAMI**

**Halit ALKAN**

Assist. Prof., Mardin Artuklu University, Faculty of Letters,  
Department of English Language and Literature, Mardin-Turkey,  
[alkan.halit@yahoo.com](mailto:alkan.halit@yahoo.com), Orcid: 0000-0002-7170-6196.

**Abstract**

The American Civil War and bloody First World War resulted in the deaths of ten million people, twenty millions disabled people, and destruction of the values such as freedom, democracy and equality. The two wars caused important changes in the world of arts and ideas, created their own literature, and as a result, many writers produced war literature. Among the modernist authors who wrote novels about war are Stephen Crane and Ernest Hemingway, who are the subjects of this study. Wars enabled the concepts of patriotism, nationalism, and heroism to prevail in the war novel genre. Stephen Crane's "The Red Badge of Courage" (1895) and Ernest Hemingway's "A Farewell to Arms" (1929) are studied in terms of human nature, realism, and romanticism. Crane describes a young soldier Henry Fleming's psychological development, and the harsh atmosphere of war. In the novel, thesis-antithesis is shown such as idealism-instinct, romanticism-realism, and cowardice-courage. Hemingway maps the psychological complexity of Frederic Henry who does not know the violence in wars and serves voluntarily in the ambulance corps of the Italian army. Hemingway suggests that war is the dark side of a world that refuses to preserve true love. Crane and Hemingway deal with human nature, romanticism, and realism. Although the characters are volunteers for war due to abstract values of courage and heroism, they cannot bear the harsh reality of war when they experience it. This study demonstrates the effects of the brutal and harsh atmosphere of war on human beings.

**Keywords:** War, modernism, realism, romanticism, Stephen Crane, Ernest Hemingway.

**Öz**

Amerikan İç Savaşı ve kanlı Birinci Dünya Savaşı on milyon insanın ölümüyle, yirmi milyon insanın engelli kalmasıyla ve de özgürlük, demokrasi ve eşitlik gibi değerlerin yok edilmesiyle sonuçlanmıştır. İki savaş, sanat ve fikir dünyasında önemli değişikliklere neden olmuş, kendi edebiyatını oluşturmuş ve bunun sonucunda birçok yazar savaş edebiyatı üretmiştir. Savaş hakkında romanlar yazan modernist yazarlar arasında Stephen Crane ve Ernest Hemingway vardır. Savaşlar, savaş romanı türünde vatanseverlik, milliyetçilik ve kahramanlık kavramlarının hâkim olmasını sağlamıştır. Stephen Crane'in "Cesaret Madalyası" (1895) ve Ernest Hemingway'in "Silahlara Veda" (1929) adlı romanları insan doğası, gerçekçilik ve romantizm açısından incelenmiştir. Crane, genç bir asker Henry Fleming'in psikolojik gelişimini ve savaşın sert atmosferini anlatmıştır. Romanda idealizm-içgüdü, romantizm-gerçekçilik, korkaklık-cesaret gibi tez-antitezler gösterilmiştir. Hemingway, savaştaki şiddetten habersiz olan ve İtalyan ordusunun ambulans birliklerinde gönüllü olarak Teğmen rütbesiyle görev yapan Frederic Henry'nin psikolojik karmaşıklığının haritasını çıkarmıştır. Hemingway, savaşın gerçek aşkı korumayı reddeden bir dünyanın karanlık yüzü olduğunu öne sürmüştür. Crane ve Hemingway, insan doğası, romantizm ve gerçekçilik konularına değinirler. Karakterler, cesaret ve kahramanlık gibi soyut değerler nedeniyle savaşa gönüllü olarak katılmış olsalar da savaşın acı gerçekliğini yaşadıklarında buna katlanamazlar. Bu çalışma, savaşın acımasız ve sert atmosferinin insanoğlu üzerindeki etkilerini göstermiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Savaş, modernizm, gerçekçilik, romantizm, Stephen Crane, Ernest Hemingway.

## INTRODUCTION

People have been at war with each other for centuries based on various reasons. Wars led up to various changes not only in social life but also in literature. In America, while the Confederacy, also known as South, wanted to maintain slavery, the Union, also known as North, desired to abolish slavery. This struggle resulted in American Civil War which started in 1861 and ended in 1865 with the victory obtained by the Union. This war caused about eight thousand deaths. When a Serbian nationalist assassinated Archduke Francis Ferdinand, the First World War broke out in 1914 and ended in 1918. The crises of 1914 resulted from nationalism which declares that all men of same race, language and culture establish a sole political and independent living being. As for the theory of nationalism, Johann Gottfried Herder says:

Each people possessed a historic heritage in the form of a distinct culture which separated it from every other people. By identifying himself with his national culture the individual became a link in the spiritual bond which connected the present with the past and future. (Quoted in Lyon, 1974: 682)

European governments used nationalism as a force for political purposes and diplomatic hegemony to construct Europe. However, the atmosphere of 1914 led up to a new nationalism resting on racialist theories that supported not only national wealth but also hysteria about other nations. At the end of the destructive and bloody war not only about ten million people died but also twenty million people became disabled. The United States showed up as the most powerful nation, and European Allies became in debt to the United States. The First World War not only destroyed the meaning of values such as freedom, democracy and equality.

The atmosphere of wars caused important changes in the world of arts and ideas. As Neil M. Heyman states, “the sense of doom, of being wounded, of living in a diminished, irrational, and dangerous world penetrated the circles of Europe’s artists and writers” (1997: 123). In this context, it is important to explain modernism, realism, and romanticism as literary movements, which are the subjects of this study. Modernism covers the period between the late 19<sup>th</sup> century and the mid-20<sup>th</sup> century. Modernism is a literary movement which was empirical and queried blindly acknowledgment of ideas (Lauter, 2014: 485). According to Jeff Wallace, “between the 1880s and 1930s, a new and fertile discourse on the art of fiction emerged alongside the extensive reshaping of fictional form itself” (2007: 15). Modernism was considered to be “the art of modernization” (Bradbury, 1983: 27). The authors concerned with the changing world, the

results of urbanization and developing technology, the demands of women and workers, and the effects of wars. While wars weakened humanity's faith in the establishment of Western society and culture, the post-war modernist literature represented a sense of disillusionment. The word "modern" gained new meanings in this period that referred to a new perception of reality when "social distinctions between men and women, imperialist and colonized, lord and servant were breaking down" (Matz, 2006: 215). There was a shift from the objective reality to the subjective reality in modernist literary works. Time and space became fragmented to represent reality as it was experienced by the characters narrated in the modernist novels. As a literary movement realism, which started to become clear after the 1850s, considered society superior to the individuals and stated that individuals were formed by their environment and had responsibilities to the society they live in (Becker, 1963: 7). Emerging as a literary movement at the beginning of the 19<sup>th</sup> century, romanticism was the outcome of the change in social and intellectual conditions that occurred after the French Revolution. Michael Ferber tries to make a general definition for the term romanticism as follows:

Romanticism was a European cultural movement, or set of kindred movements, which found in a symbolic and internalized romance plot was a European cultural movement a vehicle for exploring one's self and its relationship to others and to nature, which privileged the imagination as a faculty higher and more inclusive than reason, which sought solace in or reconciliation with the natural world... and which rebelled against the established canons of neoclassical aesthetics and against both aristocratic and bourgeois social and political norms in favour of values more individual, and emotional. (2010: 10-11)

As quoted above, Ferber describes a Romantic artist as a figure of imagination and emotion, observing his environment and transferring it into art in conformity with his liberal and emotional poetic view. The main purpose of romanticism was to break the strict rules of classicism and give importance to emotion and real creative power. In the context of modernism, realism, and romanticism, taking inspiration from their observations and even experiences, many writers produced war literature. Among the modernist writers who wrote novels about war are Stephen Crane and Ernest Hemingway, who are the subjects of this study.

Known as a novelist, a poet and short story author, Stephen Crane (1871-1900) was born into a well-educated family. When he turned sixteen, he already had several articles. When Crane, who had never been in a real war, went to Hudson River Institute, a military school, for a really short time, he met General Van Petten of the Battle of Chancellorsville (Pratt, 1939: 2).

### ***The Concept of War in The Red Badge of Courage and A Farewell to Arms***

Crane wrote many of his works in realist tradition. In his works, he dealt with war in many different areas. In realistic war scenes, he created antiheroes with all their weaknesses. Eric Solomon states that although these heroes exhibit traditional behaviours, Crane added elements of horror to his heroes and thus strengthened the form he created with these battle scenes in which he combined different elements (1972: 251). Crane got his literary reputation worldwide at the age of twenty-three thanks to his novel *The Red Badge of Courage* (1895) in which he describes a young soldier Henry Fleming's psychological development, and the brutal and harsh atmosphere of war.

Being awarded Pulitzer Prize and Nobel Prize in Literature as a writer of novels, essays and short stories, Ernest Hemingway (1899-1961) was born into a well-known and respected family in Oak Park. He was influenced by Oak Park virtues of heroism and patriotism, and he also attended in physical activities such as boxing and skiing. He went to Europe during the First World War to participate in the army but he was rejected for his weak eyes. Then, he joined voluntarily the Red Cross as an ambulance driver for the army during the war. However, due to an injury in his leg, he left his work (Goodheart, 2010: 8). His military service experience influenced not only his life but also his literary career. At the age of sixty-two, he entered a clinic due to hypertension, depression, and paranoia, and he received electroshock therapy. After attempting two suicides, he killed himself with a shotgun at his home. In his works, he combines reality with imagination. He creates heroes who represent the principles of courage and honour in a world of hardship, chaos, and severity. In his well-known novel *A Farewell to Arms* (1929), Hemingway deals with the impacts of the First World War on individual's moral and political awareness. As Michael Reynolds expresses, "the book is not an only a biographical novel but also a researched novel as Hemingway used second-hand stories, newspaper accounts, as well as history and second-hand experiences as a specific source for the novel" (1976: 154).

Wars enabled the concepts of patriotism, nationalism and heroism to prevail in the war novel genre. *The Red Badge of Courage* (1895) by Stephen Crane and *A Farewell to Arms* (1929) by Ernest Hemingway are studied in terms of human nature, realism and romanticism in order to demonstrate the effects of the brutal and harsh atmosphere of war on human beings.

#### **STEPHEN CRANE'S *THE RED BADGE OF COURAGE***

*The Red Badge of Courage* focuses on experiences, feelings and thoughts of a young soldier, the protagonist Henry Fleming, during his first engaging with battle. Henry, who was a

poor villager, had a romantic idea about war and he was a volunteer to go to war because “he was about to mingle in one of those great affairs of the earth” (Crane, 2011: 3). According to him, being a soldier meant to be a hero. Thus, Henry felt external impulse to be a soldier: “Henry thinks of heroism in terms of a crown beginning in the first chapter when his romantic concept of war is linked with his thought images of heavy crowns and high castles” (Binder, 1978: 14). Henry thought that the sole way to testify himself was to go into the blaze. The thunder of the warfare was easily heard from a long distance and when his regiment was ordered to march into the front, Henry saw the dead body of a soldier covered with ants and started to question himself: “He told himself that he was not formed for a soldier” (Crane, 2011: 3). He began to give up his dreams of being an honourable soldier, but he tried not to show his fear. When he saw the flashes of the rifles and his friend feared that he would not be able to survive, “he ran like a rabbit” (Crane, 2011: 47) in the middle of the war back to the forest without any shame. The simile “rabbit” is considered to be the implication of cowardice. Henry’s thoughts and feeling about his new sight of the war is revealed: “The battle was like the grinding of an immense and terrible machine to him” (Crane, 2011: 59). When he experienced the reality of war, he was shocked and escaped the battlefield like a coward. Wayne C. Miller claims as follows:

Stephen Crane, in *The Red Badge of Courage*, is the first American novelist to present war as chaotic and absurd, an experience without meaning: he is the first to present the plight of the average man amidst such circumstances; and he is the first to debunk the conception of traditional heroism. (1970: 81)

Crane makes people question the moral dimension of warfare in the war novel genre. Crane creates realistically a description of the battlefield and deals with the issues of fear and courage. The protagonist Henry Fleming escapes the war because he follows his instinct. There is also irony because those who go voluntarily to war are shocked when they come face to face with the reality of war. Reality is harsh and it is very different from what a person thinks is real. Therefore, romanticism clashes with realism. Man who acts in accordance with his will acts also in accordance with his instinct. In the forest, Henry met another regiment which was full of wounded and dead soldiers. He referred to their wounds as “the red badge of courage” (Crane, 2011: 63) because their wounds were the symbols of their courage of which he lacked. Furthermore, he witnessed the death of his friend. The destruction of war is shown through the corpses in the forest.



### ***The Concept of War in The Red Badge of Courage and A Farewell to Arms***

When Henry met one of the blue regiments that were retreating from the front and asked one of the soldiers what was happening, the soldier, who was in a hurry, hit Henry on his head with his rifle and ran away. Henry was wounded by a soldier in the forest due to his curiosity; however, other soldiers considered Henry a hero because of his wound. In this sense, the red badge is used as a metaphor to imply the wounds that a soldier received. “Upon this highly ironic red badge, Henry builds his courage” (Dillingham, 1963: 196). At this point, he gave up his selfishness and acted honestly in order to deserve to be a hero. The corpses that he saw in the forest became a symbol of psychological awakening. There is a passage from youth to maturity and from romanticism to realism. Henry thought everyone in the battle was dehumanized and turned into machines. Therefore, he used the adjective “mighty blue machine” for the soldiers in his regiment (Crane, 2011: 79). Henry had no idea about his rifle’s power and destructive sides: “His fingers twined nervously about his rifle. He wished that it was an engine of annihilating power” (Crane, 2011: 112). Although he tried to look as a real hero, the narrator implied that it was only an “illusion” (Crane, 2011: 115): “Henry lives his romantic adventure in a realist setting that is incompatible with his illusions” (Jones, 1976: 26). When Henry fought well and carried the flag up front in the next battlefield, his friends and the lieutenant praised him: “Ahem! Ahem! He is, indeed, a very good man t’ have, ahem! He kep’ th’ flag ‘way t’ th’ front. I saw ‘im. He’s a good un’, ses th’ colonel” (Crane, 2011: 141). Warren D. Anderson states that “such heroism is a respected quality among Fleming’s officers and fellow-soldiers, despite the unpretentious language they use to describe it” (1964: 84). Henry and the soldiers in the regiment fought in the last battle of the novel with a group of soldier behind a fence, won the battle and captured the fence and the soldiers behind it. It turned out that both sides of the war were brothers. “They spoke of battles and conditions. There was an acute interest in all their faces during this exchange of viewpoints. It seemed a great satisfaction to hear voices from where all had been darkness and speculation” (Crane, 2011: 153). Henry himself was quietly proud of what he had achieved and felt that his experience had made him a man, ready to face the world: “He felt a quiet manhood, non-assertive, but of sturdy and strong blood. [...] He had been to touch the great death, and found that, after all, it was but the great death. He was a man” (Crane, 2011: 159). In this sense, the negative concepts like death or blood judge manhood, and masculine features are considered to be very important for military service.

### ERNEST HEMINGWAY'S *A FAREWELL TO ARMS*

*A Farewell to Arms* maps the psychological complexity of its protagonist Frederic Henry who serves voluntarily as an ambulance driver for the Italian army during the First World War. Frederic served for abstract values of freedom, equality, and democracy. He did not know the severity in the war till he experienced its distress. The novel's introductory paragraph, which is about nature, foreshadows war through mentioning the troops and portrays a contrast between peace of nature and the destruction of war:

The trunks of the trees too were dusty and the leaves fell early that year and we saw the troops marching along the road and the dust rising and leaves, stirred by the breeze, falling and the soldiers marching and afterwards the road bare and white except for the leaves. (Hemingway, 2004: 3)

"The leaves fell early that year" means that young people will die early due to war. Nature is pure and the word "dust" means that nature gets dirty likewise those who involve in war get also dirty. The beginning of the novel also mocks death: "At the start of the winter came the permanent rain and with the rain came the cholera. But it was checked and in the end only seven thousand died of it in the army" (Hemingway, 2004: 4). The death of seven thousand people in the army due to cholera is narrated through only one sentence in order to show the meaninglessness of war that destroys individual life. Through cholera, Hemingway demonstrates that shortcoming of mankind leads to destruction of people, reflecting the violence and corruption of war:

World War I brought with it a great epidemic. In every European country, soldiers and officers were returning from the trenches with limps, loss of voice, paralyzed limbs, headaches, amnesia, incapacitating insomnia, and emotional distress. By the end of the war, 80.000 men with shell shock and war neurosis had sought medical health. (Showalter, 1997: 72)

When Frederic and his friend were sent to deliver cars to a savaged area, they heard the sounds of explosions and were directly affected by the bombardment. While his friends died, Frederic was severely injured. When Frederic was sent to a field hospital to recover, one of his friends visited him:

'Because you are gravely wounded. They say if you can prove you did any heroic act you can get the silver. Otherwise it will be the bronze. Tell me exactly what happened. Did you do any heroic act?' 'No,' I said. 'I was blown up while we were eating cheese.' (Hemingway, 2004: 59)

The only necessity to be blessed as a war hero is to be wounded. Therefore, war heroes receive awards of medals both to maintain the enthusiasm and to materialise soldiers' courage.

### ***The Concept of War in The Red Badge of Courage and A Farewell to Arms***

However, Frederic expressed that he was wounded while he was eating cheese. “The novel powerfully implies that the traditional heroism of battle is no longer available as a secure source of masculine identity” (Hatten, 1993: 83). Many men attend military service to testify their masculinity. Medals are symbols of courage. Frederic did not believe in heroism in war because the war was filled with violence and horror which caused his friend to die and himself to get injured. His experience at the front shows him the meaningless of abstract values which were associated with war.

At an American hospital in Milan, doctors told Frederic that they needed to wait for six months to operate his knee. However, Frederic objected: “I can’t wait six months to be operated on” (Hemingway, 2004: 89). This shows Frederic’s eagerness to pursue his military career. After the operation, the nurse Catherine Barkley took care of him. The dialogue between Frederic and his nurse Catherine reflects the reality of war when Catherine told Frederic that her fiancé was blown all to bits. Hemingway implies impossibility for a hero’s romantic notions because the war creates a destructive world. As Susan Beegel states, Hemingway “asks the reader to look realistically at war and death and to abandon all romantic notions of them” (1990: 92). While being wounded, Frederic had a romantic relationship with Catherine at the hospital. His time with Catherine weakened the reality of war and leads to an illusion of safety that changes Frederic’s opinion about army.

The illusion that heroism of dying in war is glorious is spoiled when soldiers witness death of their friends and trench experience. Returning to the front after his surgery, Frederic also witnessed the destruction of this myth. Feeling less patriotic Frederic queried words of sacred, glory and sacrifice for military experience: “I had seen nothing sacred, and the things that were glorious had no glory and the sacrifices were like the stockyards at Chicago if nothing was done with the meat except to bury it” (Hemingway, 2004: 165). Frederic thought that the word “sacrifice” did not cover the death of young soldiers who were not treated as sacred bodies because they were buried like other people, and there was nothing magnificent in that process. This view expresses Frederic’s disappointment. Experiencing both civilian life and military life, Frederic re-joins the army with a sense of obligation. During the war, Frederic who portrayed himself as a man of duty shot one of the two sergeants who refused to free the ambulance which bogged down in the mud:

‘Halt,’ I said... ‘I order you to halt,’ I called. They went a little faster. I opened up my holster, took the pistol aimed at the one who had talked the most, and fired. I missed and they both started to run. I shot three times and dropped one. (Hemingway, 2004: 185)

Frederic who described himself as a man of duty went voluntarily to army due to the ideal of solidarity. The evil side of mankind appears in war and destroys the purity of mankind. That Frederic kills an innocent person shows the grim reality of war. Although Frederic works for Italian army, he was arrested by police while he was walking. The police arrested soldiers, questioned them and then shot them irrespectively of the answers given. This is the last step that demolishes Frederic’s belief and demonstrates the unpleasant reality of war. For something to be traumatic as Jenny Edkins states:

What we call trauma takes place when the very powers that we are convinced will protect us and give us security become our tormentors: when the community of which we considered ourselves members turns against us or when our family is no longer a source of refuge but a site of danger. (2003: 4)

Edkins implies that trauma includes disloyalty. Accordingly, trauma appears when the reason of the risk is a relied part. Likewise, as a soldier waging a fight for Italy, Frederic should have felt secure among the Italian soldiers, but his own army threatened him with death. Although he was following the instructions, he was charged with treachery. He became aware of not being in a safety place. Furthermore, his sense of confidence is disturbed, and his psychological health went into a decline. Frederic observed how other soldiers were questioned. Without caring about the reason of the soldier to walk away from his regiment, the questioners concentrated on the outcome and shot the soldier for walking away. Because of the irrational and brutal attitude of the police, Frederic rethought about the meaningless of honour and courage. Experiencing the irrationality and absurdity of war, Frederic decided to escape and dove into the river. Frederic looked ahead a new life with Catherine after the war. Frederic escaped the war in order to reunite with Catherine in Switzerland. This was the crossroads in his military service because he decided to interchange honour for his warless life. Although this decision can be speculated as an unethical one, Idelber Avelar quotes the idea of Carl von Clausewitz about war and ethics: “War is the culmination of politics in a brutal game of force. There may be a pragmatics of warfare but there may never be—except due to a tremendous irresponsibility—an ethics of war” (2004: 3). Avelar expresses that Clausewitz thought that war eliminated ethics.

### ***The Concept of War in The Red Badge of Courage and A Farewell to Arms***

Taking Clausewitz's view into consideration, Frederic's decision should not be considered unethical. Love outweighs any consideration for the emptiness of abstract ideals such as honour.

In Switzerland, Frederic and Catherine do not know anybody. "The love affair of Frederic and Catherine takes place only against the faceless, impersonal landscape of modern war, with hardly anyone around" (Gurko, 1968: 83). In a destructive and disordered world, Frederic and Catherine made a life based on love for themselves. The dialogue between Frederic and Catherine reveals Catherine's courage in a severe world. Catherine says to him, "I'm not going to die now, darling. I'm past where I was going to die" (Hemingway, 2004: 282) As Sandra W. Spanier states, "Catherine Barkley not only is a strong and fully realized character, she is the one character in this novel who exemplifies in the widest range the controls of honour and courage, the grace under pressure" (1985: 132). When Frederic's son was born, he stated that he was not affected: "I had no feeling for him. He did not seem to have anything to do with me. I felt no feeling of fatherhood" (Hemingway, 2004: 287). He was deprived of fatherhood's feeling because the war had frozen his feelings. After seeing many deaths, he did not have any sources to rejoice over having a child in an unsteady world. Wartime and post-war destroy the possibility of stability: "The period following the Great War is portrayed as the end of Victorian certainties. Society was less secure. World-wide economic depression and labour unrest undermined men's roles as breadwinners" (Burke, 1996: 14). Though being away from the war zone, Frederic was conscious of the continuation of the war which did not allow any chance of a happy life. Hemingway narrates Catherine's life in detail to show the importance of individual life. Catherine's submission to domesticity such as maintaining a home and filling it with children makes her more archetypal than real. Frederic learned to have a baby boy just after he had lost his belief in war and his heroic ideals. At the end, Catherine, who delivered a stillborn baby boy, died of a hemorrhage.

After losing Catherine who was the sole motivation for his life, Frederic was detached from life as he noticed that his every attempt to reconstruct his manhood was futile from the very beginning. The biological trap caught Catherine when her baby was born dead and then she died of hemorrhage. To overcome his sorrow, Frederic needed to tell his feelings to other people. "People often find themselves telling the story of their loss over and over, which is one way that our minds deal with trauma. It is a way of denying the pain while trying to accept the reality of the loss" (Kübler-Ross & Kessler, 2007: 10). Frederic who was disappointed by war and his love

of Catherine Barkley can overcome the great loss by forgetting although the expectancy of oblivion is also hurting.

## CONCLUSION

The two destructive and bloody world wars in the twentieth century resulted in the deaths of fifty-five million people, millions of disabled people, and destruction of the values such as freedom, democracy and equality. The two wars caused important changes in the world of arts and ideas, created their own literature, and as a result, many writers produced war literature. Among the modernist writers who wrote novels about war are Stephen Crane and Ernest Hemingway, who are the subjects of this study.

Stephen Crane's *The Red Badge of Courage* is a realist narrative of warfare and the study of human nature, romanticism and realism. Crane describes a young soldier Henry Fleming's psychological development, and the brutal and harsh atmosphere of war. In the novel, thesis-antithesis is shown such as idealism-instinction, romanticism-realism, and cowardice-courage. Crane does not idealize any of them because all of them are parts of human nature. Crane is optimistic about human nature and expresses the glorification of heroic ideal because he supports fighting for an ideal.

Ernest Hemingway's *A Farewell to Arms* is about Frederic who does not know the severity in war and serves for abstract values of courage and heroism in Italian army. Hemingway expresses the irony of bloody war in terms of abstract values of heroism and courage. Frederic did not believe in heroism in war because the war was filled with violence and horror that got his friend died and himself injured while eating cheese. This reflects the cruelty, immorality and chaos of war. Hemingway shows that war causes a destructive world in which one's fiancée is blown all to bits and thus, there is no opportunity for a hero's romantic notions. Although Frederic entered into a romantic relationship with Catherine, he returned to the front and killed an innocent person, showing that the evil side of mankind appears in war and destroys the purity of mankind. Because of the irrational and brutal attitude of the police, Frederic rethought of the meaningless of honour and courage. Frederic escaped the war in order to reunite with Catherine in Switzerland because he begins to believe in peace, humanity, and love. However, Frederic who was disappointed by war and his love of Catherine Barkley can overcome the great loss by forgetting although the expectancy of oblivion is also hurting. In this novel, reality clashes with

***The Concept of War in The Red Badge of Courage and A Farewell to Arms***

romanticism because Hemingway suggests that war is the dark side of a world that refuses to preserve true love.

Consequently, Crane and Hemingway deal with human nature, romanticism and realism. Although the characters are volunteers for war due to abstract values of courage and heroism, they cannot bear the harsh reality of war when they experience it. This study demonstrates the effects of the brutal and harsh atmosphere of war on human beings.

## REFERENCES

- Anderson, W. D. (1964). Homer and Stephen Crane. *Nineteenth Century Fiction* 19(1), 77-86. <https://www.jstor.org/stable/2932789>
- Avelar, I. (2004). *The Letter of Violence Essays on Narrative, Ethics, and Politics*. New York: Palgrave Macmillan.
- Beegel, S. (1988). *Hemingway's Neglected Short Fiction*. Michigan: UMI Research Press.
- Becker, G. J. (1963). *Documents of Modern Literary Realism*. New Jersey: Princeton.
- Binder, H. (1978). *The Red Badge of Courage Nobody Knows*. *Studies in the Novel* 10(1), 9-47. <https://www.jstor.org/stable/29531900>
- Bradbury, M. (1983). London 1890-1920. In M. Bradbury and J. McFarlane (Eds.), *Modernism 1890-1930* (pp. 172-190). London: Penguin.
- Burke, J. (1996). *Dismembering the Male: Men's Bodies, Britain and the Great War*. Chicago: University of Chicago Press.
- Crane, S. (2011). *The Red Badge of Courage*. London: Harper Press.
- Dillingham, W. B. (1963). Insensibility in *the Red Badge of Courage*. *College English* 25(3), 194-198. <https://www.jstor.org/stable/373687>
- Edkins, J. (2003). *Trauma and the Memory of Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ferber, M. (2010). *Romanticism: A Very Short Introduction*. New York: Oxford UP.
- Goodheart, E. (2010). *Critical Insights, Ernest Hemingway*. Pasadena, CA: Salem Press.
- Gurko, L. (1968). *Ernest Hemingway and the Pursuit of Heroism*. New York: Thomas Y. Crowell Company.
- Hatten, C. (1993). The Crisis of Masculinity, Reified Desire, and Catherine Barkley in *A Farewell to Arms*. *Journal of the History of Sexuality*, 4(1), 76-98. <https://www.jstor.org/stable/3704180>
- Hemingway, E. (2004). *A Farewell to Arms*. London: Arrow Books.
- Heyman, N. M. (1997). *World War I*. London: Greenwood Press.
- Jones, P. G. (1976). *War and the Novelist*. Columbia: University of Missouri Press, 1976.
- Kübler-Ross, E. and Kessler, D. (2007). *On Grief and Grieving: Finding the Meaning of Grief Through the Five Stages of Loss*. New York: Scribner.
- Lauter, P. (2014). *The Concise Heath Anthology of American Literature 1865 to the Present*. Boston: Wadsworth Cengage Learning.



***The Concept of War in The Red Badge of Courage and A Farewell to Arms***

- Lyon, B. (1974). *A History of the Western World*. Chicago: Rand Mc. Nelly College Publishing.
- Matz, J. (2006). The Novel. In D. Bradshaw and K. J.H. Dettmar (Eds.), *A Companion to Modernist Literature and Culture* (pp. 215-226). Oxford: Blackwell.
- Miller, W. C. (1970). *An Armed America*. New York: New York University Press.
- Pratt, L. U. (1939). A Possible Source of *the Red Badge of Courage*. *American Literature* 11(1), 1-10. <https://www.jstor.org/stable/2920690>
- Reynolds, M. S. (1976). *Hemingway's First War: The Making of A Farewell to Arms*. New York: Basil Blackwell Press.
- Showalter, E. (1997). *Hystorie: Hysterical Epidemics and Modern Culture*. New York: Columbia University Press.
- Solomon, E. (1972). Parody and Realism in Stephen Crane's Fiction. In T. A. Gullason (Ed.), *Stephen Crane's Career: Perspective and Evaluations*. New York: New York University Press.
- Spanier, S. W. (1985). Catherine Barkley and the Hemingway Code: Rituel and Survival in *A Farewell to Arms*. In H. Bloom (Ed.), *Modern Critical Views* (pp.131-140). New York: Chelsea House Publishers.
- Wallace, J. (2007). Modernists on the Art of Fiction. In M. Shiach (Ed.), *The Cambridge Companion to the Modernist Novel* (pp. 15-31). Cambridge: Cambridge University Press.

**Künye:** (Araştırma makalesi) Caduk, Mahmut (2022). “Nâsır-ı Hüsrev Divanı'nda Şiir ve Şair”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*,

C.4/2, s.191-208. DOI:10.55036/ufced.1202491

**NÂSIR-I HÜSREV DİVANI'NDA ŞİİR VE ŞAİR**  
**POETRY AND POET IN THE DIVAN OF NASER KHOSROW**

**Mahmut CADUK**

*Arş. Gör. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Ankara-TÜRKİYE, [mcaduk@ybu.edu.tr](mailto:mcaduk@ybu.edu.tr). Orcid: 0000-0002-3470-0510.*

**Öz**

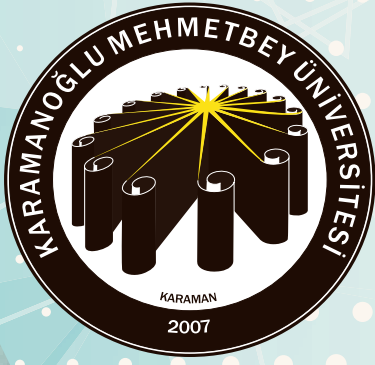
Fars şiiri, İran'da İslam fetihlerinden sonra VII. yüzyılda yeni bir sürece adım atmıştır. Bu dönemde birçok nazım türü Arap edebiyatından Fars edebiyatına geçse de daha çok kaside nazım türü revaç bulmuştur. İranlı hükümdarlar ve vezirler, kendilerini halk nezdinde ve siyasal zeminde tanıtmaları için saraylarında şairler bulundurmışlardır. Kaside, Rûdekî, Dakîkî gibi şairlerle Sâmânîler devrinde olgunluğunun zirvesine erişmiştir. Sâmânîler sonrası dönemde kaside, Gazneliler Devleti'nin en meşhur hükümdarı Gazneli Mahmûd'un şairlere sunduğu büyük desteklerle gelişimini sürdürmüştür. Bu dönemde kasidelerin konuları da çeşitlilik arz etmeye başlamış ve dönemin ilmî meseleleri de kasidelerin mazmunları arasına girmeye başlamıştır. Bu devrin önemli kaside şairlerinden biri olan Nâsır-ı Hüsrev de kasidelerinde dinî, felsefî ve ilmî konuları öne çıkaran bir şair olmuştur. Dahası o, kasidelerinde kendi şiir anlayışına yer vermiş; şairliğe ve şairlere dair düşünceler ortaya koymuştur. Nâsır-ı Hüsrev, saray şairlerine yönelik olumsuz bir tutum da sergilemiş, onlara dönük suçlamalarda bulunmuştur. Ayrıca o, gazel tarzında şiirler söyleyen şairleri de tenkit etmiştir. Bu çalışmada Nâsır'ın şiir anlayışı incelenerek gerek çağdaşı gerek önceki dönemlerde yaşayan şairlere bakışı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

**Anahtar kelimeler:** Nasır-ı Hüsrev, Kaside, Divan, Şairler.

**Abstract**

Persian poetry has stepped to a new process in the 7th century after the Islamic conquests in Iran. In this period, although many verse genres passed from Arabic literature to Persian literature, genres of ode verses became more popular. Iranian rulers and viziers had poets in their palaces to promote themselves before the public and on the political ground. With poets such as Rudaki and Dakîkî, the ode reached the peak of its maturity during the Samanid era. In the post-Samanid period, the ode continued its development with the great support of the most famous ruler of the Ghaznavid State, Mahmud of Ghazni, to the poets. In this period, the subjects of the odes began to vary, and the scientific issues of the period began to be among the subjects of the odes. Naser Khosrow, one of the important ode poets of this period, also became a poet who emphasized religious, philosophical, and scientific issues in his odes. Moreover, he included his own understanding of poetry in his odes and put forward thoughts about poetry and poets. Naser Khosrow also displayed a negative attitude towards the palace poets and made accusations against them. He also criticized the poets who read poems in the style of ghazal. In this study, Naser Khosrow's understanding of poetry will be examined and his view of poets living in both his contemporary and previous periods will be tried to be revealed.

**Keywords:** Naser Khosrow, Ode, Divan, Poets.



**KARAMANOĞLU MEHMETBEY**  
**ÜNİVERSİTESİ**

**ULUSLARARASI**  
**FİLOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ**

**INTERNATIONAL JOURNAL OF**  
**PHILOLOGY and TRANSLATION STUDIES**

**MAKALE BİLGİLERİ**  
**ARTICLE INFO**

**Geliş Tarihi / Submission Date**  
10.11.2022

**Rapor tarihleri / Report Dates**  
Hakem/Reviewer 1 - 02.12.2022  
Hakem/Reviewer 2 - 17.12.2022

**Kabul Tarihi / Admission Date**  
21.12.2022

**e-ISSN**  
**2687-5586**

## GİRİŞ

Fars şiiri, Arap edebiyatından aruz vezni ve kafiye sistemini almasıyla birlikte pek çok şiir türünü de almıştır. Bu şiir türleri arasında kaside, mesnevî, gazel, kıta, rubâî, terciibend, terkebîbend türleri bulunmaktadır. Ancak ilk dönemlerde kaside nazım şekli daha çok ilgi görmüştür (Örs, 2010, s. 154-155). Arapça “kşd” kökünden türeyen kaside, “kastetmek, azmetmek, bir şeye doğru yönelmek” manalarına gelmektedir. Terim anlamı olarak kaside “belli bir amaçla söylenmiş, üzerinde düşünülmüş, gözden geçirilmiş şiir” demektir. Bir görüşe göre gerek mana gerek vezin bakımından gözden geçirilip düzeltildiği, ayrıca belli bir maksatla söylendiği için bu şiir türüne bu ad verilmiştir. Bazı şarkiyatçılara göre ise kaside, “kasıt ve garaz” manasıyla ilgili olup “dilenme ve bağış talep etme şiiri” anlamındadır. Bu görüş, kasidenin sonraki dönemlerde saraya intisap eden şairlerin şiir yazma karşılığında maddi karşılık almaları esas alınarak ileri sürülmektedir. Ancak kaside nazım şeklini ilk ortaya koyan kimselerin Mühelhil b. Rebia, İmruülkays b. Hucr gibi sosyal bakımdan toplumun üst sınıflarından olan kimseler olduğu düşünüldüğünde söz konusu iddianın çürük bir temel üzerine oturtulduğu anlaşılmaktadır (Elmalı, 2001, s. 562-564).

Kaside ve diğer nazım türlerinin Fars edebiyatına geçişinin akabinde İranlı hükümdarlar, vezirler ve emirler, kendilerini etrafa tanıtmak amacıyla Emevî ve Abbasî hükümdarları gibi saraylarında şairler bulundurmışlardır. Tâhirîler ve Saffarîler ile başlayan sarayda şair bulundurma geleneği, Sâmânîler döneminde devam etmiş, Gazneliler Devleti'nin meşhur hükümdarı Gazneli Mahmûd'un şairlere verdiği büyük desteklerle birlikte altın çağını yaşamıştır. Bu dönemde saray şairleri, devlet büyüklerini övmek amacıyla çoğunlukla kaside nazım türünde şiirler yazmışlardır. Farsça kasideler ilk zamanlarda konuları bakımından çeşitlilik arz etmese de sonraları bu durum değişmiş, pek çok ilmî, felsefî ve dinî konu kasidelerin mazmununu oluşturmaya başlamıştır (Vanlıoğlu, 2011, s. 564 ; Gulâmırzâyî, 1387hş., s. 44-50).

Kasidelerinde felsefî ve dinî konuları işleyen şairlerden biri de Nâsır-ı Hüsrev'dir. Önceleri Gazneliler ve Selçuklu saraylarında kâtip olarak görev alan şair, uzun bir yolculuk sürecinin duraklarından biri olan Mısır'da İsmâilî mezhebini seçmiş ve bu mezhebin davetçisi anlamına gelen “dai” payesini almıştır. Horasan bölgesine geri dönen Nâsır, yaklaşık olarak on bin beyitten oluşan divanını burada kaleme almıştır (Azamat, 2006, s. 395-397 ; Zerrînkûb, 1371hş., s. 41). Nâsır, divanında saray şairlerini eleştirmiş ve onlara küçümseyici bir nazarla bakmıştır.

Nâsır'ın şairlere yönelik bir diğer tenkidi gazeller sebebiyledir. Fars edebiyatında gazelin bağımsız bir şiir türü olarak var olması zaman içerisinde gerçekleşmiştir. Bağımsız bir tür olarak

gazelin ortaya çıkışından önce şairler, kasidelerine ölçü ve uyak bakımından uyumlu tegazzüller eklemişlerdir. Tegazzüller de konuları bakımından gazeller gibi aşk, şarap, âşık, maşuk gibi konuların işlendiği şiirlerdir (İpekten, 1996, s. 440-442). Nâsır, yazdığı şiirlerde gazel yazan şairleri tenkit etmiştir (Şemîsâ, 1394hş., s. 59 ;).

Bu çalışmada öncelikle Nâsır'ın şiir anlayışı değerlendirilecektir. Bu amaçla şairin kendi şiirinden söz ettiği beyitler ele alınacak; söz konusu beyitlerden yola çıkılarak onun şiire ve şairliğe yüklediği anlam ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmada ayrıca şairin divanında saray şairlerine yönelik getirdiği tenkitler, bunun yanı sıra kasidelerinde tegazzüllere yer veren şairlere yönelik eleştirileri de incelenecektir.

### 1. Nâsır-ı Hüsrev'in Şiir Anlayışı

Pek çok şair gibi Nâsır-ı Hüsrev de divanında şiir anlayışını ortaya koyacak cümleler sarf etmekten geri durmamıştır. Şair, çoğunlukla iyi bir şair olduğunu vurguladığı beyitlerde şiirin nasıl olması gerektiğinden, ne amaçla yazılması gerektiğinden söz eder.

Nâsır'ın şiirlerinde dikkat çeken en önemli hususlardan biri de çeşitli ilmî konuları şiirlerinde işlemesidir. Muhatabını bir hasta kendisini ise tabip olarak gören şair, hastasının ilacının ilim olduğu halde onun bundan kaçmakta olduğunu söyler. Kendisinin ilacını alan kimselerin toplum içerisinde yaydıkları koku ile tanınacağını belirten şair, şiirinin güzel vezinli olmasının yanında manevi bakımdan da güzel olduğunu ifade ederek şiirinin ilim ve maneviyat ile bezendiğini söyler:

تو گریزنده و رمنده روز و شب زین داروی	داروت علم است، علم حق به سوی من، ولیک
گویدت تو بر طریق ناصرین خسروی	هر که بوی داروی من یابد از تو بی‌گمان
نظم خوب و وزن عذب و لفظ خوش و معنوی	شعر حجت بایدت خواندن همی گرت آرزوست

*“Bana göre senin ilacın ilimdir ancak sen gece gündüz bu ilaçtan firar edip kaçmaktasın.*

*Benim ilacımın kokusunu senden alan kimse, mutlaka sana “sen Nâsır bin Hüsrev'in yolundasın” der.*

*Eğer iyi bir nazım, güzel bir vezin, hoş ve manevi söz arzu ediyorsan senin hüccetin şiirini okuman gerekir”* (Hüsrev, 1407, s. 346-347).

Şair, şiir kavramını andığı pek çok yerde İsmâîlî mezhebindeki konumuna da atıfta bulunur. Nâsır, şiirlerinde “hüccet” payesini kullanır. “Hüccet” İsmâîlîlikte, bu mezhebin temsilcisi konumunda bulunan kimselere verilen bir sıfattır. Arapça bir kelime olan hüccet, lügatte kanıt

anlamına gelmektedir (Üzüm, 1998, s. 451-452). Şair, üstlendiği görev olan “hüccet” makamı ile kanıt anlamındaki “hüccet” kelimesini aynı beyitte kullanır ve hüccetin şiirinin iyi manalar ve sağlam hüccetler (kanıtlar) içerdiğini ifade eder:

شعر حجت بدیل حجت‌دار  
پر ز معنی خوب و لفظ جزیل

*Hüccetin şiirini, iyi manalı ve sağlam sözlü hüccet (kanıt) olarak kabul et* (Hüsrev, 1407, s. 124).

Nâsır, doğru din yorumu için de şiirinin okunması gerektiğini söyler. O, din için kaygı duyan kimselerin, kendisinin “zühd” (takva, dünyadan el etek çekme) içerikli şiirlerini okuması gerektiğini tavsiye eder:

اگر ت اندوه دین است، ای برادر، شعر حجت خوان  
که شعر زهد او از جانت این اندوه بگسارد  
تو ای کشته جهالت سوی او شو تا شوی زنده  
که از جهل تو حجت سوی تو آمد نمی‌یارد

*Eğer sen din için endişe ediyorsan, ey kardeş! Hüccetin şiirini oku! Çünkü onun “zühd” (içerikli) şiiri senin ruhundan bu sıkıntıyı giderir.*

*Sen ey cehaletin öldürdüğü kimse! Ona doğru git ki dirilesin! Zira o, cehaletin yüzünden sana doğru gelemiyor* (Hüsrev, 1407, s. 204).

Nâsır, şiirlerini Hz. Davûd’a verilen kutsal kitap Zebûr’a benzeter. Şair, şiirlerinin hikmet ile dolu olması bakımından Zebûr’u andırdığını, bu nedenle ezberlenmesi gerektiğini ifade eder:

ای پسر، شعر حجت از برکن  
که پر از حکمت است همچو زبور

*Ey oğul! Hüccetin şiirini ezberle çünkü Zebûr gibi hikmet ile doludur* (Hüsrev, 1407, s. 78).

Nâsır, sahip olduğu ilim ile şiir arasında da bağ kurar. O, toplumdaki pek çok karanlık çehre gibi kendisinin de ilimden uzak kaldığını ancak Hz. Ali’ye bağlılığının ardından sahip olduğu ilim ile yüzünün aydınlandığını ifade eder:

تا نبودم من به حیدر متصل  
علم حق با من نمی‌کرد اتصال  
همچو این تاریک رویان روی من  
تیره بود و تار بام و بی‌صقال  
چون به من بر تافت نور علم او  
روی دین را خالم اکنون، خوب خال  
شعر من بر علم من برهان بس است  
جان فزای و پاک چون آب زلال

*Ben Haydar’a bağlanmadan önce hakkın ilmi benimle bağ kurmuyordu.*

*Bu karanlık yüzlüler gibi benim de yüzüm siyah, zifiri karanlık ve nursuz idi.*

*Onun ilminin nuru bende parlayınca bugün dinin (güzel) yüzüne “ben”im, güzel bir ben!*

*Benim şiirim benim ilmime kâfi delildir; (şiirim) hayat veren, berrak su gibi tertemizdir* (Hüsrev, 1407, s. 74).

Nâsır-ı Hüsrev, şiiriyle tefekkürü arasında da bir bağ kurar. Yalnızlığın kötü bir dosttan evla olduğunu belirten şair, gönlünün söz ambarı olduğunu, bu ambarın hazinedarının kendisinin tefekkürü olduğunu ifade ettikten sonra bu tefekkürün neticelerini şiirlerine yansıttığını ifade ederek şiirlerinin ilim ve düşüncenin bir neticesi olarak ortaya çıktığını dile getirir:

یار تو را بس دل هشیار خویش	تنها بسیار به از یار بد
زیر نکو پند به خروار خویش	مرد خردمند مرا خفته کرد
فکرت من خازن انبار خویش	چون دلم انبار سخن شد بس است
بی عدد و مر در اشعار خویش	در همی نظم کنم لاجرم

*Yalnızlık kötü dosttan daha iyidir. Dost olarak sana uyanık kalbin yeter.*

*Akıllı adam, bir yük iyi nasihatinin altında beni teskin etti.*

*Gönlüm söz ambarı olduğu için benim tefekkürüm ambarımın hazinedarı (olarak) yeter bana!*

*Kuşkusuz şiirlerimde sayısız ve hesapsız nazım ile onları çıkarıyorum* (Hüsrev, 1407, s. 179).

Nâsır, şiirlerinin yer aldığı divanının önemini anlatmak amacıyla bir tasvir sunar. O, divanının içinde bir mektubun olduğunu, bunun saraydaki ileri gelen kimselerin önünde okunması gereken bir mektup olduğunu ifade ettikten sonra divanının içinde Kur'an'dan ayetlerin yanı sıra kendisinin lakabı olan hüccetin şiirinin olduğunu belirterek şiirlerinin hakikati haber veren mektuplar hükmünde olduğunu dile getirir:

بخوان دیوان من بر جمع دیوان	مرا دیوان چو درج در از آن است
دل دیوان بسنبد همچو پیکان	که آیات قران و شعر حجت
تو را سجده کند خندان و گریان	چو شعر من بخوانی دوست و دشمن

*Benim divanım, içinde mektup olan bir divan gibidir. (Padişahın) divanlarının yanında benim divanımı oku!*

*Çünkü Kur'an ayetleri ve hüccetin şiirleri divanın tam kalbine bir peykân gibi yerleşmiştir.*

*Dosta, düşmana benim şiirimi okursan ağlayarak, gülerek sana secde ederler* (Hüsrev, 1407, s. 109)

Şair, şiiriyle tabiat unsurları arasında da bir ilişki kurar. O, bunu yaparken şiirinin özelliklerini de gözler önüne serer. Nâsır'a göre şiirde tekrarın olmasında herhangi bir sakınca yoktur. Allah'ın yarattığı tabiatı var olan birçok şeyin her yıl yeniden var olması gibi güzel olan şiirin tekrar edilmesinin de güzel olduğunu ifade eder:

نو نو سخن آری چو فراز آمدت آچار	آچار سخن چیست معانی و عبارت
زیرا که خوش آید سخن نغز به تکرار	در شعر ز تکرار سخن باک نباشد
با سیب و ترنج آمد و گوز و بهی و نار	آچار خدای است مزه و بوی خوش و رنگ
هر چند کزو پار همین آمد و پیرار	از تاک زر انگور نو امسال خوش آیدت

*Sözün tadı nedir? Manalar ve ibareler! Yeni yeni sözler getirirsin haz seni coşturduğunda.*

*Şiirde sözün tekrarından korku olmaz çünkü güzel sözün tekrarı da (kulağa) hoş gelir!*

*Tat, hoş koku ve renk, Allah'ın (yarattığı) lezzetlerdir; elma, narenci ile ceviz, ayva ve nar ile geldi.*

*Her ne kadar onun aynısı geçen yıl da iki yıl önce de gelmiş olsa da altın sarısı üzüm asması bu yıl da senin hoşuna gider* (Hüsrev, 1407, s. 377).

## 2. Divan'da Anılan Şairler

Nâsır-ı Hüsrev, divan hazırladığını açıkça belirttiği bir kasidesinde divanın hikmet içerdiğini, bununla iftihar ettiğini ifade eder. Bu kasidesinde şair, kendisini iki önemli şaire benzeter. Bu şairlerden biri İslamiyet öncesi cahiliye döneminin meşhur Arap şairi, İslam sonrası dönemde ise Müslüman olup Hz. Muhammed'i öven şiirler yazan Hassân bin Sâbit (Elmalı, 1997, s. 399-402) diğeri ise Sâmânîler Devleti'nin en önemli kaside şairlerinden Rûdekî'dir (Öztürk, 2008, s. 185-186). Şairin kendisini bu iki önemli kaside şairine benzetişi, söz konusu şairlerin şairlikte yetkinliğini ifade etmesi açısından ehemmiyet arz eder:

حکمت همی مرتب و دیوان کنم	این فخر بس مرا که به هر دو زبان
گه رودکی و گاهی حسان کنم	جان را ز بهر مدحت آل رسول

*Bu kıvanç yeter bana çünkü her iki dilde de hikmeti şiire döküp divan tertip ediyorum.*

*Ruhumu Âl-i Resûl'un övgüsü için kâh Rûdekî kâh Hassân (b. Sâbit) kılıyorum* (Hüsrev, 1407, s. 372).

Nâsır'ın divanında andığı şairlerden ikisi de Unsurî ve Cerîr'dir. Bu şairlerden Ebû'l-Kâsım Hasen b. Ahmed Unsurî-i Belhî, 961 yıllarında Horasan'da dünyaya gelmiştir. Unsurî, Gazneliler sarayında bulunup Gazneli Mahmûd'u övmek için kasideler yazmıştır. Kasidelerine çoğunlukla tegazzül ile başlayan Unsurî'nin şiirleri, kendisinden sonra gelen birçok şair gibi Nâsır'ı da etkilemiştir (Atalay, 2012, 162-163). Nâsır'ın andığı bir diğer şair ise Cerîr bin Atıyye'dir. 650 yılında doğduğu tahmin edilen Cerîr, Emevi halifelerine dönük beğenilen kasideler yazmıştır (Tüccar, 1993, s. 412-413). Her iki şairi aynı mısra içerisinde zikreden şair, kendisinin zorlu, karanlık bir yolda olduğunu ifade eder. O, bu karanlık yolda kendisini ışık saçan güneşe benzettikten sonra her iki âlemin padişahı olarak andığı Allah'ın kendisine Unsurî ve Cerîr'in mizacını verdiğini dile getirir. Şairin kendisini bu iki şaire benzetmesi, her iki şairi de şairlikte yetkin olarak gördüğünü göstermesi bakımından önemlidir:

به باریک و تاری ره مشکل اندر      چو خورشید روشن به خاطر منیرم  
نظام سخن را خداوند دو جهان      دل عنصری داد و طبع جریرم

*Daracık ve karanlık, zorlu yolda parlak güneş gibi ışık saçan zihinim (ben).*

*Her iki âlemin padişahı, sözün esasları için bana Unsurî'nin gönlünü ve Cerîr'in mizacını verdi (Hüsrev, 1407, s. 445).*

Nâsır'ın divanında andığı şairlerden biri de Ebû Ubâde el-Velîd b. Ubeyd b. Yahyâ et-Tâî'dir. Buhtürî olarak da bilinir. Buhtürî, Abbâsî dönemi kaside şairlerindedir. Buhtürî, Arap diline ve belagatine hakim bir şair olmakla ün kazanmıştır (Tüccar, 1992, s. 381-383). Şair, Buhtürî ve Unsurî'yi aynı mısradan anar ve kendisinin iki divanının bu iki şairin divanı kadar iyi olduğunu ifade eder:

نبیند که پیشش همی نظم و نثرم      چو دیبا کند کاغذ دفتری را؟  
بخوان هر دو دیوان من تا ببینی      یکی گشته با عنصری بحتری را

*O, defter kağıdını ipek yapan önünde (duran) benim nazmımı ve nesrimi görmez mi?*

*Unsurî ve Buhtürî ile bir olduğunu görmek için benim her iki divanımı da oku! (Hüsrev, 1407, s. 144).*

Nâsır, yukarıdaki beyitlerde övdüğü Unsurî için olumsuz ifadeler de kullanır. Şairin kurduğu ifadenin hem şair hem memduhu Gazneli Mahmûd için olumsuzluk içerdiği söylenebilir. Şair, tüm Müslümanlar için önemli simalar olan Ammâr bin Yâsir ve Ebû Zer gibi Hz. Muhammed'in yakın arkadaşlarının zühdüne sahip kimselerin Gazneli Mahmûd'u övmesinin mümkün



olmadığını, Unsurî gibi şairlerin züht ehli olmadıkları için mal, mülk elde etme hırsıyla methiye şiiri söylediklerini savunur:

به نظم اندر آری دروغی طمع را      دروغ است سرمایه مر کافری را  
پسنده است با زهد عمار و بوذر      کند مدح محمود مر عنصری را؟  
من آنم که در پای خوگان نریزم      مر این قیمتی در لفظ دری را

*Açgözlülük için yalanı nazma dönüştürüyorsun. Bir kâfir için sermaye yalandır.*

*Ammar ve Ebû Zer'in takvası ile Unsurî'nin Mahmûd'u methetmesi tasvip edilir mi?*

*Ben, Derî (Fars) dilini, bu kıymetli inciye aşağılık kimselerin ayağına sermeyen bir kimseyim!* (Hüsrev, 1407, s. 143).

Nâsır'ın divanında andığı bir diğer şair, Rü'be bin Accâc'tır. 685 yılında doğan Rü'be, Emevî halifelerini ve valilerini övmüştür (Er, 2008, s. 282-283). Şair, kendi şiirinin helal sihir olduğunu, duyması durumunda Rü'be'nin bile hayran kalacağını ifade ederek şiirini över:

نام سخن های من از نثر و نظم      چیست سوی دانا؟ سحر حلال  
گر شنودی همی اشعار من      گنگ شدی رؤبه و عجاج لال

*Nesir ve nazımdan benim sözlerimin adı bilgeye göre nedir? Helal sihir!*

*Benim şiirlerimi duyduysa (şair) Rü'be sükût etti, Accâc ise lal oldu* (Hüsrev, 1407, s. 347).

### **3. Şairlere Yönelik Tenkitler**

Nâsır-ı Hüsrev, divanının pek çok yerinde şiir anlayışını ortaya koyduğu gibi şairliğe dair görüşler de dile getirmiştir. O, kendisinin şiir anlayışına uyumlu bir şekilde şiirlerinde hikmeti esas almayan şairlere dönük eleştiriler sunar.

#### **3.1. Saray Şairlerine Yönelik Tenkitler**

Nâsır, saray şairlerine olumsuz bir tutum sergilemiştir. O, şiir karşılığında malî karşılık alanları, Farsçada “şiir satıcısı” anlamına gelen “şi'r-furûş” olarak sıfatlandırır. Şairin “şiir satıcısı” olarak muhatap aldığı şairler, Horasan bölgesi şairleridir. Ona göre bu şairler, şiir mazmunlarında hikmeti işlemek yerine zevk ve eğlenceyi konu alan “gazel fitnessi”nin peşine düşmüş kimseler olup emirleri methetme hırsıyla yanıp tutuşan kimselerdir. Bu şairler mal toplama hırsına düştükleri için hikmetin peşinde olmak onların mizacıyla uyum sağlamamaktadır. Develerin suya olan iştiaqları gibi bu şairlerin de mala mülke derin bir sevgi duyduklarını belirten Nâsır, onların yalancı kimseler olduklarını, dinî konularda fetva veren fakihler gibi onların da

riyakâr olduklarını, aldıkları ücretin rüşvet olduğunu ifade eder. Şair, padişah ve emirler için şiir yazan şairleri ve ücret karşılığında fetva veren fakihleri saray kapısında duran asaya benzetir:

این ژرف سخن‌های مرا گر شعرائید	ای شعرفروشان خراسان بشناسید
فتنه غزل و عاشق مدح امرائید؟	بر حکمت میری زچه یابید چو از حرص
تا از طمع مال شما پشت دوتائید	یکتا نشود حکمت مرطبع شما را
مانند ستوران سپس آب و گیائید	آب ار بشودتان به طمع باک ندارید
ای بیهده‌گویان که شما از فضلائید	دل‌تان خوش گردد به دروغی که بگوئید
تزویر گراندند شما اهل ریائید	گر راست بخواهید چو امروز فقیهان
جز کز خری و جهل چنین فتنه چرئید؟	ای امت بدبخت بر این زرق‌فروشان
طاعت به‌چه معنی و ز بهر چه نمائید	خواهم که بدانم که مر این بی‌خردان را
هرچند شما بی‌خطر ان اهل خطائید	زین بیش شما را سوی من نیست خطائی
بی‌رشوت هر یک ز شما خود فقہائید	چون حکم فقیهان نبود جز که به رشوت
چون مال ز یکدیگر بس خود برئید؟	این ظلم به دستوری از بهر چه باید
اندر خور حدند و شما اهل قفائید	از حکم الهی به چنین فعل بد ایشان
کز حبله مر ابلیس لعین را وزرائید	ای حیلت‌سازان جهلای علما نام
در وقت شما بند شریعت بگشائید	چون خصم سر کیسه رشوت بگشاید
نه آنچه بگوئید و نه هر چ آن بنمائید	هرگز نکنید و ندهید از حسد و مکر
مانند عصا مانده شب و روز به پائید	اندر طلب حکم و قضا بر در سلطان

*Ey Horasan'ın şiir satıcıları, şair iseniz benim bu derin (anlamlı) sözlerimi iyi anlayınız.*

*Yüce hikmet yerine neyi arıyorsunuz! Niçin hırsla gazel fitnesi ve padişahları methetme sevdasındasınız?*

*Hikmet, sizin fitratınızla bir (uyumlu) olmadığı için mal tamahı yüzünden sizler beli iki büklüm olanlarsınız!*

*Su, size doğru gelirse açgözlülükle korkmazsınız. Çünkü siz, develer gibi su ve bitki peşindedesiniz.*

*Söylediğiniz yalanlarla gönlünüz hoş olur. Ey boş konuşanlar, sizler mi erdemli kimselerdensiniz!*

*Doğrusunu isterseniz bugünün sözü süsleyen fakihleri gibi sizler de riya ehlisiniz!*

*Ey talihsiz ümmet! Bu eşeklik ve cehaletten başka şey satmayan gösterişçilere neden böyle fitnesiniz?*

*Bu akılsızlara ne amaçla ve niçin itaat edersiniz bilmek isterim.*

*Benim nezdimde bundan daha fazla bir kabahatiniz yok. Siz zararsız olsanız da hata ehlisiniz.*

*Fakihlerin hükmü rüşvetsiz verilmediği için rüşvetsiz (almasanız da) sizlerden her biri de fakihdir (sayılır).*

*Buyrukla yapılan bu zulmün sebebi nedir? Nasıl böyle birbirinizin malını gasp ediyorsunuz?*

*İlahi hükümle onlar bu kötü fiilleriyle hadde (cezaya) layıktır ve sizler boynu vurulanlara layıksınız.*

*Ey ulema denilen hilekâr cahil kimseler! Hile bakımından lanetli İblis'e yardımcılırsınız.*

*Eğer düşman rüşvet kesesinin ağzını açarsa o vakit sizler de şeriat bağlarını çözersiniz.*

*Söylediğiniz ve gösterdiğiniz şeyi kıskançlık ve hileyle yapmayın!*

*Hüküm ve kaza talebiyle sultanın kapısında asa gibi gece gündüz ayaktasınız! (Hüsrev, 1407, s. 447).*

Nâsır, yazdığı kasidelerinden birinde padişahların malına tamah etmediği için şiir söylemediğini ifade eder. O, padişahları övmek için şiir yazmak yerine Hz. Muhammed'i ve Ehl-i Beytini övdüğünü ve bunu hakikat için yaptığını dile getirir. Şair, padişahlarla arasına mesafe koyduğunu, saray şairi olmakla övünen ve padişahlarla iyi geçinen kimselerin kendisinin arkadaşı olamayacağını, kendisinin Sokrates ve Platon gibi hakikatten söz etmesi nedeniyle bu filozoflarla arkadaşlığa layık olduğunu söyler. Şair, devamla kendisinin İsmâilî mezhebin o dönem temsilcisi olan halife Mustansır'a bağlı olduğunu dile getirir:

از گفتن اشعار گنگ و لالم

من جز که به مدح رسول و آتش

به انگشت خرد گوش خود بمالم

با باد نگردم که من نه نالم

مر دیده بدخواه را خیالم

چون طمع بریدم ز مال شاهان

پس مدحت شاهان چرا سگالم؟

گر میل کند سوی هزل گوشم

جز راست نگویم میان خصمان

هنگام عدالت به خار خارد

سقراط و فلاطون سزد عیالم	چون من ز حقایق سخن گشایم
بر درگه سلطان من از رجالم	ای فخرکننده بدانکه گوئی
داده است نوید عطا ینالم	امروز تگینم بخواند و فردا
ننگ است مرا گر بود همالم	زان کеш تو خداوند می پسندی
حقا که گرفته است ازو ملالم	وان چیز که او را همی بجوئی
در شعر همی در ازان فتالم	بحر است مرا در ضمیر روشن
در باغ بلاغت بزبان شمالم	بر دشت فصاحت مطیر میغم
من خفته و آسوده در ظلالم	وانجا که بیاید تموز جاهل
افلاک بران داد گوشمالم	رفتم پس دنیا بسی ولیکن
پس همچو تو گم بوده در ضلالم	گر نیز غرور جهان بخرم
گر جز که ز فضلش بود سؤالم	ایزد مکنادم دعا اجابت
کم شد چو فزون شد شمار سالم	صد شکر خداوند را که آرم
معروف چو خورشید بر زوالم	در حب رسول خدا و آلم
گشته است مطرز پر مقالم	وز مدحت ایشان نگر که ایدون
محمود بدو شد چنین خصالم	مامور خداوند قصر و عصرم
چون دشمن بی دینش بد فعالم	مستصریم ور ازین بگردم

*Şahların malına tamahı kestiğim için şiirler söylemeye suskun ve dilsizim.*

*Rasûl ve onun ailesinden başkasını (övmeyen) ben, niçin şahları methedeyim?*

*Kulağım beyhude sözlere meylederse küçük parmağımınla kulağımı tıkayayım.*

*Düşmanların arasında (bile) haktan gayrısını demem. Rüzgâr ile dönmem çünkü ben kamış değilim.*

*Benim hayalim adalet vaktinde kötülük isteyenlerin gözü için dikenini kaşır.*

*Ben hakikatlerden dem vurduğum için Sokrates ve Eflâtûn (Platon) bana arkadaşlığa yaraşır.*

*Ey "ben sultanın sarayında adamlardanım" diyerek övünen kimse,*

*"Bugün beni emir olarak adlandırır, yarın ise müjdelenmiş, başışa ulaşan olarak anacak"*  
(diyen kişi!)

*Sen onu hükümdar olarak benimsediğin için benim seninle dost olmam utançtır.*

*Peşinde olduğun o şey, gerçekte benim bıkmış olduğum şeydir.*

*Benim nurlu kalbimde deniz vardır, şiirde ondan saçarım.*

*Fesahat ovasında yağmur yağdıran bulut, belagat bahçesinde esen kuzey rüzgârıyım.*

*Cahil Temmuz'un geldiği o yerde ben gölgede uyuyan ve dinlenen kimseyim.*

*Çok koştum dünyanın peşinden ancak felek kulağımı büktü.*

*Yine de dünyanın aldatışını satın alırsam o zaman senin gibi sapkınlıkta kaybolmuşumdur.*

*O'nun fazlından başka bir şey istersem Allah duamı kabul etmesin!*

*Allah'a yüzlerce şükür olsun ki yaşımla ilerledikçe açgözlülüğüm azaldı.*

*Allah Resûlü'nün ve onun ailesinin sevgisi hususunda batış vaktindeki güneş kadar tanırım.*

*Bak onların methi sayesinde benim hakkımda güzel şeyler söylenmektedir.*

*Sarayın ve zamanın sahibinin memuruyum. Böylece övülen oldu benim sıfatlarım.*

*Mustansır'a bağlıyım, eğer bundan dönersem onun dinsiz düşmanları gibi kötülük işleyenlerdenim (Hüsrev, 1407, s. 323-324).*

### **3.2. Gazel Şairlerine Yönelik Tenkitleri**

Nâsır'ın şairlere dönük bir başka eleştirisi ise kasidelerinde yer verdikleri gazeller sebebiyledir. Onun yaşadığı dönemde şairler, kasidelerinin içerisinde yer alan tegazzüller/gazellerde çoğunlukla aşk, maşuk, şarap gibi zevk ve sefaya dayalı mazmunları işlemişlerdir. Şiirlerine hikemî ve dinî konuların hakim olduğu bir şair olan Nâsır, bu tarz mazmunlara karşı olumsuz bir tutum sergiler. Dünyanın cefa veren bir yer olduğunu ifade eden şair, gazel türü şiir okuyanlara da seslenir. Nâsır, kendisinin terk ettiği dünyevî zevk u sefanın gazel okuyanlara kalmasını temenni ederek gazel söylemediğini ifade eder:

تو را باد بند و گشاد و عمل

گسستم ز دنیای جافی امل

نجویم غزال و نگویم غزل

غزال و غزل هر دوان مر تو را

*Cefakâr dünyadan ümidimi kestim, tutsaklığı da özgürlüğü de işi de senin olsun!*

*Güzel kadınının, gazelinin her ikisi de sana kalsın! Güzel kadını aramıyorum, gazel söylemiyorum (Hüsrev, 1407, s. 461).*

Nâsır, gazel söylememe ve ona karşı olma sebeplerini de ortaya koyar. Ona göre gazel söyleyenler aynı zamanda çalgı aletlerini ve eğlenceyi seven kimselerdir. Onların dünyalık şeylerden söz ettiğini belirten şair, kendisinin Allah'ın dininden söz etmesi sebebiyle, meşrebinin gazel okuyan kimselerle uyuşmadığını, onlarla dost olamayacağını dile getirir:

ای غزل گوی و لہو جوی، ز من دور کہ من	نہ ز اہل غزل و رود و فسوس و لہوم
چو تو از دنیا گوئی و من از دین خدای	تو نہای آن من و نیز نہ من آن نوم
تا ہمی رود و سرود است رفیق و کفوت	بی گمان شو کہ نباشی تو رفیق و کفوم

*Ey gazel söyleyen ve eğlence arayan! Ben gazel, rûd, zevk ve eğlence ehli değilim.*

*Sen dünyadan, ben ise Allah'ın dininden söz ettiğim için sen benden değilsin, ben de senden değilim.*

*Senin dostun ve yoldaşın rûd ve terane olduğu için sen benim dostum ve yoldaşım olmazsın, emin ol! (Hüsrev, 1407, s. 430).*

Nâsır, kendisinin dindar olduğunu söyleyen kimsenin aslında cehalet içerisinde olduğunu ifade eder. Ona göre halkın çoğu, gazeli ve eğlenceyi sevmektedir. Cahil kimseler için gazel beyitleri “ayet” gibi saygı görmektedir:

وانکہ ہمی گوید من زاہدم	جہل خود او را بترین ذلت است
گوش و دل خلق ہمہ زین قبل	زی غزل و مسخرہ و طیبیت است
بیت غزل بر طلب فحش و لہو	بی ہنران را بدل آیت است

*Sürekli “ben dindarım” diye söyleyen o kimsenin cehaleti, kendisi için en büyük zillettir.*

*Halkın hepsinin gözü ve gönlü bundan önce gazelin, maskaralığın ve eğlencenin yanındadır.*

*Gazel beyti, cahil kimseler için günah ve eğlence bakımından “ayet” hükmündedir (Hüsrev, 1407, s. 267).*

Nâsır, bilginin peşinde olan kimseler ile cahil kimseler arasında bir karşılaştırma yapar. O, bilge kişinin güzel sözlerle mutlu olduğunu, cahil kimsenin ise gazel ve şarkı ile mutlu olduğunu ifade eder:

دانا بہ سخنہای خوش و خوب شود شاد	نادان بہ سرود و غزل و مطرب و قوال
----------------------------------	-----------------------------------

*Bilge hoş ve iyi sözlerle, cahil ise şarkı, gazel, çalgı ve lakırdılarla mutlu olur (Hüsrev, 1407, s. 255).*

Şair, gazel ve şaraba tutkun olan kimselere verdiği öğütlerin fayda sağlamadığını, onların bile isteye böyle bir hayat tarzını benimsediklerini ifade eder. O, gazel ve şarabın ancak serseri kimselere faydalı olacağını belirtir.

ای به خطاها بصیر و جلد و ملی  
نایدت از کار خویش، خود خجلی  
هیچ نیایی مرا ز پند و قران  
وز غزل و می به طبع در بشلی  
حاصل ناید به جسم و جان تو در  
از غزل و می مگر که مفتعلی

*Ey hataların farkında, şaşkın ve güçlü kimse, kendi işinden ötürü utanmıyorsun!*

*Benden ve Kur'an'dan öğüt almıyorsun ve benliğine gazel ve şaraba tutunmuşsun.*

*Serseri değil isen gazel ve şarap bedenine ve ruhuna bir fayda sağlamaz* (Hüsrev, 1407, s. 286).

Nâsır, gazeli muhtevası açısından da değerlendirir. Şair, gazel söyleyen kimseye seslenerek, uğruna gazel söylediği güzelin onu terk etmesine rağmen, kendisinin hala onun ardı sıra gittiğini ifade eder. Zahiri güzelliğin geçici olduğunu belirten şair, gazel söyleyen kimseye yanlışlık içerisinde olduğunu söyler:

آنکه برو گفته‌ای سرود و غزل  
از تو گسست و تو زو نمی‌گسلی  
او چو فرو هشت زیر پای تو را  
چونکه تو او را ز دل برون نهلی؟  
سنگ تو از گشت چرخ گشت چو گل  
کی نگرد سوی تو کنون چگلی؟  
تا که چو گل بر بدیدت آن چگلی  
هیچ نبودش گمان که تو ز گلی  
تازه گلی به درخت و لیک فلک  
زو همه بر بود تازگی و گلی  
بر خللی سخت، هیچ خشم مگیر  
از من اگر گفتمت که بر خللی

*Onun yanında terane ve gazel söylediğin kimse, senden uzaklaştı ama sen ondan uzaklaşmıyorsun.*

*O, seni nasıl da ayakları altına aldı. Sen hala nasıl olur da onu kalbinden çıkarmıyorsun?*

*Senin (sabır) taşın feleğin dönmesiyle çamur oldu. Güzel sana hala nasıl geri dönmedi?*

*O gül gibi Çigilli (güzel) senin karşına çıkıncaya dek, senin çamurdan olduğunu hiç sanmıyordu.*

*Dalında taze gül idi ancak felek tazeliğini de güzelliğini de ondan aldı.*

*Tamamen yanlışlık içerisinde! Sana yanlışlık içerisinde diyorsam bana hiç kızma!*  
(Hüsrev, 1407, s. 286-287).

Şair, güzelliği geçici olan bir kadın uğruna kendisini harap eden muhatabına seslenir ve geçici bir heves uğruna Kur'an'dan ve tespihten yüz çevirmemesi gerektiğini, böyle yapmamasının acizlik olduğunu belirtir:

چون سپس بربط و می و غزلی؟	مصحف و تسبیح را سپس چه نهی
ای به خطاها بصیر و جلد و ملی؟	عاجز چونی ز خیر و حق و صواب

*Mushaftı (Kur'an'ı) ve (Allah'ı) tesbihi niçin bırakıyorsun, berbat, mey ve gazel için mi?*

*Ey hataların farkında, şaşkın ve güçlü kimse, hayırdan, haktan ve iyilikten böyle aciz misin?*  
(Hüsrev, 1407, s. 287).

## SONUÇ

Nâsır-ı Hüsrev'in şiire yüklediği anlam, onun mana dünyasıyla uyum içerisinde. Onun için şiir, ulvi hakikatlerin aktarılmasında önemli bir rol ifa etmelidir. Şair, ilim ve hikmetten söz ettiği pek çok yerde kendi şiirinden söz eder. Şairin anlattıklarından onun şiiri yüce bir gayeye ulaşmak için vesile olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Şiirlerinde İsmâilî mezhebinin bir davetçisi olduğunu da sıklıkla hatırlatan şairin, şiiri için "hüccetin şiiri" kavramını sıklıkla kullanması, onun şiirinin bir yönüyle İsmâilî davetin bir yansıması olduğunu göstermesi bakımından önem arz eder.

Divanında pek çok şairi de anan Nâsır, şiir kabiliyeti bakımından çok kez onları metheder. Şair, onları methettiği pek çok yerde kendisinin şiirinin güzellik bakımından onların şiirinden geri kalmadığını da vurgular. Onun şiir kabiliyeti bakımından övdüğü şairleri zaman zaman yermesi, şairlerin şiir kabiliyetlerini takdir etmesiyle birlikte onların şiirlerinde işlediği konular arasında bir ayrıştırmaya gittiğini gösterir. Şairin bu tutumu, özellikle saray şairleri söz konusu olduğu zaman belirgin bir şekilde görülür. Şair, şiir yeteneği bakımından onları övse de şiiri icra ediş amaçları bakımından onları itham eder. Nâsır'ın saray şairlerini tenkit ettiği şiirinde onlar için "*Horasan'ın şiir satıcısı*" kavramını özellikle kullanması, şairin Horasan bölgesinin İsmâilî davetçisi olduğu gerçeği ile birlikte değerlendirildiğinde onun saray şairlerine dönük muhalif yaklaşımında, üstlendiği dailik vazifesinin payının olduğunu belirtmek doğru olacaktır.

Şairin gazel söyleyen kimselere yönelik yaklaşımında siyasal bir tutumdan ziyade bireysel dindarlığın izleri görülür. Nitekim şairin gazel şiirinden söz ettiği pek çok yerde muhatabına nasihat etmesi; geçici olan hayatın aldaticı zevk ve eğlencesi yerine hayatın anlamı olan hakikatin



peşinde olması gerektiğini tavsiye etmesi, gazel şiirine karşı olmasının gerekçelerini gözler önüne sermektedir.

**KAYNAKÇA**

- Atalay, Mehmet. (2012). “Unsurî”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XLII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Azamat, Nihat. (2006). “Nâsır-ı Hüsrev”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXXII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Elmalı, Hüseyin. (1997). “Hassân b. Sâbit”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XVI, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Elmalı, Hüseyin. (2011). “Kaside”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXIV, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Er, Rahmi. (2008). “Rü’be b. Accâc”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXXV, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gulâmrızâyî, Muhammed. (1387hş.). *Sî Kasîde-i Nâsır-ı Hüsrev*, Tahran, Çâp-ı Dîbâ.
- İpekten, Haluk. (1996). “Gazel” *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XIII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Nâsır-ı Hüsrev-i Kubâdiyânî. (1407hş.). *Divan-ı Eş‘ar-ı Hakîm Nâsır-ı Hüsrev-i Kubâdiyânî*, tsh. Muctebâ Mînovi, Mehdî Muhakkik, Tahran, İntişârât-ı Danişgâh-ı Tahrân.
- Örs, Derya. (2010). “Fars Edebiyatı”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXXIX, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Öz, Mustafa, eş-Şak‘a, Mustafa Muhammed. (2001). “İsmâiliyye”, *Diyanet Ansiklopedisi*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Öztürk, Mürsel. (2008). “Rûdekî”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXXV, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Şemîsa, Sîrûs. (1394hş.). *Sebksînâsî-i Şi‘r*, Tahran, Neşr-i Mitrâ.
- Tüccar, Zülfikar. ( 1993). “Cerîr b. Atıyye”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt VII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tüccar, Zülfikar. (1992). “Buhtür”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt VI, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Üzüm, İlyas. (1998). “Hüccet”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XVIII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Vanlıoğlu, Mehmet. (2001). “Kaside, Fars Edebiyatı” *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXIV, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Zerrînkûb, Abdülhuseyn. (1371hş.). *Seyrî Der Şi‘r-i Fârsî*, (Basım yeri yok), İntişârât-ı İlmî.

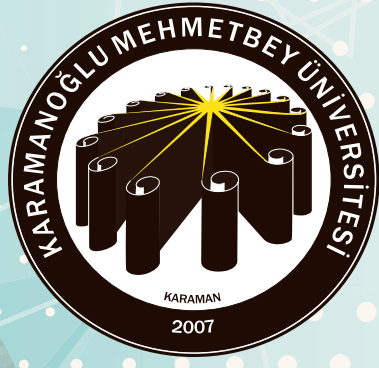
## **EXPANDED SUMMARY**

Persian poetry has been influenced by Arabic literature in terms of poetry types. Many types of poetry such as ode, mathnawi, ghazal, stanza, robai have passed from Arabic literature to Persian literature. However, among these genres, the most prominent type of poetry in early Persian literature was the ode. The poets who wrote the ode were supported by the sultan and the emirs in the early Samanid and Ghaznavid periods. Therefore, in this period, the subject of the odes was the praise attributed to the statesmen. Yet, over time, the subject of the odes began to change. In addition to the praises, the poets have started to deal with historical, scientific and religious subjects in their odes. Moreover, some poets preferred to deal with intellectual issues rather than praising the sultans in their odes.

Naser Khosrow is one of the poets who deal with religious and scientific subjects in his poems. Naser Khosrow, who was in charge of the Ghaznavid and Seljuk palaces in the early days, was influenced by the Ismaili sect in Egypt, which was one of his stops during a long journey, where the Fatimids were dominant, and he chose this sect. As a result of this, Naser Khosrow returned to the Khorasan region and wrote a divan where his poems were collected in addition to his prose works. Naser Khosrow also included his own understanding of poetry in his divan. The poet, who touched on the content of his poems as well as the poetic feature, clearly stated that his poem contains science and wisdom. Naser Khosrow also mentioned Arab and Persian poets before and after him in his divan. In these mentions, he compared his ability to write poetry with them and made laudatory expressions for the poets he mentioned many times. However, in some places where he mentioned these poets, he also used negative sentences. The main reason why he used negative expressions about these poets was not related to their poetic talent, but because they praised the ruler and other civil servants in the palace.

Among the poets mentioned negatively by Naser Khosrow, there is also ghazal poetry. As it is known, among the subjects covered in the ghazal, there are worldly subjects such as lover, loved one, wine and entertainment. Naser Khosrow, a poet who revealed a religious personality in his own understanding, displayed a negative attitude towards ghazal-type poems.

In this study, first of all, Naser Khosrow's understanding of poetry will be examined and his understanding of poet and poetry will be tried to be revealed. In addition, it will be tried to reveal how he looked at the understanding of poetry in his period and the palace poetry. It will also be tried to examine how his being an Ismaili inviter is reflected in his poetry.



KARAMANOĞLU MEHMETBEY  
ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI  
FİLOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF  
PHILOLOGY and TRANSLATION STUDIES

MAKALE BİLGİLERİ  
ARTICLE INFO

Geliş Tarihi / Submission Date  
11.11.2022

Rapor tarihleri / Report Dates  
Hakem/Reviewer 1 - 28.11.2022  
Hakem/Reviewer 2 - 20.11.2022

Kabul Tarihi / Admission Date  
05.12.2022

e-ISSN  
2687-5586

**Künye:** (Araştırma makalesi) Abazoğlu, Muhammet (2022). “Modern Arap Dilbilimcilerine Göre Anlam Çeşitleri ve Gelişim Faktörleri: İbrahim Enis Örneği”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, C.4/2, s.209-227. DOI:10.55036/ufced.1202901

**MODERN ARAP DİLBİLİMİCİLERİNE GÖRE ANLAM ÇEŞİTLERİ VE GELİŞİM FAKTÖRLERİ: İBRAHİM ENİS ÖRNEĞİ\***

**ACCORDING TO MODERN ARABIC LINGUISTS VARIETIES OF MEANING AND FACTORS OF MEANING DEVELOPMENT: THE EXAMPLE OF IBRAHİM ENİS**

**Muhammet ABAZOĞLU**

*Dr. Öğr. Üyesi, Kilis Yedi Aralık Üniversitesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kilis-Türkiye, [muhammet.abazoglu@kilis.edu.tr](mailto:muhammet.abazoglu@kilis.edu.tr), Orcid: 0000-0003-2153-3909.*

**Öz**

Dil, insan aklının olgunlaşmasıyla birlikte bilginlerin ve araştırmacıların ilgi noktasını oluşturmuştur. İnsanoğlunun duygu ve düşüncelerini en iyi şekilde ifade etme aracı olan dil, bağlantılı olduğu toplumun gelişimiyle birlikte değişim göstermiştir. Özünde toplumsal bir olgu olan dil, yaşayan her canlı gibi sürekli gelişim içinde olmuştur. Modern dilbilimin çalışma alanlarını oluşturan ve bir dil ele alınırken inceleme konuları olan ses, biçim, cümle ve anlam yönleri de doğal olarak bu gelişimin birer parçasını teşkil etmektedir. Yaşayan bütün dillerde dilbilimsel araştırmaların dayanak noktasını oluşturan bu dört olgu arasında anlam olgusu en belirgin ve yaygın olanıdır. Dilsel ilerlemenin bir parçası olan anlam değişimleri kelimeler ve taşıdıkları anlamlarla ilgilidir. Anlamlarda yaşanan bu gelişimlerin dili kullanan toplum tarafından kasıtlı ya da kasıtsız bir şekilde çeşitli faktörler nedeniyle meydana geldiği görülmektedir. Özellikle de anlamlarda kasıtsız olarak yaşanan değişimler, dilbilimcilerin ilgisini daha fazla çekmiştir. Bu dilbilimciler dillerin tarihi seyrini ve devirlerini incelerken anlamlarda yaşanan bu farklılıkların bazı sebeplerden dolayı meydana geldiğini tespit etmişler ve buna etki eden bazı nedenler ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada modern Arap dilbiliminde başta İbrahim Enis olmak üzere dilbilimcilere göre anlam olgusunun dayandığı çeşitler ve anlam gelişimine etki eden faktörleri ele alıp incelemeye çalışacağız

**Anahtar kelimeler:** Arap Dili, Dilbilim, Anlambilim, Anlam Gelişimi.

**Abstract**

Language has become an area of study for scholars and researchers as the human mind has matured. Language, which is fundamentally a social phenomenon, has evolved in lockstep with all other living things. Sound, form, sentence and meaning aspects, which constitute the study areas of modern linguistics and which are the subjects of study when dealing with a language, naturally constitute a part of this development. Among these four phenomena, which constitute the mainstay of linguistic research in all living languages, the phenomenon of meaning is the most prominent and widespread. Meaning changes, which are a part of linguistic progress, are related to words and the meanings they carry. It is seen that these developments in meanings are caused by various factors, intentionally or unintentionally, by the society that uses the language. Linguists have been particularly interested in unintentional changes in meaning. These linguists, while examining the historical course and periods of languages, determined that these differences in meanings occurred for some reasons, and they put forward some reasons that affect this. In this study, we will try to examine and examine the varieties on which the concept of meaning is based and the factors affecting the development of meaning, according to linguists, especially İbrāhīm Anīs, in modern Arabic linguistics.

**Keywords:** Arabic Language, Linguistics, Semantics, Meaning Development.

\*İlgili bu çalışma Prof. Dr. Faruk Çiftçi danışmanlığında hazırlanan “İbrahim Enis ve Çağdaş Arap Dilbilimi Çalışmalarındaki Yeri ve Önemi” adlı doktora tezinden üretilmiştir.

## **GİRİŞ**

Modern Arap dilbilimin seyrine başlangıç itibariyle bakılırsa Arap dilbilimcilerin, XX. yüzyılın başlarında Avrupa’da eğitim gördükten sonra ülkelerine dönüp Arapçada betimsel metoda dayanarak yazdıkları eserlerle dilbilim çalışmaları başlamıştır. Bu yüzyılda büyük gelişim kaydeden dil çalışmaları, diğer insani ve sosyal olaylara bağlı bir olgu haline gelmiştir (‘Amâire 2006:34). Bu gelişimle birlikte Arap dil çalışmaları geliştirilmiş ve yeni yöntemler çerçevesinde ele alınmıştır (es-Sa‘rân ts:21-22). Bu yeni yöntemlerle birlikte farklı görüş açıları dil çalışmalarında yerini almıştır. Arap dünyasına aktarılmadan önce Batıda başlayıp yaygınlaşan bu dilbilimsel araştırmalar, sadece batı dillerine özgü olmadığını ve Arapçada da uygulanmasının pekâlâ mümkün olduğunu Arap dilbilimcileri göstermişlerdir. Bu dönemde Arap dili ve edebiyatı alanında bütün seviyelerde yeni çalışmalar yapmak ve diğer dünya dillerinin içinde olduğu kalkınmaya katılmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Böylece XX. başlangıcından itibaren başlayan Arap dilbilim çalışmaları önemli bir dönüm noktası oluşturmuştur (el-Hâşimî Bekkûş 2004:12). Modern dönem Arap dilbilimine bakıldığında Avrupa ekollerinde yetişmiş birçok ismin, Avrupa’dan döndükten sonra çalışmalar başlattığı görülmektedir. Özellikle İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure’ün ortaya koyduğu ve temellerini attığı betimsel eğilim Arap dilbilimciler tarafından Arapçaya taşınmıştır (İsmailî ‘Alevî 2009:42). Dilbilimin kendi başına bağımsız bir bilim dalı olmasının ardından çalışma alanları olan sesbilim, biçimbilim, sözdizimi ve anlambilim alanları da ayrı ayrı ele alınmaya başlamış ve her birinde farklı çalışmalar başlatılmıştır. Anlambilim alanında ise Avrupa’da Ogden ve Richards’ın “*The meaning of meaning*” (*Anlamanın Anlamı*) adlı eseri “anlambilimi veya semantiği” bağımsız bir alan olarak ele alan ilk kitap olarak sayılmaktadır (el-Karâ‘în 1993:90); (Özdoğan 2018:253). Bu alan o kadar büyük öneme sahip olmuş ki dilbilimin yanı sıra psikoloji, felsefe ve mantık gibi alanların da ilgi noktası olmuştur (Lyons 1980:10). Arap dünyasında ise “*İlmu’d-Delâle*” olarak bilinen Anlambilim (semantik) alanında 1958 yılında İbrahim Enîs tarafından yazılan “*Delâletu’l-Elfâz*” adlı kitap ilk eser sayılmaktadır (Lyons 1980:158). Bu eser anlambilimi kendi başına bağımsız bir bilim dalı olarak ele almıştır. Arap dili klasik dönemlerinde anlamla ilgili çalışmalar olmuş olsa da, bu çalışmalar kendi başına bir bilim dalı olmamıştır. Hicri II. asırda başlayan Arapça anlam ya da “*İlmu’l-Ma’na*” çalışmaları modern dönemde dilbilimin doğuşuna kadar edebi sanatlar, kur’ân ve hadis ilimleriyle bağlantılı olmuştur (Özdoğan 2018:77). Dolayısıyla İbrahim Enîs’in yapmış olduğu çalışma modern dönemde diğer alanlardan bağımsız olarak ele alınmış ilk Arap anlambilim çalışması olmuştur (Muhtâr Omer 1998:6).

Belli bir sisteme dayalı olan dil yapısı bütün alanlarıyla içinde anlamlar barındırır. Dildeki sesler, biçimler cümle yapısı ve toplumsal olan bu alanlar ve taşıdıkları anlamlar değişkenlik gösterebilir. Modern Arap dilbilimciler de bunları dikkate alarak dildeki kelimelerin salt birer biçimden ibaret olmadıklarını ve bunların yer ve zamana göre değişebileceğini aktarmışlardır. Bu çalışmada anlam olgusunun çeşitli biçimlerini oluşturan altta verilen şu alanlar ele alınacak:

- Seslerin taşıdığı anlam
- Biçimin (sarfın) taşıdığı anlam
- Cümlelerin (nahvin) taşıdığı anlam
- Sözlük veya topluma dayalı anlam

Ardından anlamda yaşanan gelişim ve değişimlerde rol oynayan “ihtiyaç ve kullanım” faktörleri detaylı bir şekilde incelenecektir.

## 1. Modern Arap Dilbilimcilerine Göre Anlam Çeşitleri

### 1.1. Seslerin Taşıdığı Anlam

Bu olay insanların telaffuz ettikleri seslerin niteliklerine göre meydana gelir. Seslerin taşıdığı anlamlar içinde vurgu ve ton olguları vardır. Bu olgular konuşma sırasında belirgin olarak meydana gelir. Bu olgular birçok dilde kelimenin anlamını değiştiren belirtiler olarak sayılır. Nitekim vurgunun kelime içindeki yeri değişirse anlam değişir ve konuşma sırasında belirgin bir şekilde ortaya çıkar (Enîs 2010:35). Bu olgu dil içinde anlam açısından farklılık yaratan bir özellik olarak da bilinir. Arapçada *yektubu* (يَكْتُبُ) kelimesinde vurgunun *tu* (تُ) harfinde gelmesi normal “yazıyor” ifadesini anlatırken, (كُ) kesitinde gelmesi ise bir soru içerdiğini görmek mümkündür (Hâmid Hilâl 1996:222). Türkçede ise bu olgunun Arapçadan daha yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Vurgunun aynı kelimenin farklı yerlerinde gelmesi anlamı nasıl değiştiğini Türkçede şu örnekler verilebilir: “*kázma*” ile “*kazmá*” ve “*ordu*” ile “*Órdu*” arasındaki fark gibi. İlk örnekte aynı kelimenin vurgu yerinin değişmesiyle ilkinde emir kipi, diğerinde ise bir yeri kazan araç adı olmak üzere iki farklı anlam ortaya çıkmaktadır. Diğer örnekte de ilkinde asker anlamında olup, diğerinde bir şehir adı olduğu görülmektedir (Aksan 2015:2/66).

Tonlama olayı ise farklı dillerde bulunan bir olgudur. Bu da konuşma sırasında sesin yükselmesi ve alçalmasıyla bağlantılıdır. Bu işlem ses tellerinin gerilip esnemesiyle farklı tonlamaların ortaya çıkmasına neden olur ve bu farklı tonlamalarla çeşitli anlamlar meydana gelir (Hicâzî ts:82). Bunun yanında birçok dilde her tonlamayla birlikte insan duygularını aktaran eylemler meydana gelebilir. Bunlardan şaşırma, heyecanlanma, azarlamak ve soru içeren ifadeler bazılarıdır (Enîs 2010:35-36). Böylece kelimelerin taşıdığı farklı anlamlar, tonlamanın

### **Modern Arap Dilbilimcilerine Göre Anlam Çeşitleri ve Gelişim Faktörleri: İbrahim Enis Örneği**

farklılığıyla bağlantılıdır. Bu da konuşma sırasında yükselen ve alçalan belirgin ses birimleri olarak bilinir (Aksan 2015:2/67-68).

Vurgu ve tonlama olguları konusunda özellikle modern Arap dilbilimciler her ne kadar yeni olgular olduklarını ve önceki dil çalışmalarında olmadığını söyleseler de, bu olguların izlerine rastlamak mümkündür. Bunu bazen şiir musikisiyle ve bazen de nağmelerle ifade etmişlerdir. Dahası bazı nahvi olgulardan bahsederken özellikle tonlama olgusunun nasıl ele alındığı anlaşılabilir. Şaşırmak ve soru (الاستفهام والتعجب) ifadelerinde anlamı nasıl değiştirdikleri ortaya çıkıyor (‘Avad ve Na‘âme 2006:89-90). Ancak günümüzde Arap dünyasında her bölgeye özgü bir lehçenin olması, insanların kendi lehçelerinden etkilenecek fasih Arapçayı konuşmaya çalışmaları ve bu lehçelerin bütün Arap dünyasının ortak dili olan fasih Arapçaya yansması bunun gibi çalışmaları elzem kılmıştır. Kaldı ki bu olay sadece lehçelerle sınırlı kalmayıp Kur’ân kıraatlarına kadar sirayet etmiş ve kârielerin yörelerinin lehçelerine göre okumaları mahreçlerde çeşitlilik göstermiştir. Günümüzde bölgeden bölgeye değişen vurgu olayında *yektubu* (يكتب) ve *rabbenâ* (ربنا) kelimeleri gösterilebilir. Fasih Arapçada *yektubu* (يكتب) kelimesindeki vurgu en sondan bir önceki olan *tu* (تْ) kesitinde uygulanır. *rabbenâ* (ربنا) kelimesinde ise ilk hecede uygulanır. Ama bu bölgeden bölgeye değişmektedir (Enîs 1999:138); (Hassân 1995:163).

#### **1.2. Biçimin Taşıdığı anlam**

Biçimin taşıdığı anlam ya da “sarfi anlam” kelimenin cümle içinde yerine ya da bağlamına bakmaksızın kelimeyi yapı ve biçim açısından ele alır. Bu da kelimenin yapısı ve biçiminden elde edilen anlam türü olarak bilinir (Enîs 2010:36).

Ses ve anlam, kelimenin iki temel yönünü oluşturur. Bu da harflerin birleşmesiyle kelimenin sözlük anlamını (Lexical Meaning) ortaya çıkartır. Ancak bu iki yön kadar önemli olan iki yön daha vardır. Bunlar da biçim ve bu biçimin taşıdığı anlamdır. Biçim sözlük anlamına ek olarak kelime yapısının değişmesiyle yeni anlam kazandırır (Kaddûr 1989:119-20).

Sîbeveyh *el-Kitâb* adlı eserinde, anlamın ancak biçimin değişmesiyle değişebileceğini söyleyerek şu örnekleri vermiştir: (اشتوى القوم، أي اتخذوا شواءً. وأما شويت فقولك: أنضجت). Burada *iştevâ* (اشتوى) kızartmak, *şevâ* (شوى) pişirmek anlamındadır (Sîbeveyh 1998:4/73-74). Sîbeveyh bu örnekle kelime yapısının anlam açısından etkisini göstermiş ve böylece kelimelerin biçiminin değişmesiyle anlamının da değiştiğini örneğiyle açıklamıştır.

Bu biçimler birimler halinde lafızların ölçüldüğü kalıplar haline gelmiştir. Batılı dilciler bu birimlere (Morpheme) adını verdi. Vendryes cümle yapısının iki dilsel unsurdan oluştuğunu açıklamış ve bunların “*Semantik ve Morfem*” olduğunu belirtmiştir. Semantiği, kavramların

mahiyetini ifade eden dilsel faktörler, morfemi ise bu mahiyetler arasındaki orantıları ifade eden dilsel unsurlar olarak açıklamıştır (Vendryes 2014:105).

Böylece semantik, kelimenin kökenini oluşturan ana harfler, morfem ise kelime kökenine eklenen harfler olduklarını söylemek mümkündür. *Ketebe* (كَتَبَ) kökünden *uktüb*, *kâtib*, *kâtibe*, *kâtibûn* (كاتبون، كاتبة، كاتب، اكتب) gibi birçok kalıp çıkartmamız mümkün. Bu kalıpların anlamı köken olan *ketebe* (كَتَبَ) kelimesinde bulunabilir. Ancak diğer kalıplardaki hemze, ikil harfleri, çoğul harfleri ve ism-i fail kipi biçim birimlerini yani morfemi teşkil ediyor ve bunların her biri farklı bir anlam taşıyor(‘Abdulcelîl 1998:152).

Modern dilbilimciler ise İbrahim Enîs’in “sarfi anlamın biçim ve kelime yapısına göre sağlandığı” (Enîs 2010:36) fikrine katılmışlardır. Enîs’in verdiği *kezzâb* (كذَّاب) ve *kâzib* (كاذب) kalıplarındaki örneklerdeki morfolojik anlam farklılığına benzer örnekler vermişlerdir. Onlara göre aynı dilin mensupları, kendi dil sistemlerini büyüklerinden alarak kelime yapısının değişmesiyle anlamın net bir şekilde değiştiğini bilirler. *Hadera* (حَضَرَ) ve *ahdara* (أَحْضَرَ) yapılarında olan farkı bilmek gibi (Ebû Şerîfe 1989:36); (el-Karâ’in 1993:97).

### 1.3. Cümlelerin Taşıdığı anlam

Cümlelerin gramer kuralları yoluyla elde ettiği anlamlardır. Kelimelerin düşünce, olaylar ve eşyaları ifade eden işaretler olduğuna bakılırsa nahvi anlam, cümleyi düzenleyen ilişkilerin sonucudur. Cümlelerin nahiv kurallarına göre dizilişi, cümlelerin anlamı ve anlaşılması açısından önemlidir. “*Zeyd okula gitti*” (ذهب زيد إلى المدرسة) cümlesinde lafızların yerini “a-gitti-okul-Zeyd” (إلى ذهب المدرسة زيد) olarak değiştirirsek cümle istenilen anlamı yitirir. Cümlelerin nahiv kurallarına göre dizilmesinin, anlaşılmasını amaçladığı görülmektedir (Enîs 2010:36).

Bu tür, modern dönem dilbilimcilerince (المعاني النحوية) ve (الدلالة التركيبية) (*Combinatorial Semantics*) yani birleşimsel anlam olarak da bilinir (Ebû Şerîfe 1989:39); (el-Karâ’in 1993:98). Bu türün genel ve özel bulguları vardır. Haber ve inşa cümlelerinden ve bunların emir, yasaklama, soru, şart ve tekit gibi üsluplardan çıkartılan anlamlar genel nahivsel anlamlardır. Fâil ve meful bâbları ise özel nahivsel anlamları oluşturur (Hassân 1994:178).

Üretici teorisinin öncüsü Chomsky’ye göre cümle yapısını anlamak için aralarındaki ilişkileri anlamak gerekir. Chomsky dildeki bu dilsel ilişkiyi üç bölüme ayırmış ve bunları; cümle yapısı, cümledeki ses yapısı ve cümlelerin anlamını açıklayan anlam yapısı olarak açıklamıştır (Ebû Şerîfe 1989:39). Bu da Sîbeveyh ve İbn Cinnî’nin getirmiş oldukları kavramla bağdaşır. Nitekim nahvî anlamın yerine getirilmesi için önceki üç şartın yerine getirilmesi icap eder ve anlamın doğruluğu dilbilgisel şartların doğruluğunu gerektirir (Hamâse ‘Abdullatif 2000:34-58).



### **Modern Arap Dilbilimcilerine Göre Anlam Çeşitleri ve Gelişim Faktörleri: İbrahim Enis Örneği**

Eski Arap dilciler dilbilgisel anlamı, kelimenin cümle içindeki görevine ve bu kelimenin cümle içindeki yerine bağlı olarak görmüşlerdir. Curcânî, “Nazım teorisini” anlatırken;

*“Harflerin dizimi kendi başına anlam ifade etmemektedir, kelimeler ise ancak konuşma düzeni içinde olurlarsa anlama sahip olurlar”* demiştir (el-Curcânî ts:39).

Bu şu demektir; cümle karışık bir şekildeyken, nahiv kurallarını göz ardı ederek içinde bir anlam barındırmaz yani kelimeleri rastgele yan yana koyarak bir anlam elde edilemez.

Modern dönemde bazı dilbilimciler, dilbilgisel anlamları Arapça cümle yapısının ayırdığını, cümle içindeki öğelerin anlamlarını ise şu iki şeyin belirlediğini söylemiştir (Enîs 2010:36):

- Birincisi: Arapça cümle yapısını oluşturan öğelerin özel konumları.
- İkincisi: konuşmanın bağlamı ve cümle içindeki parçaların birleştirilmesi.

Böylece anlam, ancak dilin kullanıldığı bağlama göre sağlanmaktadır (Enîs 2003:236). Buradan şu yargıya varılabilir; Dilbilgisel anlam kelimenin belli bir düzen içinde olmasından meydana gelir. Bir kelime, cümleden bağımsız olarak tek başına sadece sözlük anlamını taşır, cümleye dâhil olduğunda ise dilbilgisel anlama (nahvi anlam) sahip olur. Örneğin; (الدرس، الولد، ) (كتب الولدُ الدرس) kelimelerinden her biri diğerlerinden bağımsız olarak sözlük anlamını taşırlar. Ancak cümle bağlamı içinde bir düzene sahip olurlar ve birleşerek bir bütün oluştururlar. Arap cümle yapısına uygun olarak bu kelimeler (كتب الولدُ الدرس) şeklinde bir cümle oluşturursa, o zaman fiil, fail ve meful görevlerini görürler. Böylece bu öğelere uygun olarak nahvî anlam ortaya çıkar.

#### **1.4. Sözlüksel Anlam**

Sözlüksel anlam, sözcüklerin cümle bağlamı dışındaki anlamlarıdır. Sözcüklerin sözlüklerde geçen anlamları olarak da bilinir. Sözlüksel anlam sözlüklerde geçen kelime köklerinin soyut ve tekil anlamlarını arz eder. Bazen gerçek anlamının yanı sıra mecazi anlamlarını da ele alır. Ayrıca bu anlam türü “bir dildeki belli bir şekilde dizilmiş sözlükteki tekil lafızların çeşitli anlamlarıdır” (el-Karâ’in 1993:103).

Sözlük bilimciler, sözlüksel anlamın bu alanın ana temeli olduğunu ve kelimenin anlamından söz etmek için sözlüksel anlamının ilk adım olduğunu ifade etmişlerdir. Zira sesin taşıdığı anlam, sarfın taşıdığı anlam ve dilbilgisel anlam birer görevsel anlamlardır. Bunların ses, harf, biçim, kalıp ve konumunun gördüğü bir görevi vardır ve bu görev anlama ulaşmakta ve açıklanmasında yardımcı olur. Bunu da bazı modern dilbilimciler “Görevsel anlam” olarak adlandırmıştır (Hassân 2001:123).

Modern Arap dilbilimcilerden İbrahim Enîs bu türü sosyal anlam olarak adlandırmış ve “dildeki her kelimenin sözlüksel veya sosyal anlamının olduğunu ve bu anlamının, kelime telaffuzunun ya da biçiminin ortaya koyduğu sosyal anlamından daha fazla anlam içerdiğini” söylemiştir (Enîs 2010:37). Enîs’e göre, sözlüksel anlam ve toplumun bireylerinin dilsel hazneleri konuşmanın temelini oluşturmuştur.

Kelimelerin sosyal anlamı sözün temel amacına ulaşmasında bilincin odak noktasını oluşturur. Telaffuz sırasında yapılan diğer eylemler ise konuşanın anlatmak istediği ve amacına ulaşmada kullandığı araçlardır. XX. yüzyılda modern dilbilimciler sosyal anlama büyük önem vermiş ve araştırmaları sonucu bağımsız bir çalışma alanı olarak anlambilim veya semantik bilimini ortaya koymuşlardır (Enîs 2010:37).

Bazı modern dilbilimciler, Enîs’ten farklı olarak sözlüksel anlamla sosyal anlamı ayrı görmüşlerdir. Dolayısıyla sözlük kelimelerin geçtiği bütün bağlamları kapsamaz. Böylece söz içinde anlamı belirlemek, sözlüksel anlamın dışında başka kurallar da gerektirir (es-Sa‘rân ts:265).

Görüldüğü üzere modern dilbilimciler arasında sözlüksel anlamla sosyal anlamı ayrı tutanlar olduğu gibi ikisini bir tutanlar da olmuştur. Enîs ise sözlüksel anlamla sosyal anlam arasında ayırım yapmamış ve bunları aynı görmüştür. Ancak bu denklemin tam örtüşmediği ve aralarında önemli bir fark olduğu görülmektedir. Nitekim sözlüksel anlam bir lafzın sözlükte geçen ve dış etkenlerden soyutlanmış olan anlamıdır. Sosyal anlam ise daha geniş delâlet kavramına sahip, dış etkenleri kapsayan, duygusal ve psikolojik durumlara göre gelişen ve dilsel olaylarla bağlantılı olan anlamdır. Böylece sözlüksel anlamı, kelimenin söz bağlamı dışında kazandığı anlam olarak görmek mümkündür. Yani kelime telaffuz edildiğinde akla ilk gelen anlam sözlüksel anlamdır. Ayrıca bireylerin üzerinde anlaştığı ve söz bağlamı dışında ele alınan ortak anlam kavramıdır.

## 2. Anlam Gelişimine Etki Eden Faktörler

Anlam gelişimi her dilde ve her toplumda görülen bir şeydir. Bu gelişim iki yönlüdür. Birincisi anlamın istenmeyerek ve gayri ihtiyari bir şekilde oluşmasıdır. Buradaki temel etken dilin kullanılıyor olmasıdır. İkincisi de bilinçli olarak yapılan gelişmelerdir. Burada dil kurumları, bilimsel kurullar ve dil alanında uzman olan kişiler tarafından dilin gerektirdiği şekilde yeni anlamların bazı lafızlara yüklenmesidir. Bunda etkili olan şey ise ihtiyaç faktörüdür (Enîs 2010:103).

Anlam değişimi veya gelişimi, birçok sebebe dayalı olarak açık göstergeleri olan bir olgudur. Bu sebeplerin bazısı lafızların kullanılıyor olmasıyla bazıları sesler ve kurallardaki değişimle bazıları da gayet açık bir şekilde lafızların anlamıyla ilişkilidir. Mesela, kelimedeki birçok sebep bir

## ***Modern Arap Dilbilimcilerine Göre Anlam Çeşitleri ve Gelişim Faktörleri: İbrahim Enis Örneği***

arada bulunur ve bu sebepler de kelimeyi anlam değişimine uğratar. İşte bu sebeplerin hepsi de başlıca iki etkene dayanır: Kullanım ve ihtiyaç.

### **2.1. Dilin Kullanımı**

Kullanımla kastedilen şey, dilin geçmişte ve hâlihazırda kullanılması ve nesilden nesle aktarımıdır. Örneğin; eski Arap toplumlarının kullandığı özel anlamları bulunan bazı lafızlara, günümüz Arapçasında önceki toplumlarda bulunmayan yeni anlamlar yüklenmiştir. İşte bu lafızlara özgü bir durum olup her çevre ve dönemde birçok anlam yüklenebildiklerini gösterir.

Dil, düşünmeye vesile ve aynı zamanda bir araçtır. Dildeki üslubu da dilin kullanımı belirlemektedir. Arap dilbilimcileri, dilin kullanımının anlam gelişimindeki ana etkenlerden biri olduğu kanaatindedirler. Bu görüşe göre lafızlar, bir kenarda bırakılınsınlar diye meydana gelmemişlerdir. Eğer lafızlar böyle olsalardı bu durumda nesilden nesle hiçbir değişim ve dönüşüm geçirmeksizin bu halleriyle kalmaları gerekecekti. Ancak lafızlar, insanlar arasında tedavülde olsun ve sosyal yaşamlarında değiş tokuş yapsınlar diye var edilmiştir (Enîs 2010:103). Ayrıca bu dilbilimciler, anlamın değişmesinde dilsel kullanımın doğrudan etkisinin olduğunu, toplum ve çevredeki her şeyin değişip geliştiği gibi, dildeki anlamların da gelişmesi gerektiğini savunmuşlardır (Hammâd 1983:117). Dilsel gelişmede ana etken olan kullanımın öğelerini aşağıdaki başlıklar dâhilinde özetlemek mümkündür.

#### **2.1.1. Yanlış Anlama**

Bu olgunun kişiler arasında yanlış anlama şeklinde vuku bulması, lafzın anlamını kavramada aynı yön ve aynı yolla yanlışlık yapılması nadir görülen bir şey değildir. Bu sırada lafız, çeşitli nesillerin belleğine yerleşen ani bir gelişim gösterir. Nesiller bu kelimeyi kullanmak isterler. Lafzın yeni anlamından etkilenirler. Özellikle bu etkilenmeye bir el işareti, göz kırpma ve benzeri, anlamda gelişmeye götüren davranışlardan biri eşlik ediyorsa daha fazla etkilenirler. Lafızla amaçlanan anlam lafza eşlik etmese dahi bu böyledir (Enîs 2010:104). Yani bunun sebebi lafzın yaygınlaşmamış olması, lafzın belirli yöntemlerle kullanılması veya çok denenmemiş olması da olabilmektedir. Bu durumda da lafzın anlamında bir çeşit kapalılık olacak ve diğer lafızlara göre daha fazla anlam sapmasına maruz kalacaktır (Enîs 2010:104).

Bu ani değişim normalde ilkel topluluklarda bireyler arasındaki indirgemelerle oluşur ve yeni anlam geçerli olmaya başlar. Fakat bu asıl anlamın ortadan kaybolduğu anlamına da gelmez. Ancak yeni kazanılan anlamla yan yana yaşamaya devam edebilir. İnsanlar lafzın birbirinden bağımsız iki anlamı olduğunu ve hangisi istenirse onun kullanılabileceğini zannetmektedirler. İşte sözel katılım tam da burada dilde geçerli kabul edilen asıl anlamıyla belirir (Enîs 2010:104-405).

Ramadân ‘Abdu’t-Tevvâb, bu olgunun eski Arap dilcilerinin de bildiği bir olgu olduğunu, “hayal, yüklenme veya yanlış karşılaştırma” olarak isimlendirdiklerini dile getirmektedir. Hatalı karşılaştırmadan maksat kişinin kendiliğinden ortaya attığı bir kelimenin yaygınlık kazanması, kullanımının artması ve diğer insanların da bunun hatalı olduğunu bilmeksizin taklit ederek kullanmasıdır (‘Abdu’t-Tevvâb 2000:48-49). ‘Abdu’t-Tevvâb dildeki bu öğeyi “yanlış anlama” olarak isimlendirdikten sonra bu olayın insanın tanımadığı bir şeyi daha önce tanıdığı başka bir şeyle karşılaştırma yaparak anlama çabası esnasında meydana geldiğini ve insanın bu şekilde karşılaştırma esasına dayalı olarak türetme yaptığını anlatmaktadır. Bazen türetme işleminde isabet ederek ‘atîd (عتيد) “saygın” kelimesinde olduğu gibi insanlar arasındaki kullanımı tesadüfen yaygınlık kazanarak yeni anlam çıkarsamaları da yapabilmektedir. Nitekim “atîd” kelimesinin anlamı insanların zihninde gelişerek ‘atîk (عتيق) “köklü, eski” anlamı kazanmıştır. Dolayısıyla böyle bir gelişmenin ortaya çıkışı “atîd” ve “atîk” kelimeleri arasında hatalı bir karşılaştırma yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır (‘Abdu’t-Tevvâb 1997:112).

*el-Muhâbera* (المخابرة) kelimesi bu türden bir kelimedir. Bu kelime bir zamanlar *el-Muzâra‘a* (المزارعة) “toprakta ekim dikim işi yapmak” anlamında kullanılıyordu. Resûlullah (sav.)’dan aktarıldığına göre O, muhâberadan sakındırmaktadır. O hadis şöyledir: (Müslim 2015:Büyü bölümü/ 81. hadis).

عن جابر بن عبد الله أن رسول الله صلى الله عليه وسلم نهى عن المخابرة والمحاكلة والمزابنة وعن بيع الثمرة حتى تطعم ولا تباع إلا بالدرهم والدنانير إلا العرايا قال عطاء فسر لنا جابر قال أما المخابرة فالأرض البيضاء يدفعها الرجل إلى الرجل فينفق فيها ثم يأخذ من الثمر

Muhabere kelimesi bugün bir soru sorulması ve bu soruya cevap verilmesi veya herhangi bir konuda geçen çeşitli yönler arasından birinin yeri anlamında kullanılmaktadır (es-Sâmarrâî 1981:130).

### 2.1.2. Lafızlarda Yaşanan Kayıplar

Lafızlardaki seslere dayalı olan bu olay, kelimenin anlamını saptırmaya ve değişime açık hale getirmektedir ve kullanım etkeninde ikinci faktör budur. Nitekim sese dayalı gelişim lafza uğradığında lafzın görüntüsünde bir değişiklik meydana getirir. Daha sonra da bu lafız, görüntü itibariyle başka bir lafza benzemek gibi bir durumla karşılaşır ve artık iki anlam birbirine karışır. Sonuçta bu lafız, müşterek lafız olarak isimlendirilir. Mesela *es-seğab* (السغب) “açlık” kelimesinde *s* (س) harfinin mahreç olarak benzeştiği *t* (ت) harfine evirilerek dönüşmesi sonucunda ona tam olarak benzeyen, uygulamada var olan ve “kir” anlamına gelen *et-teğab* (التغب) kelimesi yeni bir

### **Modern Arap Dilbilimcilerine Göre Anlam Çeşitleri ve Gelişim Faktörleri: İbrahim Enîs Örneği**

kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Ses üzerindeki evrimle birlikte ortaya çıkan bu gelişme anlam gelişimini de ortaya çıkarmaktadır. Sonuçta da bir kelime birden çok anlama gelmiş olmaktadır (Enîs 2010:106). Bu bağlamda günümüzde Arap lehçelerinde kullanılan birçok örnek verilebilir. Bunlardan “eyvallah ve evet” anlamlarına gelen *i vallah* (إي والله) ibaresinin *eyva* (إيوه) kelimesine dönüşmesi, “şuana kadar” anlamına gelen *li's-saâti* (للساعة) kelimesinin *lissa* (لسع) şeklinde olması ve soru olarak “hangi” anlamına gelen *eyyu şey* (أي شيء) ibaresinin *eyş* (أيش)‘e dönüşmesi lafızlardaki kayıplara birer örnektir (‘Abdu’t-Tevvâb 1997:136-37).

Enîs, farklı ses yapısına sahip iki farklı kelimedeki ses yakınlaşmasının kötü ve hızlı konuşma sonucunda ortaya çıktığı sonucuna varmıştır. Ona göre bu yakınlaşma, daha sonraları kelimedeki tahrifata yol açacak ve bu tahrifat da seslerin gelişiminden türeyen eşesli kelimeleri ortaya çıkaracaktır. Buna örnek olarak “kumaş” kelimesini vermektedir (Enîs 2010:106). Bu kelime hakkında Firuzâbâdî şöyle demektedir:

“ *el-Ḳumâş* (القماش) kelimesi, insanların bayağıları için kullanılır. Kumaş asıl itibariyle eşyanın yere düşmüş olan kırık döküklerine denilir” (el-Firuzâbâdî 2005:kâf maddesi/ 603).

Cevherî ise, kumaşın “evin eşyası” olduğunu zamanla anlamında yaşanan gelişme sonucunda alışıldık şeyler için kullanılageldiğini belirtmektedir (el-Cevherî 2009:kâf maddesi/ 967).

Aslında eski dilciler, bu örnekte olduğu gibi kumaş kelimesinin anlamının nasıl bir gelişme göstereceğini ve günümüzdeki alışıldık hale nasıl dönüşeceğini bilmiyordu.

Modern dilbilimci Enîs, bu kelimenin Farsça kökenli *kumâş* (كماش) kelimesinden alınmış olduğunu ve kaba pamuklu dokuma için kullanıldığını belirtmektedir. Aslında burada kökeni Arapça olan kelimedeki *k* (كاف) harfinin, herhangi bir sebebe dayalı olarak *c* (جاف) veya *k* (كاف) olarak söylenmiş olması da mümkün görünmektedir. Bu durumda Farsça bir kelimeyle benzeşmekte ve anlamı da Farsçada dokuma anlamına gelen kelimeye kaymaktadır (Enîs 2010:107).

#### **2.1.3. Lafızların Çöküşü**

Kullanımda anlam kaybına yol açan üçüncü öge ise duygusal, toplumsal ve siyasi nedenlerden kaynaklanan ve her dildeki lafızların başına gelen değersizliktir. Burada özellikle İbrahim Enîs, çoğu lafzın karşı karşıya kaldığı, özensizlik ve yozlaşmaya götüren çeşitli sebepleri toplu bir şekilde saymaktadır. Ona göre bu sebepler şunlardır (Enîs 2010:107):

1- Bazı politik durumlar, bir dizi sosyal unvan ve rütbeyi kullanmayı gerekli kılabilir. Ancak zamanın ilerlemesiyle Arap dünyasında birçok gelişme sonucunda “Paşa, bey ve efendi” gibi Türkçe ve başka unvanların gün geçtikçe değerleri düşmüş ve sonunda “efendi” kelimesi sıradanlaşmış ve anlam olarak çökmüştür. Buna benzer bir akıbetin varlığını, bir zamanlar Endülüs Devleti’nde başbakanı ifade etmek için kullanılan *el-hâcib* (الحاجب) kelimesi için söylemek de mümkündür. Nitekim bu kelime şu an “kapıcı / hizmetçi” anlamında bilinir olmuştur” (Enîs 2010:108).

Böylece politik ve sosyal dönüşümler, kaçınılmaz olarak birçok kelimenin anlamlarında da değişimlerin yaşanmasına sebep olmaktadır. Bunun da anlamları değiştirdiği veya yozlaştırdığı, kelimenin artık kendi köşesine çekildiği ya da heder olduğunu, dilden dile aktarılmadığını ve nihayet kullanımdan kalktığı görülmektedir.

2- Duygusal ve psikolojik yönle ilgisi bulunan lafızların olması özensizlik gösterilmesinde en açık nedenlerdendir. Yani bu tür lafızlar diğer lafızlara nazaran özensizliğe daha fazla maruz kalmaktadırlar. Bu da lafzın anlamının çirkin olması veya kötü bir şeyle ve küfürle ilgisinin olması yahut da cinsel içgüdüyle bağının olmasındandır (Enîs 2010:108).

Zina ve namusa saldırı ifade eden lafızlar bu çeşittendir. Nitekim İslâmî kanunlarının ilk kaynağı olan Kur’ân-ı Kerim, cinsel davranış hakkında zarif ve aynı zamanda kinayeli (açık ifadelerden çok daha hafif ifadelerle) olan *el-hars* (الحرث) tarla, *ed-dahûl* (الدخول) girme, *el-mülâmese* (الملامسة) dokunma, *es-sir* (السر) sır, *el-ifdâ’* (الإفشاء) haşır neşir olmak gibi lafızlar kullanmıştır.

Allahü Teâlâ’nın (نساؤكم حرث لكم) “*Kadınlar sizin tarlanız (ekinliğiniz)dir*”<sup>1</sup>; (من نسائكم) “*ve kendileriyle zıfafa girdiğiniz kadınlarınızdan olan*”<sup>2</sup>; (اللاتي دخلتم بهن) “*yahut kadınlara dokunursanız*”<sup>3</sup>; (فالآن بأشروهن) “*şimdi onlara yaklaşın*”<sup>4</sup>; ve “*birbirinize karıştınız*”<sup>5</sup> buyrukları bunlara bir örnektir.

Yine bu lafızlar arasında, yergi ve sövgü ile ilgili sözler de bayağı bir şekilde kullanılan lafızlar arasındadır. Bunlar sosyal şartlarla bağlantısı kurularak nefret dolu olmakla birlikte kulağa ve dile çirkin gelen lafızlardır (Enîs 2010:108-10).

<sup>1</sup> Bakara, 2/223.

<sup>2</sup> Nisa, 4/23.

<sup>3</sup> Maide, 5/6.

<sup>4</sup> Bakara, 2/187.

<sup>5</sup> Nisa, 4/21.

### **Modern Arap Dilbilimcilerine Göre Anlam Çeşitleri ve Gelişim Faktörleri: İbrahim Enis Örneği**

Sözün söyleniş şekline göre olaya bakıldığında, sosyal sebeplerin kelimelerin değişiklik göstermesindeki etkisinin çok açık olduğu görülecektir. Çünkü herhangi bir toplum içinde kaba veya arsız bir şekilde konuşulması hiç uygun değildir. Bu gibi davranışları dile getiren kelimeler kibar insanlar tarafından sevilmez ve kullanılmazlar (Vendryes 2014:280). Bundan dolayı bazı diller, kötü izlenim uyandıran veya açıkça dile getirilmesi çirkin görülen kelimelerin kullanılmasını yasaklamaktadır (Muhtâr Omer 1998:239). Anlamlardaki bu gelişim tedrici olacaktır ve hayli uzunca bir zaman alacaktır. Birey buradaki anlam gelişiminden tek başına sorumlu değildir ve bu gelişim belli bir dilin ortamında toplumla sıkı bir bağlantı içerisinde olacaktır.

3- Anlam gelişiminin içinde belirginleştiği en açık lafızlar arasında, ölüm ve hastalıklarla veya hayal ve ruhi âlemlerle uzaktan ya da yakından ilgisi olan lafızlar da yer alır. Bu kelimeleri duyan veya anlatıp yaymak isteyen bir kimse uğursuzluk ve korkudan dolayı açıklama yapmaktan kaçınmakta, böyle bir şeyle karşılaştığında görmezden gelmek veya üstünü örtmek gibi yollara başvurmaktadır. Bazen de bu tür durumlarda üstü kapalı veya çağrışım yapan kelimeler kullanılarak dile getirmeye çalışılır. Nitekim insanların ölüm ve hastalık hakkında konuşurlarken dolaylı ifadeler kullandıkları ya da duyan kişide daha hafif bir etki uyandıran ifadelerle konuştukları zaman zaman görülmektedir. Ölümle ilgili kullanılan “gidiş”, bitti” ve “hayattan ayrıldı” sözcükleri buna örnektir (Enîs 2010:110).

Enîs, açıklamasının devamında bu tür kelimelerle ilgili ana düşünceyi anlatırken bu kelimelerin insanlarda hafif veya şiddetli korku uyandırması nedeniyle bu kelimeleri duymaktan kaçındıklarını ya da zihinlerde kriz, musibet ve acı etkisi uyandırdığı için defalarca tekrar edip durduklarını dile getirir. Dolayısıyla bu çeşitten lafızlar sürekli bir değişim ve hızlı bir gelişime uğrar. Bu lafızların bir kısmı arkalarında herhangi bir iz bırakmadan kaybolup giderken diğer bir kısmı da artık kendi kabuğuna çekilerek nadiren kullanılmaya başlar. Her iki durumda da çeşitli sebeplerden dolayı insanların bu kelimelerin yerine başka kelimeler kullandıkları görülmektedir (Enîs 2010:108-11).

## **2.2. İhtiyaç**

Dile duyulan ihtiyaç, anlam gelişimine etki eden faktörler arasında ikincisidir. Bu etken, dildeki yenilenmeye ve ifadeye duyulan ihtiyacın bir sonucudur. Bu, dilde gözetilen bir amaçtır ve dildeki lafızlar üzerinden kasıtlı bir şekilde tamama erer. Bu da şair ve yazarlar gibi konuşma yeteneği olan insanlar üzerinden gerçekleşir. Bunun yanında dil kurumları veya bilimsel kurullar dilde değişime ve yenilenmeye ihtiyaç duyulduğunda devreye girerler. İhtiyaç duyulan gelişmeye

giden yol ise, mecaz veya lafzın alışıldık kullanımının dışına çıkararak yeni bir anlam kazanmaya doğru ilerleyiştir (Enîs 2010:111).

Enîs, ihtiyaç etkeninin bazı öğelerinin olduğu görüşündedir. Bunlardan bazıları toplumsal, ekonomik ve politik gelişmelerdir. Milletler çağlar boyunca aynı durum üzerinde kalmazlar. Diller de düşüş ve yükselişlerinde, gelişim ve değişimlerinde ulusları izlerler. Öyleyse diller de konuşanları olmadan var olamayacakları gibi ancak uluslarla birlikte hayat bulurlar. Ulusların yaşamındaki her gelişme dillerinde açık ve güçlü etkiler bırakır (Enîs 2010:112).

İbrahim Enîs, bu gelişmeyi ifade eden iki araç olduğu görüşündedir: Birinci araç, insanın, artık ortadan kaybolmuş bir anlamı olan eski dilin kelimelerine yaslanmasıdır. Eski dilin kelimelerinin bazıları birtakım anlamlar çağrıştırmaktadır. Ancak yeni kelimeler üzerinden ifade edilmekte ve yeni anlamlarla örtüşmesi kısıtlı olmaktadır (Enîs 2010:112). Enîs, buna şu kelimeleri örnek vermektedir: ( المدفع، القنبلة، الدبابة، اللغم، الطائرة، البريد، القاطرة، السيارة، الثلجة، السخان، الجريدة، المذيع، ... التسجيل ), (top, bomba, tank, mayın, uçak, posta, lokomotif, araba, ısıtıcı, gazete, radyo, kayıt..). Enîs'e göre bunlardan daha başka binlerce lafız vardır ki insanlar onların bazısını hâlâ yaşatmakta, onları türetmekte ve yaşadıkları yeni hayatın talepleri doğrultusunda yeni anlamlar ortaya çıkarmaktadırlar. Daha sonra da bu lafızlar yeni halleriyle toplumun fertleri arasında tedavüle çıkmakta ve birbirleriyle yaptıkları işlemlerde bu lafızları kullanmaktadırlar (Enîs 2010:113).

İkinci araç, ihtiyaç ya da yabancı dillerdeki kelimelere de yönelmeyi doğuran zorunluluktur. Gerekli durumlarda bazı kelimeler başka dillerden (ödünç) alınabilir. Yabancı dillerden yapılan kelime alımı kimi zaman başka ortamda bulunmayıp sadece kendine özgü bir çevrede bulunan şeylerle ilgili olabileceği gibi, alınmak istenen yabancı kelimeyi beğenip almak suretiyle de olabilmektedir. Enîs, yabancı dilden alınan şeylerin lafız ve kelimelerde kısıtlı kalması gerektiği görüşündedir. Ona göre bu işlem cümle yapısı, çekim ekleri ve yapım ekleri boyutuna taşınmamalıdır (Enîs 2010:114).

Daha sonra Enîs, ödünçlemeyi lüzumlu olan ve olmayan diye ikiye ayırır. İhtiyaçtan dolayı eğretilen (ödünç) hakkında modern dilbilimcilerle eski dilciler de uyuşmaktadır. Mu'arrab olarak bilinen bu ödünç alınmış kelimeler hakkında eski dilcilerden el-Cevâlikî (539 h.) ve el-Hafâcî (1069 h.) yazdıkları eserlerde bu türden kelimeleri ele almışlardır. Nitekim Arapların, Arap topraklarında olmayan bazı şeyleri Farsça ve Yunancadan aldıkları olmuştur. Eski Araplar yabancı dilden alım yaparken lafızların bünyesinde bilinçli bazı eksiltmeler yaparak alım yapmışlar, Arapça kelime örgüsüne ve söz dizimine uyarlamışlardır. Bazılarını olduğu gibi bırakarak başka dilden alınmış olduğu notunu düşmüşlerdir. Yabancı dillerin Arapça kelimelerden aldıkları ve



***Modern Arap Dilbilimcilerine G6re Anlam eřitleri ve Gelişim Fakt6rleri: İbrahim Enis 6rneęi***

uyarlayarak kullandıkları kahve (Coffee) ve şurup (Sirup) gibi kelimeler de bulunmaktadır. Eęretilenin bir eřitidi daha vardır. Bu eřitidi, bir ulusun diğer bir ulusa duyduğu beğeni, k6lt6rel etkilenmişlik ve politik n6fuzuna boyun eğme hakkında bazı ipuçları vermektedir (Enis 2010:114).

## SONUÇ

Modern dönemde Arap dilbilimi, alışılmış klasik çalışmalardan farklı bir yön almaya başlamış ve Avrupa’da eğitim gören Arap öğrencileri orada görüp öğrendikleri yeni metotları artık Arapçaya uygulamaya başlamışlardır. İzledikleri bu yöntem sayesinde Arap dil çalışmalarında çığır açmışlardır. Modern dilbilim çalışmalarına sundukları katkılarla adlarını kısa sürede en önemli dilbilimciler arasına yazdırmayı başarmışlardır. Bu çalışmada, modern dönemde Arap dilbilimcilerinin başta İbrahim Enîs olmak üzere anlambilim alanında büyük katkılar yaptıkları görülmektedir. Hem klasik Arap dil çalışmalarından hem de modern batı dilbilim akımlarından Arapçayı inceleme konusunda büyük ölçüde istifade edildiği anlaşılmaktadır.

Çalışmada anlam olgusunun dört çeşide ayrıldığını ve bunların ses, sarf, nahiv ve sözlüksel olduklarını ve her birinin anlamla ilgili farklı bakış açısı sundukları görülmüştür. Sesin getirdiği anlam çeşidinde kelimelerdeki vurguların ve tonlamaların yerlerinin ve ölçülerinin değişmesiyle anlamaların değiştiği görülmüştür. Yine aynı kökten olan ama farklı biçimlerde olan kelimelerin farklı anlamlara geldiği gibi, cümle yapısının Arap dil yapısına uygun olarak dizilişinin sağlanmadığı halde doğru anlama varılamayacağı da tespit edilmiştir. Ardından sözlüklerde bulunan kelime anlamlarının toplumsal boyutunun olduğu ve kişilerin duygu ve psikolojilerine göre dış etkenlerden de etkilenecek şekilde değişebileceği anlaşılmıştır.

Anlam gelişiminin ise, tek bir dile mahsus olmadığını ve bütün dillerde var olan bir olgu olduğu görülmüştür. Anlam gelişiminde, dilin kullanımı ve ihtiyaç gibi faktörlerin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu gelişimin kullanım alanı kapsamında; “hatalı seslendirme sonucu meydana gelen yanlış anlama, seslerin mahreç yakınlığından dolayı bazı harflerin yerini başkalarının alması olayı olan lafızlarda yaşanan kayıplar ve siyasi, duygusal, psikolojik, ölüm ve hastalık içeren ifadelerden kaçınma adına yaşanan lafızlardaki çöküşler” anlam gelişiminde ortaya çıkan çeşitlerdir.

## KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan. 2015. *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. 6. bs. Ankara: TDK yayınları.
- el-Hâşimî Bekkûş, Fatima. 2004. *Neş'etu'd-Dersi'l-Lisâniyi'l-'Arabîyi'l-Hadîs*. Kahire: İytrak li'n-Neşr.
- el-Cevherî, İsmâil. 2009. *es-Sihâh, Tâcu'l-Luğa ve Sihâhu'l-'Arabîyye*. Kahire: Dâru'l-Hadîs.
- el-Curcânî, 'Abdulkâhir. ts. *Delâilu'l-İ'câz*. 1. bs. Kahire: Mektebetu'l-Hâncî.
- Ebû Şerîfe, 'Abdulkâdir. 1989. *İlmu'd-Delâle ve'l-Mu'cemi'l-'Arabî*. Amman: Dâru'l-Fikr.
- Enîs, İbrahim. 1999. *el-Esvâtu'l-Luğaviyye*. Kahire: Mektebetu'l-Ancelo el-Mısriyye.
- Enîs, İbrahim. 2003. *Min Esrâri'l-Luğa*. 8. bs. Kahire: Mektebetu'l-Ancelo el-Mısriyye.
- Enîs, İbrahim. 2010. *Delâletu'l-Elfâz*. 6. bs. Kahire: Mektebetu'l-Ancelo el-Mısriyye.
- el-Firuzâbâdî, Ya'kûb. 2005. *el-Kâmûsu'l-Muhît*. 8. bs. Beyrut: Muesseseu'r-Risâle.
- Hamâse 'Abdullatîf, Muhammed. 2000. *en-Nahv ve'd-Delâle*. Kahire: Dâru'ş-Şurûk.
- Hâmid Hilâl, 'Abdulgaffâr. 1996. *Esvâtu'l-Luğati'l-'Arabîyye*. 2. bs. Kahire: Mektebetu Vahbe.
- Hammâd, Ahmed 'Abdurrahman. 1983. *'Avâmilu't-Tatavvuri'l-Luğavî*. Beyrut: Dâru'l-Endelus.
- Hassân, Temmâm. 1994. *el-Luğatu'l-'Arabîyye, Ma'nâha ve Mebnâha*. ed-Dâru'l-Baydâ: Dâru's-Sakâfe.
- Hassân, Temmâm. 1995. *Menâhîcu'l-Bahsi fi'l-Luğa*. Kahire: Mektebetu'l-Enclo el-Mısriyye.
- Hassân, Temmâm. 2001. *el-Luğa Beyne'l-Mi'yâriyye ve'l-Vasfîyye*. 4. bs. Kahire: Âlemu'l-Kutub.
- Hicâzî, Mahmud Fehmi. ts. *Medhal İlâ 'İlmi'l-Luğa*. 2. bs. Kahire: Dâr Kubaa.
- 'Abdulcelîl, 'Abdulkâdir. 1998. *'İlmu's-Sarf es-Savtî*. Amman: Dâr Ezmine li'n-Neşr.
- 'Abdu't-Tevvâb, Ramadân. 1997. *et-Tatavvuru'l-Luğavî Mezâhiruh ve 'İleluh ve Kavânînuh*. 3. bs. Kahire: Mektebetu'l-Hâncî.
- 'Abdu't-Tevvâb, Ramadân. 2000. *Lahnu'l-'Âmme ve't-Tatavvuru'l-Luğavî*. 2. bs. Kahire: Mektebet Zehrâu'ş-Şark.
- 'Amâire, Haîlme. 2006. *el-İtticâhâtu'n-Nahviyye Leda'l-Kudemâ fi Dov'i'l-Menâhîci'l-Mu'âsıra*. Amman: Dâr Vâil.
- 'Avad, Sâmi, ve 'Âdil Na'âme. 2006. "Davru't-Tangîm fi Tahdîdi Ma'ne'l-Cumleti'l-'Arabîyye". *Tishreen University Journal for Studies and Scientific Research- Arts and Humanities Series* 28(1):87-109.

- el-Karâ'in, Ahmed Na'im. 1993. *İlmu'd-Delâle Beyn'n-Nazar ve't-Tatbîk*. Beyrut: el-Muessesetu'l-Câmi'iyeye li'd-Dirasât.
- İsmailî 'Alevî, Hâfız. 2009. *el-Lisâniyyât Fi's-Sekâfeti'l-'Arabiyyeti'l-Mu'âsıra*. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Cedid.
- Kaddûr, Ahmed. 1989. "Fi'd-Delâle ve't-Tatavvuri'd-Delâli". *Mecelletu Mecma'i'l-Lugati'l-'Arabiyyeti'l-Urduni* (36).
- Lyons, Cohn. 1980. *İlmu'd-Delâle*. Basra: Câmi'atu'l-Basra.
- Muhtâr Omer, Ahmed. 1998. *İlmu'd-Delâle*. 5. bs. Kahire: 'Âlemu'l-Kutub.
- Müslim, Müslim b. el-Haccâc. 2015. *Sahîh-i Müslim*. 2. bs. Riyad: Dâru'l-Hadâra.
- Özdoğan, Mehmet Akif. 2018. *Arap Dili ve Belâgatında Lafız ve Anlam*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- es-Sa'rân, Mahmûd. ts. *İlmu'l-Luğa, Mukaddime li'l-Kâri'i'l-'Arabî*. Beyrut: Dâru'n-Nahdati'l-'Arabiyye.
- es-Sâmarrâi, İbrahim. 1981. *et-Tatavvuru'l-Luğaviyyi't-Târihî*. 2. bs. Beyrut: Dâru'l-Endelus.
- Sîbeveyh, 'Amr b. Osmân. 1998. *el-Kitâb*. 3. bs. Kahire: Mektebetu'l-Hâncî.

## **EXPANDED SUMMARY**

Considering that language is the greatest means of communication, it will be seen that human beings aim to understand each other through language. Semantics is the branch of linguistics that deals with meaning. In other words, the science of semantics, known as "Ilmu'd-Delâle" in Arabic, has been the most interesting subject of researchers in the field of language studies and has been the meeting point of most sciences. It has attracted the attention of psychologists, philosophers and logicians as well as linguists. In the contemporary Arab World, Ibrahim Enis also treated semantic field as a separated discipline and pioneered by publishing his first work in this field. The phenomenon of meaning has a definite, real and inevitable importance in linguistic research. Considering the importance of meaning in language, it is seen that Arabic scholars are closely interested in words and their meanings. Arabic semantic studies Hijri II. It has progressed together with fields such as tafsir, fiqh and hadith. Classical period Arab scholars were closely interested in the subject of meaning, but their writings in this field remained scattered and were not dealt with in a work on their own. Although the studies of the ancient linguists on semantic issues started in early times, it did not form a branch of science on its own like semantics in the modern period. In the modern period, the work named "meaning of meaning" by Ogden and Richards in Europe for the first time is counted as the first book in which "semantics or semantics" is considered an independent field. In the Arab world, the book "Delâletu'l-Elfâz", written by İbrahim Enîs in 1958 in the field of semantics, known as the first work.

This study is a semantic study done in modern period Arabic linguistics studies. In this study, the types of meanings identified by modern Arab linguists are discussed. Modern Arab linguists have taken these into account and conveyed that the words in the language are not just a form and that they can change according to place and time. Here, the sounds, forms, sentence structure, lexical or social areas and their meanings are presented. In this study, the following fields that make up the various forms of the phenomenon of meaning are discussed: "the meaning of the sounds, the meaning of the form, the meaning of the sentence, dictionary or meaning based on society".

Then, the "need and use" factors that play a role in the developments and changes in meaning were examined in detail. Regarding misunderstanding; It is not uncommon for this phenomenon to occur in the form of misunderstanding between people to make mistakes in understanding the meaning of the word in the same direction and in the same way. Meanwhile, the wording shows a

sudden development that settles in the memories of various generations. On the other hand, Enîs concludes that there will be losses in the meanings of words depending on the abundance of usage. Accordingly, the development experienced will lead to a change or development of meaning, and the development in the sound will reach the required level, especially if there is environmental pressure, the word will disappear and become obsolete.

Thus, political and social transformations inevitably cause changes in the meanings of many words. It is seen that this changes or corrupts the meanings, that the word is now withdrawn or wasted, that it is not transferred from one language to another, and that it finally ceases to be used. This development in meanings will be gradual and take quite a long time. The individual is not solely responsible for the development of meaning here, and this development will be in a tight connection with the society in the environment of a certain language. In this development process, people avoid hearing words that provoke mild or severe fear, and repeat them over and over because they create crisis, affliction and pain in their minds. Therefore, words of this kind undergo a constant change and rapid development. While some of these words disappear without leaving any trace behind, others are withdrawn into their own shells and are rarely used. In both cases, it is seen that people use other words instead of these words for various reasons.